

فائوست

پروچان وولف گوتی

جینمل پرسرام

روشنی

فائوسٽ

(Faust)

يوحان وولف گوٽي

جينمل پرسرام

روشنی پبلیکیشن

کنڊیارو

2002ع

ڪتاب جو نالو: فائوسٽ
ليکڪ: يوحان وولف گوٽي
ترجمو: چيئمل پرسرام

ڇاپو ٽيون: سنواريل © روشني 2002 ع

سنواريندڙ: حسين سومرو

ڪمپوزنگ: روشني ڪمپوزرس، حيدر چوڪ، حيدرآباد.

ڇپيندڙ: فائين ڪميونيڪيشن، حيدرآباد.

ڇپرائيندڙ: روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو، سنڌ

قيمت: ۱۰۰ روپيا

FAUST

(Drama)

by: Johan Wolfgang von Goethe

Translated by: Jethmal Parsram

Editor: Hussain Soomro.

Roshni Composers, Hyder Chowk, Hyderabad

Printed by: Fine Communication, Hyderabad, Sindh.

Published by: Roshni Publication, Kandiaro

New Revised Edition © Roshni 2002

اسٽاڪسٽ

شاهه لطيف ڪتاب گهر - حيدرآباد
سنڌ بڪ ڪلب، رابع اسڪوائر - حيدرآباد
ڪائياواڙ اسٽور - اردو بازار، ڪراچي
رابيل ڪتاب گهر - لاڙڪاڻو
رهبر بڪ اڪيڊمي، رابع سينٽر - لاڙڪاڻو
نیشنل بڪ ڊپو، بندر روڊ، لاڙڪاڻو
عزيز ڪتاب گهر - بئراج روڊ، سکر
ڪتاب مرڪز - فيريئر روڊ، سکر
يونائيٽيڊ بڪ لينڊ - مهران مرڪز، سکر
نیشنل بڪ اسٽال، پنج گلو چوڪ، خيرپور ميرس
قاسم لائبرري - ڪنڊيارو

مهاڳ

هن ڪتاب جو رچيندڙ جرمنيءَ جو مشهور شاعر گوٽي آهي. هن جو سڄو نالو يوحان وولف گينگ گوٽي آهي. هن جو مشهور ۾ مشهور ڪتاب ”فائوسٽ“ آهي، هي شخص جرمنيءَ ۾ اهڙو مشهور آهي جهڙو انگلنڊ ۾ شيڪسپيئر. جيئن شيڪسپيئر دنيا جو مشهور شاعر آهي، تيئن گوٽي به دنيا جو مشهور شاعر آهي. جيئن شيڪسپيئر جي ناٽڪن ۾ مشهور ناٽڪ ”هئمليت“ آهي، تيئن گوٽي جي ناٽڪن ۾ مشهور ناٽڪ ”فائوسٽ“ آهي. گوٽي جرمنيءَ جو هڪ وڏو گرو آهي.

آمريڪا جو مشهور ليکڪ ”ايمرسن“ جنهن کي زماني جو هڪ نبي سڏيو آهي، سو هن جرمنيءَ جي شاعر واسطي لکي ٿو: ”هو صاحب، اتهاسن، پراڻن، فلاسفين، سائنسن، ۽ قومي ساهتن جو هڪ اعليٰ ڄاڻو هو. هو انهن علمن جو پندار هو، ساري جهان جي علمن مان واقف هو. هندستان جي، اتروسيا جي، سئڪلوپي وغيره جي، علم ڌرتي، علم ڪيميا، تارن جي علم وغيره ۾ هو ماهر هو. انهن سڀني تي هن پنهنجو شاعراڻو هڻڻو گهمايو. ڪنهن بادشاهه ڏانهن نظر ڪبي آهي ته عزت سان نهاربو آهي، پر سمجهو ته مجلس هجي، جنهن ۾ ڪيترا بادشاهه اچي ڪٺا ٿيا هجن، ته پوءِ اک، هڪ هڪ جي خاصيتن جانچڻ کي لڳي ويندي! اهو نه سمجهڻ گهرجي ته هن ڪتاب ۾ ڪي ڪرامتي راڳ يا لنيون مورتون چٽيل آهن، پر انهيءَ ۾ هن پنهنجو اسي ورهين جو آزمودو درج ڪيو آهي. هو هڪ اعليٰ شاعر آهي؛ پنهنجي وقت جي شاعرن جو سرتاج آهي.“

ايمرسن صاحب چوي ٿو ته، گوٽي اهڙو انسان هو جنهن کي سوين هٿ هئا، ۽ سوين اکيون هيون! جيئن نيپولين، اوڻهين صديءَ جي ٻاهرئين دنيا جو

سردار هو، تيشن گوئتي دنيا جي ٻئي آڌ جو (اندرين دنيا جو) سردار شاعر هو. هن سڀ علم ڪٺا ڪري هڪ جاءِ تي آندا.

گوئتي جرمنيءَ لاءِ نه رڳو شيڪسپيئر آهي، پر هو جرمنيءَ جو بيڪن به آهي. جيئن بيڪن ۾ سڀ علم وڃي گڏ ٿيا هئا، تيئن گوئتي ۾ سڀ علم اچي ڪٺا ٿيا هئا.

گوئتي 1749ع ۾ جرمنيءَ جي فرئڪفورت شهر ۾ پيدا ٿيو. سدورو پٽ، پينگهي ۾ پٿرو، سو بالڪ جو من ننڍي هوندي کان ئي اڀياس ڏي مائل هو. ڪنڊن ۾ پيو گذاريندو هو. مٿي ماڙيءَ تي عمدي ڪوئي ۾ وڃي ويهندو هو، جنهن کي باغ ڪري سڏيندا هئا، ڇو ته اُتي گلن جون ڪونڊيون رکيل هونديون هيون. فرئڪفورت جو شهر مين نديءَ تي آهي؛ گوئتي نديءَ جي پل تي ويٺو نظارا ڏسندو هو. علم به قسم قسم جا پڙهيائين. 22 ورهين جي عمر ۾ قانون ۾ به ڊاڪٽر جي ڊگري حاصل ڪيائين. جسماني علم، تارن جي علم ۽ ٻين علمن ۾ خوب ٿيون هنياين.

هو هڪ طرف دماغي حيرت هو، فيلسوف هو، ته ٻئي طرف دلي ترقيءَ جو صاحب هو. اعليٰ حسن پرست هو.

گوئتي پنهنجي آتم ڪهاڻي لکي آهي، تنهن ۾ هن پنهنجي حياتيءَ جا ڪي واقعا ڏنا آهن. هو پنهنجي پهرين عشق جي ٿو ڳالهه ڪري، ”هن وقت منهنجو پهريون عاشق ٿو تجربو شروع ٿيو. گريچن نالي هڪڙي سهڻي نينگر تي آءٌ موهت ٿي پيس، جا هڪ هوٽل ۾ هئي. جنهن پل مون هن جي صورت ڏٺي، تنهن پل کان پوءِ هن جي صورت جتي ڪٿي مون ساڻ هئي. ديول ۾ ڊگهي عبادت جو سارو وقت منهنجي نگاهه هن تي هوندي هئي، آءٌ هن کي عشق جا خط لکندو هوس. هن لاءِ اها ڳالهه اڻ وڻندڙ نه هئي. جوانيءَ جي پهرئين سمي ۾ جڏهن من ۾ اڃا ڪُرڻت ڪانه گهڙي آهي، عشق روحاني صورت ٿو وٺي. قدرت جي اها خواهش ٿي ڏسجي ته عورتون ۽ مرد هڪ ٻئي منجهان نيڪيءَ ۽ حسن پسند. مون لاءِ به هن نينگر جي ڏسڻ سان، حسن ۽ نيڪي جي هڪ نئين دنيا کلي پيئي. پر منهنجي پيءُ کي سڏ پئجي ويئي؛ اسان جي ڪٽنب ۾ اچي رولو پيو، جنهن ڪري آءٌ بيماريءَ جي بستري تي

داخل ٿيس. مون کي تڪيد ڪيو ويو ته ڪٽنب جي ڪنهن به ڀاتي کان سواءِ ٻئي ڪنهن سان به رستو نه رکج. مون لاءِ دڪ وڌندو ويو.“
گوٽي تي اثر پنهنجي ملڪ جي بن اعليٰ انسانن جو هو. هڪٿو سندس دوست هرڊر ۽ ٻيو مشهور شلر.

جرمن ٻوليءَ ۾ شيڪسپيئر جو ڪتاب جرمني جي شگل ترجمو ڪيو هو. شيڪسپيئر جي ناٽڪ ۽ ويچارن جرمنيءَ ۾ اٿل پيدا ڪري ڇڏي. شيڪسپيئر جي اثر هيٺ انيڪ جرمن عالم ۽ شاعر آيا. گوٽي به هن جو هڪ پوئلڳ سمجهڻ گهرجي. مون هي ترجمو ڪندي ڏٺو آهي ته خاص ڪري هن ”فائوسٽ“ جي ناٽڪ ۾ ته شيڪسپيئر جو وڏو اثر ورتو آهي. ڪي گفٽا ته شيڪسپيئر تان هوبهو ترجمو آهن. هن فائوسٽ جي ٻئي ڀاڱي ۾ ته شيڪسپيئر جي مشهور ناٽڪ ”طوفان“ مان ايريل ديو کي اُٿي درج ڪيو اٿس. شيڪسپيئر جي هٽمليت جي من جي اندر جا بيان، ڪنهن قدر فائوسٽ منجهه ڇٽا ڏسجن ٿا.

گوٽي پاڻ به ڪو هڪ عجيب ۽ اعليٰ انسان هو، جنهن آکاڻي کي اهڙو ته روپ ڏنو آهي جو ڪيا بات. فائوسٽ جي آکاڻي ڪا نئين ڪانه جوڙي اٿس. ڇوڻ ۾ ٿو اچي ته فائوسٽ نالي هڪ انسان ٿي گذريو هو، جنهن جادوءَ جي علم ۾ پاڻ کي وڌو، ۽ جنهن جا سڄ پيچ ڪيترا تجربا ڪيترن ڪتابن ۾ ڄاڻايل هئا.

شيڪسپيئر جي وقت ۾ انگلنڊ جي مارلو شاعر ۽ ناٽڪ ڪار به هڪ ناٽڪ ”فائوسٽ“ نالي لکيو هو.

گوٽي جي فائوسٽ ۽ مارلو جي فائوسٽ جي وچ ۾ وڏو تفاوت آهي. مارلو جو ناٽڪ هڪ رواجي ڳالهه آهي، پر گوٽي جو ڪتاب قدرت جو درياهه آهي، جنهن ۾ هر قسم جون چوليون ٿيون لڳن، ڪا ڪهڙي رنگ واري ته ڪا ڪهڙي رنگ واري.

هن ڪتاب پڙهڻ سان، دل تي هڪ عجيب اثر ٿو پيدا ٿئي. مون تي ته اهو اثر پيدا ٿيو آهي ته گوٽي هڪ اعليٰ انسان آهي. هي ڪتاب ٻاهران ناٽڪ جي صورت ۾ آهي، پر هن ۾ اندر جي وڏي ڪوچ ٿيل آهي. انسان جي اندر جي

لڙائي، هن ۾ حيرت جي قلم سان چٽيل آهي. آکاڻي جي آکاڻي، ۽ سمجهاڻي جي سمجهاڻي! آءُ پڙهندڙ کي صلاح ڏيندس ته هي ڪتاب پڙهي پوءِ سنڌ جي روحل جو ڪتاب ”من ڇت واد“ نالي به پڙهن. ڪي ٽڪرا ته هو بهو ساڳيا آهن. سچ پچ ته هي اعليٰ انسان، جهاد اڪبر يعني ڌرم ڀڃ مان لنگهي نفس يعني من جي سڀني حالتن کان واقف ٿين ٿا ۽ پوءِ شاعراڻي نوع ۾، رنگين عبارت ۾، اهي پنهنجا تجربا پڌرا ڪن ٿا.

هن ڪتاب ۾ ”ميفسٽوفلس“ جي مورت چٽيندي ته گوڙي ڪمال ڪري چڪو آهي. ميفسٽوفلس هتي ابليس يعني شيطان جي صورت آهي. گوڙي شيطان واري ڳالهه قائم رکي آهي، جنهن موجب آهي ته شيطان ڌڻيءَ جو فرشتو هو، باهه جي پيدائش هو پر مٽيءَ مان ٺهيل انسان کي سجدو ڪين ڪيائين. سراب لڳس، ابليس ٿيو ۽ ان ڏينهن کان وٺي انسان کي دق ڪرڻ جو قسم ڪنيل اٿس، عدن جي باغ ۾ نانگ جي صورت ۾ بيبي حوا کي ميوو ڏيئي گمراه ڪيائين. گوڙي هيءَ ڳالهه هن ناٽڪ ۾ قائم رکي آهي.

گوڙي ڀارت جي اُتھاس ۽ روحاني علم جو ڄاڻو ٿو ڏسجي. عالم آشڪار آهي ته هو اسان جي شاعر ۽ ناٽڪ ڪار ڪاليداس تي عاشق هو، ۽ شڪنتلا تي مست هو، شڪنتلا تي سندس ننڍو شعر دل آڌاريندڙ آهي. هن فائوسٽ واري ناٽڪ جو پهريون بندوبست اصلوڪي ڪتاب ۽ ناٽڪ ڪار وارو ڪاليداس تان ورتل آهي. هن ترجمي ۾ اهو ٽڪرو ڪونه ڏنل آهي.

فائوسٽ جي ناٽڪ جا انگريزيءَ ۾ به ڪيترائي ترجما آهن، جي ترجما پيٽن سان، معلوم ٿئي ٿو ته ڪيئن نه جدا جدا ترجمانن جي لکڻين ۾ وڏو تفاوت آهي. مون به هي ترجمو ڪندي ضروري هنڌن تي ئي ترجما پئي پيٽيا آهن. هڪڙو جان ائسٽر جو، ٻيو لئٿام جو، ٽيون ائناسوانوڪ جو. ائناسوانوڪ جو ترجمو مشهور آهي. ان جي ڪوٽا چوٽ آهي، سندس پڌ سولا ٻڌل آهن، پر خيال جي ڳت منجهس گهٽ آهي. لئٿام جو ترجمو به عمدو آهي، پر ان ۾ ڪيترن هنڌن کي ڪي ٽڪر ڪڍيل آهن. ائسٽر جو ترجمو منهنجي نظر ۾ بهتر آهي.

مون هن ترجمي ۾ اکر به اکر ڪونه ڏنو آهي؛ ڪي ٽڪرا ڪڍي ڇڏيا

اٿم، ۽ ڪن جو اختصار ڏنو اٿم. پر چڱو ڀاڱو، خيال ۽ ٻولي سوڌو، قائم رکيو اٿم. فائوسٽ جي نانڪ جا ٻه ڀاڱا آهن، مون فقط هن جو پهريون ڀاڱو ترجمو ڪيو آهي، ٻيو ڀاڱو به وڏو آهي، پر هن پهرين ڀاڱي جي ڪهاڻي جو ٻئي ڀاڱي جي ڳالهه سان خير ڪو لاڳاپو ٿو ڏسڻ ۾ اچي. اُتي ڳالهه ٿي ٻي آهي. اُتي ويس ڌاري ٿي ڪي ٻيا آهن. اُتي مراد ٿي ڪا ٻي آهي، جنهن ۾ فائوسٽ دڪ جي آزمائش کان پوءِ ڪو نئون جامو ٿو پهري. انهيءَ ڀاڱي ۾ چوڻ ۾ ٿو اچي ته باريڪ دماغي کوجنا آهي، ڪتابي علمن جا بحر کليل آهن؛ پر نانڪ جو مکيه ڀاڱو هيءُ پهريون آهي، جنهن ۾ مارگريٽ جي آکاڻي ٿي هلي. گوڻي به هي ڀاڱا جدا جدا ڪري ڇڏيا هئا. گوڻي جڏهن 1769ع ۾ ويهن ورهين جو جوان هو، تڏهن هن فائوسٽ جو نانڪ هٿ ۾ کنيو. سخت بيمار ٿي يونيورسٽيءَ منجهان اچي، فرئنگفرت ۾ پنهنجي پيءُ جي گهر ۾ رهيو هو. بيماري به گڻ وقت هليس. انهيءَ وقت هو ڪيميا ۽ جادوءَ وغيره جا ڪتاب پڙهڻ لڳو. فائوسٽ جو نانڪ هن جي من ۾ صورت وٺندو ويو، پر قلم هن وري به تن چئن سالن کان پوءِ هٿ ۾ کنيو. ڪجهه ٿورو لکيائين، پر وري رکي ڇڏيائين. 20 سال پئي لکيائين، ته به اڃا پهرئين ڀاڱي جو فقط هڪڙو ٽڪرو لکيو هئائين جو 1790ع ۾ ڇپائي پڌرو ڪيائين، پوءِ به وڃي وڌين نوڪرين کي لڳو. بادشاهه ۽ شهزادا مٿس عاشق هوندا هئا. وري ستن سالن کان پوءِ نانڪ هٿ ۾ کنيائين، ڇو ته سندس دوست شلر مٿس زور رکيو. پوءِ به 11 سال رکي ڇڏيائين، آخر 1808ع ۾ ڪتاب جو پهريون ڀاڱو تيار ڪيائين. ماڻهن ڪونه ڀانيو ته ڪو ٻيو ڀاڱو اچڻو آهي. وري به 20 سالن کان پوءِ ٻئي ڀاڱي جو ڪو ٽڪرو ڇپائي پڌرو ڪيائين. آخر 1831ع ۾ يعني شروع ڪرڻ کان 60 سال پوءِ اچي سمورو پورو ڪيائين! پوءِ سيل مهر ڪري پيٽي ۾ بند ڪري رکي ڇڏيائين. پويان ٽي سال ساندھ محنت ڪئي هئائين هدايت ڪري ڇڏيائين ته هي سارو ڪتاب سندس مٿي کان پوءِ ڇپجي. پر 1832ع ۾ وري به ڪڍي کوليائين، ۽ هڪ ٻن هنڌ ٿوري ٿير گهير ڪيائين. 20 ورهين جو ڳيرو هو تڏهن نانڪ هٿ ۾ کنيو هئائين، پر 83 ورهين جو جڏهن جهور بزرگ ٿيو، تڏهن پورو ڪيائين، ۽ سڄو پڌرو ڪيائين. عمر جو تجربو

هن ڪتاب ۾ وڌائين. هيءُ اهڙو اعليٰ ڪتاب هڪ اعليٰ اُستاد جو آهي. اهڙي اُستاد جي لکڻي کي هٿ لائڻ شايد بي ادبي آهي. منهنجو ترجمو، جو ترجمن تان ترجمو آهي، تنهن ۾ ڪي ڀُلون هونديون. منهنجي ڪا مراد ڪانه هئي يا آهي ته آءٌ وڏن ترجمانن سان پاڻ برميڇيان، منهنجي صرف اها خواهش آهي ته آءٌ سنڌ جي ماڻهن اڳيان، خاص ڪري سنڌي دانن لاءِ هن عجيب مال جو ڪو ماسو سندن خدمت ۾ عرض رکان. جي هيءُ پورهيو قبول پيو ته گوڻي جي ٻئي ڀاڱي ۽ ٻين ناٽڪن جا ڪي اختصار سنڌين اڳيان رکندس.

- چينمل پرسرام

گوئتي

جينمل پرسرام

ڌڻيءَ جي درٻار

ڌڻيءَ جي درٻار ۾ سندس فرشتا ادب سان ويٺا آهن، منجهن مکيه آهن. رافيل، جبرئيل ۽ ميڪائيل. ڌڻيءَ جي براجمان ٿيڻ تي، سڀ اُٿي کڙا تائين، ڪنڌ نوائِي ساراهه ٿا ڪن. هڪڙي هڪڙي ڪي، پنهنجي پنهنجي فرض اڻڳيءَ جي پڌرائيءَ ڪرڻي آهي. ڏيکارڻو آهي ته سندس کاتي ۾ حڪم جي ميل ڪهڙيءَ ريت ڪئي وئي آهي. اسرافيل سج نسبت، جبرئيل ڌرتيءَ نسبت، ميڪائيل هوا نسبت، بيان ٿا ڪن. انهيءَ وقت ابليس به اچي ٿو ضررتي.

اسرافيل: سورج اصل جي زماني وانگر ٻين پيڙهن، تارن منجهن پنهنجو رر ڪيل پنڌ ڪري رهيو آهي ۽ اڃا تائين، گرچا ڪندو ڦرندو رهي ٿو. شتا هن جي روشني مان نئين سگهه ۽ مڪمل سڪون پائي رهيا آهن؛ سڀ جهارت آهي. تڏهن به سڀ پلائي آهي؛ جنهن وقت روشني شروعات ۾ هرئي، تنهن جهڙي ئي سڀ سُندرتا آهي.

جبرئيل: ڌرتي تڪڙي تڪڙي، لاتونءَ وانگر اهڙو تيز ڦري رهي آهي، هن جو خيال ڪري نٿو سگهجي. منجهند جو اُتي جلويڊار روشني آهي، جو شان عجيب آهي؛ رات جو انهيءَ جلوي جي جاءِ تي ڳوڙهي ڪاري بتناڪ رات آهي، غصي ۾ پيريل سمنڊ گجي ٿو ۽ گجي ڪري ٿو؛ لهرون ٻاٿيون ڏين، دانهون ٿيون ڪن، جبلن کي عتاب ٿيون ڏين ۽ گهگهي آواز زور منجهان مٿن ڪاوڙ ٿيون ڇنڊين. لهرون ۽ پربت، سج ۽ تارا، بي انت ڪر ۾ ڌوڪا هلن ٿا.

ميڪائيل: طوفان، طوفانن سان، پرجوش جنگ جو ٿيندا رهن ٿا. سمنڊ ۽ زمين تائين؛ زمين کان سمنڊ تائين؛ ڌرتيءَ جي چوڌاري، هڪ زندو زنجير، ڙهي ڳتيل، ۽ گهاٽي مڙهيل، ويڙهي ڇڏي اٿن. ڦاٽندڙ گجگوڙ جا رهبر، تيز

وجون، مومتار چمڪات سان ڪارروايون ڪن ٿيون، ۽ اي ڏٺي اسپين تنهنجا نوڪر، توساڻ تنهنجي اصل روشنيءَ ۽ سانت جي ڌارا ٽا اندر ۾ پانيون.
سڀ: نئين سگهه ۽ مڪمل سڪون، پهتل پانها تنهنجي درشن مان حاصل ڪن ٿا، سڀ گجهي گجهارت، پر سڀ پلائي آهي. جوت آد ۾ ظاهر ٿي، تنهن جهڙي ئي سَرَوَ - سُنڊرتا آهي.

ميفسٽو (ابليس): اي ڏٺي، جيئن ته تون اسان وٽ ملاقات لاءِ آيو آهين، ۽ جيئن ته تو مون سان اڳي وانگر ڪيڪار ڪئي آهي، مون کي معاف ڪج، جي آءُ هنن گوڏا ڪوڙيندڙ، ڪنڌ نوائيندڙ، دربارين جيان، نه ڪريان. هنن جي سنگت منهنجي دائري کان ٻاهر آهي. هي صاحب مون جهڙن کي هتي عرش ۾ ڏسي، ڌڪار جي مُرڪ چين تي ٿا اٿين. منهنجا ڏٺي، اوچن گيتن ۽ گنيپ بولن مان آءُ ڪين ڄاڻان. جي آءُ کڻي ڪو درد ڏيکارين ته اهو چرچو سمجهو ۾ ايندو. قبل، سجن ۽ ڌرتين بابت مون کي ڪجهه به چوڻو نه آهي، آءُ ته رڳو ڏسان ٿو ته ڪيئن نه انسان پنهنجي زندگي، ماندگيءَ ۾ گهاري رهيا آهن انسان پاڻ کي ڌرتيءَ جو مالڪ ٿو پائين، اڳي جهڙو ئي آهي. جڏهن انسان جي حياتي شروع ٿي، تڏهن هو عجيب غريب چيز هو. جيڪڏهن خدائين روشني هن کي ڏيئي بنهه هن کي ڪاري نه ڇڏجي ها، ته جيڪر هن جي زندگي بهتر ٿئي ها؛ هو انهيءَ روشنيءَ کي عقل ٿو سڏي. هاڻي ڏسو ته ان جو ڦل ڪهڙو نڪتو آهي. انسان حيوان مرونءَ کان به بري ۾ برو وحشي حيوان آهي. معافي ملي، جي آءُ انسان جي مشابھت ڊگهيءَ لنگڙيءَ ٿڌ سان ٿ ڪريان، جي ٿڌيون، هڪڙو ئي سُرُ پيون آلاپين، گاهه ۾ ساڳي ساڳي يڪو بولي، چين چين ڪيو پيون بي آراميءَ سان ٿپا ڏين. اهي ٿڌيون جي گاهه پيون هجن ها ته به نهيو، پر هو جنهن ڪن ڪچري وٽان ٿيون لنگهن، تنهن ڪچري ۾ پنهنجو نڪُ ضرور ٿيون وجهن.

ڏٺي: بس، توکي انهيءَ کان سواءِ ٻيو ڪجهه چوڻو ئي ڪين آهي. ه
هميشه تنهنجي اها ڪوڪار آهي. بس، تنهنجي نظر ۾ سڀ اوندهه آهي؟ تو
پانئين ته ڪابه شيءِ هن دنيا ۾ سنئون پنڌ نه ٿي ڪري؟

ميفسٽو: ائين منهنجا ڏٺي، ڪابه شيءِ نه - ويچارا انسان، جهڙا آه

جوشیلا، تهڙا آهن پوک - مون کي ذري گهٽ مٿن رحم ٿو اچي.

ڌڻي: تون فائوست کي سڃاڻين؟

ميفسٽو: ڊاڪٽر؟

ڌڻي: هاڻو، منهنجو خادم.

ميفسٽو: سچ پچ، هو خدمت به نموني جي ٿو ڪري؛ آهي انساني بچو، پر ته به سندس ڪاٺ پيئڻ، ته دنيا جهڙو نه آهي. پوک - بلڪ هو وقت تي اهڙيون اُميدون رکڻ کي پوکپائي ٿو سمجھي - هاڻي هن جي من جو گهوڙو کيس دُور ٿو گهمائي. هُو آسمان کان ٿو مٿئين ۾ مٿيون تارو گهري؛ خود خيالي آهي، چريائيءَ جي ڪمن تان تڙي پيو آهي، ڌرتيءَ کان، سهڻي ۾ سهڻي ڦل جي طلب ڪندڙ آهي. پوءِ آسمان ۽ ڌرتي ٻئي کي کيس ڪجهه به ڏين ته به دل ڍاڀڻ جي ڪانه اٿس.

ڌڻي: هاڻو، ڇو ته مونجهه جي ماڳ ۾ ٿو خدمت ڪري، انهيءَ ڪري ڪٿر ڪري منجهيل ٿو رهي. تڏهن به هن جو ارادو نيڪ آهي. اهو سمو جلد واچي، جڏهن هن کي روشنائيءَ ڏي وٺي هلبو؛ ساوڪ جا پهريان اُهيان، وره ۽ مڪڙيون، بهار جون اُميدون ۽ انجام ٻڌائين ٿا؛ جنهن وٺ پوکيو آهي ۽ نيڪو زمين جو ڄاڻو آهي، سو پنهنجي وقت تي عمدو ميو ڳوليندو ۽ پائيندو.

ميفسٽو: ڀل منجهس اُميدون رکڻ. ته به رکندا شرط ته اوهين کيس مئٽر هينئر به هٿان وڃائيندا؟ رکندا شرط؛ جيڪڏهن مون کي رڳو هن کي هنجي نموني ۾ لالچائي گمراهه ڪرڻ جي اجازت ڏيو، ته مون کي ڪو ڪ ڪونه آهي، ته آءٌ شرط ڪٽندس.

ڌڻي: جيسين هو ڌرتيءَ تي جيئرو آهي، تيسين توکي سموري ۽ چوٽ ادڱي آهي. انسان جو وقت ڌرتيءَ تي هيٺائيءَ، ڀل ۽ جهڳڙي جو آهي.

ميفسٽو: خوشيءَ سان مون کي شرط قبول آهي. منهنجي دل مٿان ان ڪانه آهي؛ جيئرا جوان، ڳاڙهن ڳلن وارا منهنجي ڏند جي چسڪي لاءِ، مدو گرھ آهن، پر جيڪڏهن مُردو مون کي سڏڻ اچي ته منهنجي گهر مان باب اهو ملندس، ”آهي ئي ڪونه.“ منهنجي راند آهي ٻليءَ ۽ ڪوئي واري.

ڌڻي: توکي موڪل ٿي ڏجي ته انهيءَ آتما کي ڀلي سندس ادبي گهر

کان، منهن ڦيرائي، ٻاهر ڪري، تون پاڻ وٽ قيدي رک، تان جو توکي شرم ۾ قبول ڪرڻو پوندو ته، ”نيڪ انسان، ڀل ڪٿي سندن اندر، اڻڄاڻائيءَ جي ڪري، ڪڪرن هيٺ اچن، ته به دل سان اُن جو ٻانهو نه آهي. ڇا نيڪ انسان ۾ جيڪا نيڪيءَ جي شناس آهي، سا ڪا هن کي ڇڏڻ واري آهي؟- اڙي، بلڪ ڀاري اوندهه جي سمي ۾، هو تمس (اوندهه) ۽ اوندهه جي قوتن سان لڙي ٿو؛ ڇو ته جيڪا جوت هو اڃا ڏسي نٿو سگهي، سا هن کي پاسي پيئي؛ ۽ جيڪڏهن هو آڇو نه آهي ته به هو هن اچرج رويي ٻنڌڻ سان جنگ جوتڻي ٿو.

ميفستو: آها! اهي رڳو جذبا آهن، جن کي ڪابه دائمييت ڪانه آهي، اهي فقط ننڍڙيون جنگيون آهن، منهنجي رهبريءَ هيٺ ڇڏينس. مون کي ته پنهنجو شرط ڪٿڻ ۾ ڪو شڪ ئي نه آهي. اڙي! آءُ ڪٿڻ مهل ڪيئن ۽ ڪيترو نه خوش ٿيندس! هن کي مٿي ڪاٽي پوندي، ۽ ڪائيندو به خوشيءَ سان. انهيءَ پهرين نانگ (1) جيئن جنهن آد کان وٺي پئي مٿي کاڌي آهي.

ڌڻي: اُتي به تون پنهنجي وات وٺ. تون هن ڪم ۾ آزاد آهين. آءُ تو جهڙن ڏانهن نفرت سان ڪين ٿو نهاريان. منهنجي ڪم لاءِ اهڙا نوڪر ضروري آهن، جيڪي به روح جا منڪر آهن، تن مڙني ۾ ’انسان‘ جي ’مقدمي‘ منجهه؛ وٽندڙ روح جو، انهيءَ مقدمي ۾ بيوقوف جي ويس ۾ بهرو ٿو وٺي، سو آهي ’جهونو گنهگار‘ (2). هن پليٽ جي ضرورت آهي. ’شيطان‘ کان سواءِ، هيءَ ڳجهارت بيهي ڪين سگهندي. ڇو ته ’انسان‘ جلد ئي سست ٿيو پوي، تنهن سست کي ڏنگ ۽ اڙيءَ جي ضرورت آهي. نه ته انسان، بيڪار عيش ۾ گهي ٿو پوي، ۽ هيءُ سنگتي جو آءُ ڏيانس ٿو، سو کيس اُٿاري ٿو، ڏونڌاڙي ٿو، هڪالي ٿو، سو آهي شيطان، جنهن کي آرام نه آهي. (فرشتن کي) پر توهين ڌڻي تعاليٰ جا پاڪ پٽ اوهين هميشه پيا ’سونهن‘ جو ديدار پسو، اوهان سدائين روشن ۽ وڌيڪ روشن ٿيندا وڃو! هيءَ ’جيوت‘ جا چوڌاري ڦليل آهي، هيٺ به آهي ۽ مٿي به آهي، جيڪا

(1) هي اهو پهريون نانگ آهي، جنهن ڏاڍي آدم کي عدن ۾ گمراه ڪيو، نانگ

ابليس جو روپ هو.

(2) جهونو گنهگار ابليس طرف اشارو.

سدائين آهي ۽ چست آهي، 'بي انت' آهي، سا اوهان کي پريم جا پتا پائي،
 سدائين خوشي بخشيندي. ۽ سڀ جيڪي وقتي آهي، سڀ جيڪي تاحيات
 آهي، جيڪو من جي اڳيان موهيندڙ مايا پکيڙي ويٺو آهي، تنهن کي اوهين
 ويچار جي زنجير سان سدائين قابو ۾ رکو.
 (دربار درخواست ٿي ٿئي، ۽ فرشتا هليا وڃن ٿا.)

ميفستو: (اڪيلو) مون کي خوشي آهي ته آءُ هن کي ڪڏهن ڪڏهن
 ملي سگهان ٿو؛ ڪهڙو نه فضيلت وارو آهي؛ مون کي هي اسان جو نيڪ
 ٻڌو سردار ڏاڍو پسند آهي. ڏس ته شيطان سان به پاڻ ويهي ڳالهيون ڪيائين.

رات جو سمو

(هڪ اوچي ڪمان واري عمدي ڪوئي آهي، جنهن ۾ ميز جي اڳيان فائوسٽ ويٺو آهي.)

فائوسٽ: افسوس! ڪهڙو علم مون ڇڏيو فلاسافي، قانون، طب؛ ۽ پڻ ڳوڙهي علم الاهيءَ ۾ پئي مٿو هنيو اٿم، ڪيڏا نه جوش ۾ ڀرجي پورهيا ڪيا اٿم. نتيجو آخر ڪهڙو آهي! وڏي پوک وانگر آهيان - بيهودن ڪتابي بوجن جو پٽ - اجهو آءُ هتي ويٺو آهيان، هن منهنجي مدرسي ۾ ڪيڏو نه منهنجو نالو آهي. سڀ مون کي هڪ اچرج ٿا سمجھن. چون، تون عالم آهين، حڪيم آهين. گذريل ڏهن سالن کان، مون پنهنجي شاگردن کي پئي پاڙهيو آهي. اٽڪلي اکرن سان پئي سندن من مڙهيا اٿم ۽ هاڻي آءُ انهي منزل تي پهتو آهيان، جتي ايئن ٿو سمجھان ته ڪنهن به ڳالھ جي ڄاڻ ٿي نٿو سگهي! هي خيال منهنجي اندر کي ساڙي رهيو آهي. رواجي حڪيمن، مصنفن، مولوين ۽ فيلسوفن کان مون وڌيڪ علم پڙهيو آهي، مون هر ڪنهن علم جون اونھايون ڳولهيون آهن؛ پر ۽ ٻيا وھم مون کي ڪين ٿا آزارين، نڪي ڪي مون کي ڪنهن روح يا شيطان جو ڊپ آهي، پر منهنجي دل جو سڀ آرام ڦٽي پيو آهي. جيڪي به مون ڄاتو ٿي، يا ڀانيو ٿي ته ڄاڻان ٿو، سو مون کي هاڻي بي معنيٰ ۽ ڪوڙو پيو معلوم ٿئي. دل ۾ اها جيڪا اُميد هيم ته پنهنجي وقت ۾ آءُ انسان ذات کي علم بخشيسندس ۽ اوچيءَ منزل تي آڻيندس، سا اُميد به مري ويئي آهي.

ٻي ته دنيا جي مون ڪابه خوشي ڪانه ورتي، نه اختياري، نه درجو، نه خزانو، ڪا هڪڙي خوشي به مون ڪانه ورتي. باقي جيڪا علم جي خوشي، تنهن کان به مان هتي رهيو آهيان. آءُ جي ڪٿي ڪتو هجان، ته به ڪتو به ڪو هيئن رهي سگهي؟ انهيءَ ڪري هاڻي آءُ جادوءَ کي ٺڳي ويو

آهيان، سخت ۽ تحمل واري همت سان، علم غيب کي جنبي ويو آهيان، انهيءَ لاءِ ته مون کي ڪنهن روح کان آهي اونهيون حقيقتون حاصل ٿين جيڪي ٻين کي نامعلوم آهن. جن گجهارتن تي مهر لڳل آهي، اُهي گجهه پائي، پوءِ تعليم ڏيڻ شروع ڪندس، جنهن جو مون وٽ حصو هينئر نه آهي. اڙي، زمين جي اندر ڇا آهي، تنهن تي هڪ واريءَ رڳو ڪا نظر وجهي سگهان، ۽ سندس اونداهي تري جو پتو لهي سگهان! جيوت جا ڦٽندڙ بچ ڄم کان اڳ ۾ ڏسي سگهان، ۽ قدرت جي مخفي ڪارروائي ٺيڪ ڪري سگهان! پوءِ هي بي آرامي پيدا ڪندڙ تب لهي وڃي.

اي سونهن پريا چنڊ! اها، شال تنهنجا وڻندڙ ترورا منهنجي دڪي پيشاني تي آخرين دفعو چمڪن! گهڻي دفعا هن ميز جي ڀر ۾، اڌ رات جو، مان تنهنجي روشنيءَ خاطر اکيون کلي ويٺو هوندس، اڻ ڳڻ دفتر اُٺائي ٽڪجي پيو هوندس، پوءِ ڪتابن جي ڍڳن ۾، ڪاغذن منجهه مايوس ٿي رهيو هوندس. اُن اڪيلائيءَ وقت، تون دوست، جو اواهرن جو واهرو آهين، مشڪندو اندر ٿو اچين، ۽ پنهنجي مٺيءَ زبان سان آت ٿو ڏين. اڙي جيڪر ڪنهن اُتاهينءَ چوٽيءَ تي، تنهنجي روشنيءَ ۾ پيو رهان، ته واهه واهه! جبل جي غار چوگرد، روحن سان گڏ آڪاس ۾ پيو تران، خيال جي پورهئي کان، دل جي مايوسيءَ کان، ۽ اڻ ڄاڻ کان، آجوتِي پوان؛ تنهنجي نرم ماڪ ۾ پيو غسل ڪريان، ۽ من جي صحت ۽ آرام حاصل ڪريان.

افسوس! ڇا اڃا آءُ هن موڳيءَ ڪوئيءَ ۾ آهيان، جيڪا ڇت سوڌي، جهونن ڪتابن سمان پري پئي آهي، جن کي ڪينئان ٽڪي ويا آهن. رڳو آهن شيشا، اوزار ۽ ڪچرو. ڇا فائوست، اها آهي تنهنجي دنيا! اڃا پيو تون ڀڄيندين ته ڇو تنهنجي بيمار دل ٿي هيئن ڌڪ ڌڪ ڪري، تون زنده دنيا کان پري ٿي هنن مٿلن پرزن ۾ اچي گهاريو؛ وڻندڙ نظارا جي ڌڻيءَ انسان لاءِ جوڙي، انسان کي بخش ڪيا آهن، تن کي ڇڏي، تو اچي، حيوانن ۽ انسانن جي هڏن تي پاڻ پتوڙيو آهي. بس، بس، پري، پري. هن ئي هڪ ڪتاب ”ناسٽرڊئم“ جي ضرورت آهي، هن ۾ جادوءَ جا گجهه ٻڌايل آهن، هي ئي منهنجي اوت ۽ منهنجو آسرو ٿيندو. اي فائوست، تنهنجي اڳيان هينئر تارن

جا پند به ڳجهڻا ڪين آهن. بس تون هاڻي قدرت جو ڳجهڻو ٺهي سگهندين، بس بس، تون هنن جادوئن جي نشانين، اڪرن، گولن ۽ ليڪن تي ويهي ويچار ڪر. اچو تڏهن اوهين روحو جي مونڪي ٻڌو وينا سي اچو، اچي مونڪي جواب ڏيو.

(ناسٽرڊئم جو ڪتاب ڪولي ٿو ۽ ڪُل عالم جي نشاني ڏسي ٿو ته سندس ڪپاٽ کلي پيا آهن.)

حيرت! ڪيئن نه پل پل ۾ ٿي منهنجي حواسن ۾ نئين حياتي پوي، مون ۾ وري ٿي جوانيءَ جي پرهم ڦٽي، منهنجي رڳ رڳ ٿي وري موج ۾ اچي. ڇا، جنهن هي ڪتاب جون نشانين لکيون، سو ڪو ملائڪن مان هو ڇا؟ منهنجو روح هينئر راحت ۾ آهي، منهنجي چنل دل هينئر خوشيءَ ۾ ڀر آهي. هنن جادوءَ جي نيڪن مان، قدرت جون ڳجهيون طاقتون ٿيون پڌريون ٿين. تڏهن ڇا آءُ به ڪو ڏيو آهيان؟ ڇا، انسان جي فنا نظر به، روشنيءَ جو همڙو جلوو جهلي سگهي ٿي. هي مائيٽا اکر ڪهڙا نه صفا آهن، قدرت پنهنجي هرڪا ڪارروائي منهنجي اکين اڳيان ڪولي رهي آهي. ڇا هي جلويڊار ديدار سڄو آهي؟ تڏهن سڀئي جا قول پڌرا آهن، جن جي معنيٰ آءُ هيترو وقت سمجهي نٿي سگهيس.

روحن جي جهان کي، ڪڪريڪي نٿا سگهن، انسان جي اک جهڪي آهي، ڏسي نٿي سگهي، انسان جي دل مئل آهي، لکي نٿي سگهي، تون جو جائڻ ٿو گهرين ته هي ڇا آهي.

”ڌرتيءَ جي دل کي، صبح جي لالڻ ۾ ڌو، جيسين ڌرتيءَ جا داغ سڀ غائب ٿي وڃن.“

(وري به ڪُل عالم جي نشاني کي ڏيان سان جاچي ٿو.)

اچرج! ڪيئن نه هي جادو، قدرت جا مخفي طريقا ٿو منهنجي اکين اڳيان پڌر ڪري: ڏس! سڀ شيون، هڪ پٿي سان مليون پيون آهن. هرڪا پنهنجو وجود ٻئي کي ڏئي ٿي، ۽ سڀ واري واري سان هڪ ٻئي تي آڌار رکن ٿيون. عرش جا ڪاروباري هيٺ لهن ٿا، وري عرش تي ورن ٿا، ٽرن، ڳٽجن،

اُڄن، چڙهن ۽ ٻُڌن ٿا. هرڪو هرڪنهن کان وٺي ٿو، هر ڪنهن کي ڏٺي به ٿو، هرڪو سونَ (جوت) سان ڀرجي ٿو. هوائِ زنده لهر جي اُٿل آهي، سڪ جو ساهه ڪجي ٿو، هر جاءِ تي بي انت سانت آهي!

واهمه- ڪهڙو نه ديدار- پررڳو نماءُ ڇا- انسان جي دل بي حد قدرت کي ڀاڪر منجهه ڀري سگهي ٿي؟ پاڻيءَ جو چشمو، ڀريو پيو آهي؛ هر جاءِ تي ساڳيو آهي؛ ڪشادي آسمان کي، ڀرپور زمين کي، ۽ هرڪو جو منجهس وسي ٿو، تنهنجو آڌار آهي، تنهنجي خوشي آهي.

اڙي! هيءُ مُل دل جي توکي ڪٿي ويجهو سمجهي! بالڪ جيان هيءُ دل نمائي توڏانهن وري ٿي؛ مٺي آب حيات ترقي ٿي، تنهنجي مادري ڇاتيءَ ۾ گذارڻ گهري ٿي. جنهن تسليءَ جي مونکي طلب آهي، سا مونکي تون ڏين ٿو، جنهن کاڌي جي مونکي بڪ آهي، سو مونکي تون بخشين ٿو. (بي آرامي ۾، نسترادم جا صفحا ورائي ٿو، تان جو سندس اک، ڌرتي جي روح جي نشانيءَ تي پوي ٿي.)

هن نشانيءَ جو اثر وري منهنجي هن بُت تي ڪهڙو نه ٿئي ٿو! ڌرتيءَ جو روح. منهنجو سپاڻ به ساڳيو آهي. اڙي تو وانگر آهي! ڪهڙو نه بي دٻائيءَ سان آءُ هيءَ نشاني ٿو پڙهان، هينئر ئي پيو ڀانيان، ته نيون طاقتون حاصل ٿيون اٿم. ائين پيو ڀانيان ته ڄڻ شراب سان منهنجو مٿو باهم وانگر ٿو بري؛ مونکي ڪپي، هاڻي ڪپي، جوشيلي زندگي؛ ڀلي دنيا جي چريائي مونکي وٺي وڃي. آءُ پيو ڀانيان ته منهنجي روح منجهه طاقت پيدا ٿي آهي، مون ۾ هينئر اهڙا خيال اُٿيا آهن، جو آءُ ڀانيان پيو ته ڌرتيءَ جا بار ڪٿي سگهندس- گناهه جا توڙي ثواب جا. آءُ طوفان جي ٿوڪ سان، جنگ جوئي سگهندس ۽ جتي بوڏ پنهنجا ڏند ڪرتي ٿي، اُتي آءُ لهرن ۾ گهڙي سگهندس.

ها، پر هي ڇا ٿو ٿئي، چوڌاري سردي، ۽ ڪارنهن ٿي ويئي آهي. ڇنڊ پنهنجا ترورا واپس ورتا آهن! ڏيئي جي ڍرڪندڙ روشني پئي ڏڏي؛ جهڪي ٿي ويئي، ۽ مري ويئي. آءُ پنهنجي مٿان، آسمان مان، ڪا سياتو پيدا ڪندڙ هيٺ، هيٺ ايندي ٿو ڀانيان؛ جيڪا منهنجي خون کي پگهاري، برف ڪيو ڇڏي؛ تون آهين، ڌرتيءَ جا روح تون ويجهو آيو آهين ۽ منهنجي مٿان، پيو

واسو ڪرين. روح! منهنجي اکين اڳيان پڌرو ٿي ۽ - ڪيئن نه منهنجي دل ڌري ٿي، منهنجا خيال حيرت ۾ ٻُوسائجي رهيا آهن. منهنجو هر ڪو حواس ۽ هر ڪو جذبو چڪيو تائيو بيٺو آهي، تون پڌرو ٿي ته تنهنجي مرحبا ڪن. روح، منهنجي دل، منهنجي دل توکي اربيل آهي. تون پڌرو ٿي ۽. انهيءَ پڌرائي جي بدلي تون ڀل هي ساهه وٺين، پر مون کي تنهنجي شڪل ضرور ڏسڻي آهي.

(ڪتاب جهلي ٿو، ۽ روح جي نشاني اُچاري ٿو؛ ڏسي ٿو ته هڪ ڳاڙهي روشني ٿي پري ۽ ڳاڙهاڻ ۾ روح ٿو ڏسجي.)
روح؛ ڪير ٿو مون کي سڏي؟

فائوست: (منهن ٿيرائي) هيٺ جي شڪل، پري ٿي!
روح؛ منهنجي ڏورانهين ديس مان تو مون کي پڌرو ٿيڻ لاءِ مجبور ڪيو آهي، تو مون کي چؤسي هيٺ آندو آهي؛ مون کي اتان زبردستيءَ سان گهليو اٿئي ۽ هاڻ... -

فائوست: مان ڏڪان ٿو، پوءِ ڌران ٿو.
روح؛ منهنجي منهن ڏسڻ لاءِ منهنجو آواز ٻڌڻ لاءِ تون ماندو هئين، آتو هئين، تنهنجي جيءَ جو زور ڀريو حڪم ٿو مون کي تو وٽ، نمائي. آءُ حاضر آهيان - هينئر ۽ هتي. ڪهڙي ڊپ توکي ورتو آهي؟ توکي - جو تون، انسان کان وڌيڪ آهين - اهڙو جبرو جيو ڪهڙو آهي، جنهن کي همت آهي اسان روحن کي سڏ ڪرڻ جي؟ اهڙو جيو ڪٿي آهي، جو ويڄاري، رٿي ۽ پنهنجي دنيا پيدا ڪري سگهي. فائوست تون ڪٿي آهين؟ تنهنجا اُچار هئا، جي گهنڊ جيان مون وٽ پهتا؟ ڇا تون اهو ساڳيو آهين، جنهن جا حواس هينئر اهڙو ته خطا ٿي ويا آهن جو ساهه منجهي ويو اٿئي، اڙي خسيس سُرندڙ ڪيٿان!
فائوست: ڳاڙها روح، آءُ تنهنجي پوءِ کان ڏڪان ٿو، آءُ اهو آهيان، مون توکي سڏيو، آءُ فائوست آهيان، تنهنجو شريڪ آهيان.

روح: آءُ اهو آهيان، جو زندگيءَ جي نحرن ۾، هل چل جي طوفان ۾، ڪم جي جذبي ۾، باهه ۾، هوا ۾، هٽي ۽ هٽي، هلاڻ پيو ۽ رَلاڻ پيو. ڄم ۽ موت، اپار سمنڊ، جنهن جي موج هميشه لڳي پيئي؛ انهن مڙني مٿان، ۽ مڙني

جي هينان، حياتيءَ جا ڦيرا آءُ ٿو اُٿاريان، آءُ ٿو اُٿيان.
 ڪال جو آڏاڻو، بنا بيمڪ جي، آءُ ٿو ڦيرايان،
 سائينءَ سَندو، جيوت-جبو، آءُ ٿو اُٿايان.
 فائوست: تيز روح، تون سدائين ڪشادي جهان جي چوڌاري ٿو ڦرين،
 آءُ پاڻ کي ڪهڙو نه تنهنجي ويجهو ٿو پانيان.
 روح: اي انسان، تون آتما آهين، جنهن کي تون لکين ٿو، نه مان.
 (گم ٿي ٿو وڃي.)
 فائوست: (مونجهاري وس ٿي) تون نه! تڏهن ڪير؟ آءُ! ڌڻيءَ جو
 پاڇو! ۽ بلڪ تو جهڙو نه!
 (ڪڙڪو ٿو ٿئي.)
 ڪرست جو قسم، هي چوڪر منهنجو شاگرد آهي، اجهو آيو آهي
 منهنجي هواڻي مزمانن کي نيڪالي ڏيڻ. بس هن جي اچڻ تي، منهنجي
 حواسن اڳيان سڀ غائب ٿي ويو.
 (شاگرد ڪجهه کانئس پڇي هليو وڃي ٿو.)

اندر جو آزار

فائوست جي اندر ۾ مُنجه هئي. فائوست ڦٽڪي رهيو هو. ٻه جيو
 فائوست جي من کي وڪوڙي رهيا هئا. سندس آتما جو لاڙو چڱائيءَ طرف
 هو، هو دنيا جا رواجي ڏنڌا ڦٽا ڪري، علم جي پٺيان لڳو هو. پر فائوست
 جي ڳولا من جي هئي، هن جي تلاش دماغي هئي. دماغ اها شيءِ آهي، جنهن
 جو واڌارو ضروري آهي، پر انهيءَ سان گڏ جڏهن انسان بُڏي ڪلي، هن جي
 اندرين جوت جاڳي، تڏهن هن کي آرام اچي. اها بُڏي، اها اندرين روشني هن
 کي تڏهن ٿي حاصل ٿئي، جڏهن هو پاڻ پٿي کي ڇڏي، برائيءَ کي ترڪ
 ڪري پاڻ کي چڱائيءَ ۾ داخل ڪري ٿو. فائوست رواجي آتما نه هو، پر هو
 اڃا دماغ جي دونهي ۾ داخل هو، هو اڃا دل جي درياهه ۾ ڪين گهڙيو هو.
 دماغ بلڪل ضروري شيءِ آهي، ڇو ته دماغ خود ارادي، ۽ خود شناس کي
 ٺاهي ٿو. پر انهيءَ دماغ کي جڏهن بصيرت (بُڏي) حاصل ٿئي، تڏهن انسان

سمجھي سگھي. اها نوراني شيءِ جيسين هن کي حاصل نه ٿي آهي تيسين هو ڪارهن جو پنڌ ڪرڻ ڪري، گمراهه ٿي وڃي ٿو. علم ٻن قسمن جو آهي، هڪڙو علم سفيد آهي، اهو پنڌ راهه راست جو آهي. ٻيو علم خوديءَ جو آهي، ڪاري جادوءَ جو آهي. اهي ڪارو ۽ اڇو ٻئي انسان کي لڳل آهن. هر ڪو انسان وڏي مقامي يا آزمائش مان لنگهڻو آهي. فائوسٽ جي اندر به اها ڦٽڪ هئي. ”ڌرتي“ جو روح جنهن جي جڙن مان انسان جو جسم نهيل آهي، سو فائوسٽ کي هيٺ ڪيرائڻ لاءِ سنڀري آيو، پر فائوسٽ ۾ جيڪا ٻي نوراني شيءِ هئي، تنهن کيس آگاهه ٿي ڪيو ته متان انهيءَ ڌرتيءَ جي روح جي پٺ ورتي اٿئي. توکي ڪپي ته تو ۾ جيڪو آسماني، نوراني روح آهي تون اُن کي وٺ.

قدرت جو اهو قانون ٿو ڏسجي، ته هر هڪ انسان، کي آزمائش جي باهه مان لنگهڻو آهي ۽ پوءِ هو پاڪائيءَ جو پنڌ ڪري ٿو. فائوسٽ کي به انهيءَ باهه مان لنگهڻو هو. هو هاڻي انهيءَ نازڪ منزل تي آيو هو جتي شيطان جو اثر هن تي غالب پوڻ تي هو. فائوسٽ ڀانيو هو ته بس پاڻ اچي ڪوئيءَ ۾ دنيا کي ترڪ ڪري ويٺو، ته مٿس دنيا جو اثر پوندو ئي ڪين. ”نستردام“ جي ڪتاب ۾ ڪُل عالم جي نشاني ڏسڻ سان، هن ۾ جيڪا قونڊ پيدا ٿي هئي، تنهن ۾ ڀانيو هئائين ته بس مون وڏي وٽ حاصل ڪئي، پر پوءِ جڏهن ڌرتيءَ جو روح مٿس غالب پئجي ويو تڏهن بيحد پشيمان ٿيو ۽ اڪيلائيءَ ۾ پڪارڻ لڳو. ڌرتيءَ جو پاڇو! مون ڀانيو هو ته مٽيءَ جي پيڙي مان ڦري اُتر درجي تي بهتس، ۽ آءٌ مٽيءَ جو پتلو ڪين آهيان، مون آڪاس جي جوت حاصل ڪئي آهي، مون سچ جو درشن ڪيو آهي، بس آءٌ فرشتن کان مٿي چڙهيو آهيان. قدرت جي لهر مون ۾ چست هلڻ لڳي هئي، تڏهن آءٌ قدرت هلائڻ لڳس.

(اڙي، چو، انسان هر ڳالهه ۾ اعليٰ ڪين آهي!)

افسوس هڪ پل ۾ اعليٰ، هڪ پل ۾ عبد. آءٌ وري به بي آراميءَ جو شڪار ٿي رهيو آهيان. ڪو ڪونه آهي جو مون کي سمجھائي ته آءٌ ڪهڙي ڳالهه کان پاسو ڪريان! اندر ۾ چڪ ٿي اٿي. بس آءٌ پاڻ کي ڇڏي ڏيان؟ افسوس، انسان جي آتما ۾ ڪهڙي نه پوترائيءَ آهي ته به غير لڳورهي ٿو.

جڏهن اُميد جي تازگي ٿي اُٿي، خيال جو پڪي پنهنجا پَر چوٽ ٿو پکيڙي، ائين ٿو ڀانئجي ته منهنجي ڪشاديءَ پکيڙ هيٺ سارو جهان سماجي ويو آهي. پر جڏهن سندس نصيب منهن ٿو موڙي، تڏهن انسان لاءِ ننڍڙي ڪُنڊ ڪافي آهي. حياتيءَ جي عجيب چڪر ۾ جيڪا به شيءِ اسان کي پياري هئي، سا ٿيو پوي! ڇاتيءَ ۾ چنٽا اچيو پنهنجو آکيرو ڪري، بي آراميءَ سان وٺيو جهولي ۽ سڀ آرام نڪريو وڃي. ڳجهو روڳ اندر کي لڳيو وڃي، تان جو سڀ خوشيءَ آرام گم ٿيو وڃن. هوءَ روز بروز ڪنهن نه ڪنهن نئين ڪيڏ سان طبيعت کي آزمايو وڃي. گهر ٻار، زال، سڀ باهه، زهر، ۽ خنجر وانگر پيا پاسن. ٻيون مصيبتون، جي اچن به ڪين ٿيون، ته به آرام ڦٽايو ڇڏين. نه نه آءُ ڪو ديوتائن جهڙو ڪين آهيان، نه! نه! آءُ ته ڌڪان پيو؛ آءُ ته سمجهان ٿو ته آءُ ڪيئن جهڙو ڪيئون آهيان، ڪيئن ٿو آهي به مٽي ۽ رهي به مٽيءَ ۾ ٿو؛ اتفاق سان ڪو پير لڳي ويس ته نابود ٿيو وڃي.

هي ڪان جتي آءُ رهان ٿو، سو مٽي ڪين آهي؟ هي قيدخانو، مون کي ڪهڙي حياتي يا خوشي بخسيندو؟ هيءَ منهنجي بيمار اک، جيڏانهن ٿي نهاري، تيڏانهن رڳو ڪتابن جا ڍڳ لڳا پيا آهن، هڪ ٻئي مٿان ڪتاب چارن تي چڙهيا پيا آهن، اهي به مٽي آهن. ڇا آهي حياتي، فقط هڪ مرض آهي. هن مٽيءَ ۾ رهي، منهنجو تن ۽ منهنجو من، ٻئي پر ٿيو پون. مون کي علم منجهان وريو ڇا. هي علم جا اوزار سڀ مون تي ٺٺولي ڪين ٿا ڪن!

اوهين وڳيان جون ڪُنڊيون، آءُ قدرت جي دروازي وٽ اوهان جي مدد لاءِ بيٺو آهيان، پر دروازي تي سنٽري بيٺل آهي، ڪُلف اهڙا ته قابو لڳل آهن، جو ڪُلن نه ٿا. تڏهن هن جفاڪشيءَ جو سود ڪهڙو؟

تڏهن جيڪي مون وٽ وڃي بچيو آهي سو ڇو نه آءُ اڏائي موج ڪريان. جيڪي ماڻهن کان ورثو مليئي سو خوب اڏاءُ؛ انهيءَ ريت ئي انسان، ڪنهن به شيءِ کي پنهنجو ڪري ٿو سگهي. جيڪا شيءِ ڪم نٿي آڻجي سا اٽڪ ٿيو پوي؛ جيڪا شيءِ ماڻجي نٿي سا بوجو ٿيو پوي.

فنا جي شيشي

فائوسٽ ويچارن ۾ غلطان آهي؛ ڪڏهن هيٺ ڪڏهن مٿي. منجهس جنگ مڃندي ٿي وڃي، ڪڏهن جوش ٿو اچيس، ته ڪڏهن مايوس ٿو ٿئي، اها چٽاڀيٽي سندس اندر کي ماريو ڇڏي. آخر جڏهن بلڪل ڪڪ ٿو ٿئي، تڏهن نظر وڃيو ننڍي شيشيءَ تي پويس، جنهن شيشيءَ ۾ اها شيءِ پئي آهي، جيڪا وٺڻ سان، بُت جا بند خلاصا ٿي سگهن ٿا، موت جي ملڪ ڏانهن انسان دم ۾ روانو ٿي سگهي ٿو. فائوسٽ نااميديءَ جي اوڙاهه ۾ غرق آهي ۽ ڪنهن وقت انهي شيشيءَ کي هٿ ۾ ٿو کڻي، ۽ چوي ٿو؛

”اي شيشي، پياري شيشي! آءٌ تنهنجي مرحبا ٿو ڪريان، آءٌ تنهنجي عزت ٿو ڪريان، تون ئي ڪماليت جي پيدائش آهين. تو ۾ منهنجي آخري اميد آهي. تون منهنجو واهرو ٿي، سڄي سنگت ٿي؛ تون پنهنجي پراڻي خاوند کي انڪار ڪيئن ڪندين؟! توتي نهارڻ سان، سور مائو ٿو ٿئي؛ جنهن جي بار مون کي جهڪائي ڇڏيو هو، سو بار هاڻي گهٽ ٿو پائنجي. توکي ٿو هٿ م ڪٿان؛ تون ئي وفادار دوست آهين. توکي هٿ ۾ کڻڻ سان، اندر جي آند مانڌ جيڪا منهنجي جيوٽ جي شڪتين کي کائي رهي هئي، تنهن جي جاءِ تي هينئر آرام آهي، منهنجي جيءَ تي جيڪا سورن سوچ چاڙهي ڇڏي هئي، سا سوچ هاڻي لهندي ٿي وڃي. آءٌ پيو پانيان، ته حياتيءَ جو جھرو منهنجي اڳيان ساگر جيان پاڻ پکيڙيو بيٺا آهن، ۽ روشنيءَ جي چمڪ سان، مون کي چون ٿا ڀلي آءٌ. منهنجي پيرن جي ڀر ۾ هيءَ سمنڊ روپي شاندار آرسِي لڳي پئي آهي؛ مون کي مُرڪ سان نينڊ ٿي ڏئي ته، آءٌ- بيا به ڪنارا آهن، بيا به آسمان آهن.

ڏسو! اڳتيءَ جو رٿ آهي؛ جيڪو آهستي ٿو هيڏانهن اچي؛ اندر منجهه آهي ٿا اڏامڻ جا اڏما اُٿن؛ جيڪي هن مٽيءَ جي بالڪ کي آزاد هوا ۾ کنيو ٿا

جن. آءِ ائين پيو پانيان ته منهنجا بند اجهو ٿا خلاصا ٿين. اڳتي نوان ديس سو! اگنيءَ جو رٿ آهي؛ جيڪو آهستي ٿو هيڏانهن اچي، اندر منجهه آهي ٿا ڏامن جا ڏما اُٿن؛ جيڪي هن مٽيءَ جي ٻالڪ کي آزاد هوا ۾ کنيو ٿا وڃن. آءِ ائين پيو پانيان ته منهنجا بند اجهو ٿا خلاصا ٿين. اڳتي نوان ديس آهن، نوان مارڳ آهن جن جي ڄاڻ اڃا نه پئي آهي. چوڌاري حياتيءَ جو پندار ڀرپور آهي؛ عدائتي سڪ سدائين لاءِ آهي!

ڇا تون ڪينئون آهين؛ پوءِ به ههڙي فرحت توکي بخش ٿيل آهي! تڏهن ون رڳو ارادو ڪر، ته اها فرحت تنهنجي آهي. هاڻي تڏهن موڪلاءِ سج کان؛ هريان سج کان ۽ هن مُرڪنڌر زمين کان؛ رڳو هڪ پل، فقط هڪڙو، پوءِ ڇي ٿو پيو جنم! جتي پيا ٿا موت کان ڊڄن، تون اُتي جيوت کي پاءِ، پنهنجي لائق جي ماپ وٺي، پيچ بند، پيچ بند، مڪت جو دوار تون ڪشادو ڪول. نسان ٿي، عمل سان چٽو ڏيکار، ته انساني روح ۾ ايڏي ڪشش آهي جو ٻئيءَ جي اک سنمڪ ٿي سگهي ٿي، ۽ جهڪي ڪين ٿئي ٿي؛ ٻيه بي ڊيو، ن جي سڌو سنمڪ.

متان ڏکيو آهين، هي مرض سڀ من جا آهن، هي ايندا سڀ خيال جا هن، جو اڻ هوندا اوڙاهه ٿو پيدا ڪري، جن ۾ پريتن ۽ پوتن جون رڙيون ٿيون ڏجن؛ هي جهنم سڀ خيال جو آهي ۽ جهنم جهنم کي ڏسي ٿو، سو جهنم ۾ پاڻ آهي. هاڻي همت ڪر. لنگهي پڻ سوڙهي دروازي مان، جتي نااميدي منترين جيان بيٺي آهي؛ ڪوبه خوف ڪونه اٿئي!

ارادو ڪر، هن اعليٰ سمي ۾، خوش مزاج ٿي، فتح جو اُٿي قدم ڪڍ، ضبط ٿي، سڀ ڊپ اُچلائي ڇڏ- ۽ پوءِ پلي پاڻ کي چوٽ ڇڏ- ائين جي ٿي وئ ته- ناڌجي درياءَ ۾ پاڻ وهائي ڇڏ!

اي تون صفا چمڪندڙ، پراڻي پيالي، تون پلي آئينءَ! هاڻي ڪاريءَ هڪ سان پاڻ کي ڀر؛ اهڙو منهنجو ارادو آهي! هي مون ملايو آهي، ۽ هيءُ آءِ

بيٽندس. هيءُ آهي منهنجي پوئين سرڪي هن جهان ۾، اريڻ ٿو ڪريا،
(جيءُ سوڌي، جان سوڌي) صبح جي سج کي.
(پيالي ٿو چين تي رکي.)

فائوسٽ اڃا پنهنجن چين تي پيالي رکي ڪين ته گھنڊ وڃندا ٻڌائين
فرشتن جي راڳ جا آواز ڪنن تي پيس، اهو راڳ جو ڪرست جي پوتر ڏينھ
ايسٽر تي ٻڌبو آهي. انهيءَ غيبي راڳ فائوسٽ جي تتل هيٺين تي نار وڌو
فرشتا ڄڻ انهيءَ ڪوشش ۾ هئا ته فائوسٽ جي من تان بوجھو لهي. هن ڪم
راڳ ۾ آئت ڏيڻ لڳا ته تون پاڻ نه ولوڙ، دل کي همت ۽ تسلي ڏي، دڪ ٺھ
ويندو. ڪرست قبر مان اُٿيو آهي. اپار آند جو پاڳي آهي. هن جي ڪاڻ هيٺ
ماندي، ڌرتيءَ جو ٽڪڙ ۽ فاني انسان جون گھڻيون ناموجود آهن. هن هاڻي ڦه
جا سخت تڪ پيچي ڦٽا ڪيا آهن.

قبر قيد نه آهي،

سائين اُٿيو آهي.

فائوسٽ جي دل تي وڌو آئت پيو. هو پاڻ کي چوڻ لڳو: ”اهي ڪهڙا
مٽرُ لاپ، جنت جا آواز! ڪهڙو نه سندس اثر آهي، جو چين تي پيل پيالي
کي به پري ڪيو ڇڏين! ڀلي وڳا هي سپاڳا گھنڊ؛ پوتر ايسٽر جي فرح
ڏيندڙ صبح جي ٿا مرحبا ڪن. اوهين خوشين ۾ ڀرپور فرشتا، اوهان جو
آلاپ مان آئت جي ڌارا وهڻ لڳي آهي. اهو راڳ جيڪو ڪنهن وقت فرشتا
قبر جي چوڌاري اذرات جو ڳايو هو، جنهن ۾ هڪ نئين چوٽڪاري جو انجا،
۽ تابتي هئي.

(وري بول ٿو ٻڌي. عورتون ٿيون ڳائين.)

عورتون (1): چندن سان هن کي پوريوسين ۽ سندس ٻالڪن ۽ پوئلڳ
پنهنجي مئل خاوند کي دفن ڪيو، ڪفن ۾ ويڙهي اسان کيس اُتي ئي ڇڏيو
پو منجه اسين موٽي آيونسين. اڙي ڇا ڪريون! ڪٿي ٺهون پنهنجي خاوند
کي، خاوند هتي ڪين آهي.
(فرشتا ٿا ڳائين.)

(1) عورتون، جن ڪرست کي قبر ۾ پوريو هو.

فرشتا: سائين اُتي ڪٿو ٿيو، دڪ وڌيڪ نه ڪريو، من جي ڦندن ڦاسائڻ
 ي ڪوشش ڪئي، پر هو آزمائش مان لنگهي پار پيو، اڳي کان اڳرو. آندو،
 ند، جيءَ! آنت جي مها دڪ ۾، پرڀم، غريبيءَ قرباني منجهس پڌرا هئا.
 قبر قيد نه آهي،
 سائين اُتيو آهي.

فانوس: مٺا ۽ سُندر آلاپ، اوهين هتي ڇا ڳولهن آيا آهيو؟ ڇو اوهين
 نه اوندھ ۾ گئل وٽ آيا آهيو؟ چڱو آهي ته اوهين انهن کي آنت ڏيو، جي
 جنهن نرم قالب جا ٺهيل هجن! آءُ اوهان جو سنيھو سٿان ٿو، پر مون کي
 ليا/ ڳڻا ڪانه آهي. ڪرامت ٻار آهي، مٿيا/ ڳڻ جو. آءُ پاڻ کي زوريءَ
 مٺيءَ منزل تي نٿو رکي سگهان جتي سڪ سڪ جون خبرون ٿيون ٻڌجن.
 ا! ڇوڪرائي عمر ۾ جڏهن خوشيءَ جو وقت هو، هڪ پيري ڏٺي جي پرڀم
 ۽ مون تي وسڪارو ٿيو هو. سبات جو پوٽر ڏينهن هو، مون ائين ڀانيو ته
 عمارت جي پوٽر ڄمي، ڏٺي مون کي ڏٺي؛ مون ۾ ان وقت هڪ تيز ۽ اجهل
 ڪير پيدا ٿي، جنهن جي پروڙ مون کي نه پئجي سگهي ته ڇا آهي. گھنڊن
 ي آلاپن ۾ آءُ اونھيون معنائون سمجهڻ لڳس. مون ۾ هڪ روحاني جوش
 ا. ٿيو، آءُ اڪيلو ئي اڪيلو ٻين مان، ٻيلن مان هلندو رهيس. پوءِ گرم
 ٿڌا چوٽ وهڻ لڳا، اُن وقت مون لاءِ نئون جنم ۽ نئون جڳت ٻنجي پيا
 ا؛ اڄ جي گھنڊن جي آلاپن ۾ به بهاريءَ جي اُميد هئي ۽ هاڻي آءُ وري به
 بي بالڪ جيان ۽ جھوني سمري منهنجي دل کي ڳرائڙي پائي ويني آهي،
 نه ڪي هي ڪم ڪرڻ کان منع ٿي ڪري.
 (ٻول وري ٿا ٻُرن، جنهن ۾ بالڪ ٿا ڳائين.)

بالڪ: جيڪو پوريل هو، سو اُتيو آهي، قبر جا تاڪ کلي پيا آهن، موت
 جيوت آهي. اُتيو آهي خاوند، چوٽڪاري ڏيڻ کان ڄاڳيو آهي. اڳتي ۽
 ي، مٿي ۽ مٿي، چڙهندو رهي ٿو شڪتي آڀار، آند آڀار. جوت جي تخت تي
 هيٺير براجمان آهي؛ هن جا پورهيا هاڻي سڀ پورا ٿيا. ڌرتيءَ تي هن جا
 ڪا اڃا آزمائش ۾ آهن، دُڪن ۾ آهن. بالڪا ويچارا چنل چورا، آهون اندر

مان ڪڍن ٿا: تون وٽين، جوت ڏي، اسين آهيون اوندھ ۾.

(فرشتا ٿا ٻول اُچارين.)

فرشتا: ڪرسٽ (1) آهي اُٿيو، سائين آهي چڙهيو؛ ڪال راڄ- پورو ٿيو، گناه هائي ختم ٿيو. اوهين به هائي شرف وٺو، ڪرسٽ جو فرمان مڃو. شيطان ۽ گناه جي ٻنڌڻ کان آڃا ٿيو.

پنهنجي جیوت ۾ هن جا نيم مڃو؛ پر ٻي ڪي پنهنجي ڇاتيءَ ۾ ڌاريو غريبن کي دان ڏيو، ڏئيءَ کي ياد ڪيو، نماڻا حلیم ٿيو، ماڻهو کي گيان ڏيو اهڙيءَ ريت اوهين ورتو. سائين پيارو، سدا پيارو، حاضرن حضور آهي ويجهو آهي اُن ڏنو.

فائوسٽ جي دل کي آت آيو. شيطان ابليس (ميفستو) جو مٿس ڇا، وجهي رهيو هو ۽ جيڪو ڌرتي جي روح جو روپ وٺي، کيس ڌتاري رهيو هو تنهن اثر آڏو ڏئيءَ جا فرشتا پنهنجي ڪار هلائي رهيا هئا. فائوسٽ جو ڳوڙ من ڪجهه مڙيو ئي هلڪو ٿيو. اُن وقت ڪپڙا پائي، ٻاهر نڪتو. سمجهيائين ته هن ڪوئيءَ ۾ اثر اُٿيا آهن، چو ته وڃي ڪا ٻاهر صفا هوا کاوان. ڏينهن ه ايسٽر جو، شهر جا ماڻهو نوان نوان وڳا ڍڪي خوشين ۾ ٻاهر نڪري آيا هئا فائوسٽ گهمڻ ڦرڻ لڳو، انساني جیوت جو نماءُ پسڻ لڳو ته ڪيئن هرڪ مست آهي، نينگريون ۽ نينگر، عاشق ۽ معشوق ڪي ڪهڙيون پيا ڳالهيو، ڪن، ڪي ڪهڙيون پيا رانديون رمن. فائوسٽ گهمندو رهيو، سندس من، هلڪو ٿيندو رهيو. هن جي دماغ مان جادوءَ جا غبار ڪجهه قدر نڪرڻ لڳا فائوسٽ اڳيرو هليو. آسمان جي صفائي، ۽ بهار جي هير، ڏينهن جي جوڌ جو جهلڪو، اهي سندس من مان، رات جي سمي وارا ڍڪڻاڪ خيال ڪڍ لڳا. سيارو پورو ٿيو هو، بسنت شروع ٿي هئي، نديون ۽ نهرون برف کان آجيون ٿيون هيون. بسنت جي پيار پريءَ مرڪ م، سايون بنيون، تازيون

(1) حضرت عيسيٰ عليه السلام ڏانهن اشارو.

اميد پريون ڏسڻ ۾ ٿي آيون. هر شيءِ ۾ حياتي بکڻ لڳي هئي. ڏنائين، ته ڳوٺاڻا ۽ ڳوٺاڻيون پيا جهمريون پائي نچن. پاڻ وڃي ساڻن رليو مليو. ڳوٺاڻا ڏاڍا خوش ٿيا ته ڊاڪٽر فائوست اچي اسان سان ڳالهايو، اهو ته اسان کي شرف ڏنائين. سڀئي اچي سندس چوڌاري مڙيا. هڪ ٻئي کي آسيسون، دعائون ڏيڻ لڳا. فائوست جو من پرچي آيو، ڏنائين ته هي انسان ڪهڙا نه اهو جهڙو دل وندڙ آهن. وري به کين آسيس ڪيائين؛ ڏئيءَ جا ٿورا مڃو، اسين ته سڀ هن جا ٻانها آهيون. سڀ آسيسون انهيءَ کان ٿيون اچن، جيڪو نسان جو دوست آهي.

ماڻهن کان موڪلائي وري به فائوست اڪيلائيءَ ۾ گهمڻ لڳو. قدرت جو نظارو ڏسندو رهيو:

واهه! هي نما شام جو وقت! ڪيئن ته هلڪي ڳاڙهي روشنيءَ ۾ ڳوٺاڻيون جھوپڙيون سھڻيون ٿيون ڏسڻ ۾ اچن، چوڌاري ساوا وڻ اٿن، هر ڪجھه ڳاڙهيءَ کي پنهنجو باغيچو آهي. سج هاڻي ٺهي ٿو وڃي، ڏينهن مري وڃي ۽ ٻاهران ائين پيو ڏسجي ته ڏينهن سان گڏ سج به ويو. پر نه، سج بي، هينئر به پنهنجي جوت ڏئي ٿو. جيڪر مون کي به اهڙا پر هجن ته آءُ زمين تان مٿي ڪجي سندس پٺيان ويجهو ويجهو لڳان! پوءِ جيڪر سٽل دنيا کي سام جي سرخيءَ ۾ جهلڪندو ڏسان، تڪرين جون چوٽيون چمڪنديون سان، ماڻهيون آرام ۾، روبي لهر سانت ۾ پسان؛ آسمان ڏي آءُ اڏامندو امندو وڃان، ڪوبه اُتانهون جبل پنهنجي چاتي مٿي کڻي، مون کي بيماري سگهي.

ڏس! اجهو هينئر اوچتو سمند تي جوت جهلڪا ٿي ڏئي، ۽ ڏينهن جو وڻا اندر ٿو وڃي. مون ۾ نئين يا وٺا ٿي پيدا ٿئي، آءُ اڃا به جنت جا پراڻ ٿو ان. اڃا به هن جي امر جوت ٿو پيان. ڏينهن مون اڳيان، رات مون پٺيان، سمان مون مٿان. اڙي... پر! ڇا هي سڀ طلسم هو! ٿوري وقت جو نڪو هو! ويو هليو. افسوس! هن بت کي پر ڪونه آهن، جو اڏامي ڌرتيءَ

جي بند کان آڇو ٿئي، ۽ پوءِ روح پڪيٽرو سِير ڪندو رهي. ته به هر ڪو ماڻهو قبول ڪندو ته ڪو پل هيءُ اسان جو روح پڪيٽرو به اڏامڻ لڳي ٿو، اسان کي مٿي چاڙهي اڳتي ۽ مٿي کڻي هلي ٿو ۽ پوءِ نيري ديس ۾، آڪاس ۾ خوب گيت ٿو ڳائي؛ اُتانهن پربت جي خوفناڪ چوٽين جي صنوبري وڻن مٿان، عقاب ٿو پَر پڪيڙي؛ چوٽيءَ تي چڙهي، ڪونج ٿي گهر کي ويجهو ۽ ويجهو پوي. پر... افسوس! هيءُ آڪاسي موج رڳو ڪن پل جي آهي. افسوس هاڻي ڌرتيءَ جي پاتار ۾ آهيان. ڇا ڪريان! منهنجي دل ۾ اندر به جيوت ٿا وسن. اُتي سڀ بي آرامي آهي. هڪڙو جيوت ٻئي سان ٿو خاوندِيءَ لاءِ وڙهي، هر ڪو ٻئي جي وس کان ٻاهر نڪرڻ لاءِ ٿو چٽاڀيٽي ڪئي. هڪڙو نيچ ڌرتيءَ جي نفساني خوشين ۾ مڱن ٿو رهي، ۽ ڇهڻيو پوي. ٻيو ڀانئڻي ته پنهنجي سگهه سان، ڌرتيءَ کان مٿي آسمان ڏي اڏامان، جو آسمان سندس نج گهر آهي، اباڻو ديس آهي، جنم واري جاءِ آهي. اڙي! سچ پچ وايءُ ۾ جيڪڏهن آهي ديوَ آهن جيڪي ڌرتيءَ ۽ آسمان جن وچ ۾ شاندار پرن سان وڇڙن ڦرن ٿا ته اي ديوَ! پنهنجي سون ورن سڳند پريئي ديس مان اچو، مون کي به پاڻ سان نئين جيوت ڏي نيو. اڙي! مون کي به ڪو جادوءَ جو جُبو هجي جو پاڻ سان آءُ ڏورانهن ڏيمن جو سِير ڪري سگهان، ته پوءِ جيڪر ڪئن ته آءُ شهزادن جي شغل کي، شاهن جي دٻدي کي، تڇ ڪري سجهان.

فائوسٽ پاڻ سان هي ڳالهيون ڪندو گهر وريو. رات ٿي ويئي هئي، فائوسٽ جي منجهيل من کي هاڻي ڪو آرام ڪيندو هو، سو موٽڻ لڳو. ڪنهن وقت واٽ تي پريان بنين جي ساون ڪانن ۾ ڀانيائين ته هڪ ڪارو ڪٽو آهي. فائوسٽ کي خيال ٿيو ته هي ڪارو ڪٽو آهي يا ڪا ٻي شي؛ آهي؟ ڪٿي نانگ وانگر پئي ٿيڙا ڏنا. جيئن ٿي ٿيڙا ڏنائين تيئن ٿيڙي ٿيڙي سان فائوسٽ کي ويجهو پوندو پئي ويو. فائوسٽ ائين پئي ڏٺو ته هن ڪٿي جو جنهن هنڌ تي ٿي پير لڳو تنهن هنڌ تي ٿي باهه جون چڻنگون نڪتيون. ٻه شڪل م ته ڪٽو هو. فائوسٽ دل تي هٿ رکي چوڻ لڳو: ڀانيان ٿو ته هو ڪٽو جادوءَ جا سنڌا ڏاڳا منهنجي چوڌاري ويڙهيندو ٿو وڃي. اجهو پوئو ٿيڙي سان اچي بيٺو آهي. پر نه، شايد هي ڪٽو ويچارو ڪو غريب جانو

فائوسٽ

هجي، ڀلي مون سان گهر هلي. ڪٿو اهو جانور آهي جيڪو هري وڃڻ بعد
انسان جي دل چڪي ٿو وٺي، سياڻا ماڻهو به هن کي پيار ٿا ڪن. فائوسٽ
سان گڏ ڪٿو هلندو آيو ۽ فائوسٽ اچي گهر پهتو. ڪٿو به ساڻس لنگهي آيو
۽ اچي سندس ڪوئيءَ ۾ وٽس ويٺو.

ڪٽرو ۽ فائوسٽ

فائوسٽ ڪوئيءَ ۾ اچي اندر وينو. ڪجهه مڙيوئي هن جي دل ۾ نار هو. چوڻ لڳو: ”جن ٻنين مان گهمي آياسون سي هاڻي اونهي رات ۾ جهپي ويون. هن ماڻ جي وقت ماڻهوءَ ۾ جيڪو چڱو جيو آهي، سو سجاڳ ٿو ٿئي. آجهل سنڪلپ جون چاهنائون جھڪيون ٿيون ٿين ۽ رجي جو چوڻو پراڻ سانت ۾ ٿو اچي. پڳتيءَ جو پاڻ اُٿي ٿو، ماڻهوءَ لاءِ پيار، ڌڻيءَ لاءِ پيار جاڳي ٿو.

(فائوسٽ ڳوڙهي ويچار ۾ هو، پر هو ڪٿو جو اندروني آيو هو سو پيو ٽپ چڙهي، ماڻ ٿي نه ڪري، فائوسٽ ڪٽري کي ٺپڙڻ لڳو: ماڻ ڪٽڙا ماڻ. سانت ڪري ويهه. چو، چوڌاري چوپيو ڦيريون پائين؟ چوپيو دروت سون سون ڪري، ڇا آهي جو ڏسين ٿو؟ ڪٽڙا ٻاهر ته وڻين پئي، ٽپيءَ ڪڍيءَ پئي، هينئر ڇا ٿيو اٿئي. سمهي پو، گڏيءَ تي سمهي پو. هيءَ گڏي نرم آڪيري جيان آهي. آرام ڪر، آرام ڪر تون مهمان آهين، پلي آئين، هاڻي پنهنجي مسافر خاني ۾ آرام ڪر.)

هر روز سڄ لٽي بعد رات جي ماڻ ۾ پنهنجيءَ ننڍيءَ جهوپڙيءَ ۾ ويهجي ٿو ۽ اڪيلو ڏيئو پنهنجي دوستائي روشني ڌاري ٿو، تنهن مهل گمان ۽ پوڄا ڪر نڪريو وڃن، ۽ پوءِ صفائي ٿيو پوي. پر پوءِ جڏهن ڏينهن ٿو ٿئي، ته وري ٿو جهڳڙو شروع ٿئي. عقل وري ٿو واڳون جهلي، چاهنا وري ٿي منهن ڪڍي ۽ ٻاهرئين گهمسان ۾ سنسار جي لهر تي چلي، پوءِ افسوس! جيئن وهندي وڃي، تيئن پنهنجي لڪل چشمي کان پري پوندي وڃي.

(ڪٽو وري به ماڻ نه ڪري. ڪٽو پاڻ پوئڪ پوئڪ ڪرڻ لڳو. فائوسٽ جنهن جي من ۾ سانت هڻڻ ڪري، سڪ ٿي سڪ پئي ڪڇيو، تنهن

ڪي هن جانور جي پوئڪ اُگري ٿي لڳي. چيائين، اي ڪٿڙا! بند ڪر هيءَ پوئڪ، منهنجي دل ۾ هن وقت سک ۽ پيار ٻنهي، بنا پڇڻي، پاڻي اچي واسو ڪيو آهي، تنهنجي پوئڪ هينئر نه ٿي نهي. دنيا جي ماڻهن جو سوا هو حال ٿيندو آهي، جو جڏهن ڪا ڳالهه اعليٰ هوندي آهي، وڌيڪ سهڻي هوندي آهي، جيڪا سندن سمجهه ۾ نه ايندي آهي، تڏهن پيا چڙيون ڪندا آهن، اُهي به تڏهن هنن نيچ ڪٿڙن جهڙا چڻبا؟ هي ڪٿڙو به جيڪڏهن پاڻ نه ٿو سمجهي سگهي ته وٺيو پوئڪ پوئڪ ڪري!

ڇا ڪريان! وريو وريو اهڙا خيال ٿا اچي وٺن جو دل کي نِستو ڪيو ڇڏين، دل جو چشمو برف ٿيو وڃي. ڪيترا پيرا نه مون اهو آنيو ڪيو آهي! پراڻي ۽ ۾ به پلو آهي، ڇو ته جڏهن هن آنيو مان لنگهجي ٿو، تڏهن دل ڌرتيءَ جي وستن کي ڇڏي، ٻين اُتر وستن جو قدر ٿي ڪري ۽ ڏئيءَ جوت جو آڌار ٿي وٺي. اهو آڌار ۽ اها جوت... اڙي هيءَ ڳالهه سواءِ انجيل جي ٻئي ڪنهن ۾ نه ڏنل آهي. هن وقت منهنجي من ۾ اڃا اُٿي ٿي ته اهو وڃن وري پڙهان ۽ انهيءَ پوتر شلوڪ جو ترجمو ڪري پنهنجي وطني ٻوليءَ ۾ آڻيان.

(ڪتاب کولي ٿو ۽ لکڻ شروع ٿو ڪري.)

لکيل آهي: ”آدم هو شبد.“ اتي ئي بيهي رهيس. اڳتي ڪيئن وڌان؟ ڪير ٿو مدد ڪري؟ رڳو شبد جي ايڏي هلندي! اڻ ٿيڻي آهي، بشرطيڪ آتما جي کيس رهبري هجي. تڏهن يلاهيئن لکان - ”آدم هو من.“ اها پهرين ست ويڇاري پڙهه، متان قلم تڪڙو هلائيندي معنيٰ ئي اُٿي ڪري وجهين. اهو من آهي ڇا جو سڀ ۾ ٿو ڪم ڪري ۽ انهيءَ ڪري ٿو سڀ اُٿن ٿئي؟ بهتر جيڪر هيئن ٿئي ”آدم هئي شڪتي“ پر تڏهن به هن لکڻ وقت به ڪو مونکي مڙيوئي چٽا ٿو ڪري ته اتي ڪين بيهي رهيو. آتما ٿي مونکي سمجهائي، سڀ صفا پيو آهي؛ بنا ڊپ جي آءُ لکان ٿو، ”آدم هئي ٻاجهه.“

(فائوست پنهنجي ايباس کي اونهو لڳي ويو، ان وقت ڪتي وٺي ايڏي ته رڙ ڪئي جو فائوست جو ڌيان ٿي پيو ۽ ڪتي کي چوڻ لڳو: بس ڪر، شوخ ڪتا، ايڏي رڙ! ڇپ ڪر ڪتا، نه ته مونکي سخت ٿيڻو پوندو، اهڙو ڪوڙ ڪرڻ آءُ ڪين ڏيندس. جيڪڏهن تون ماڻ نه ڪندين ۽ پوئڪندو.

رهندين، ته اسان مان هڪڙي کي ڪوئي ضرور ڇڏڻي پوندي. بس هاڻي اهو فيصلو اٿئي؛ مڙمان سان ههڙي هلت ڪرڻ وٺندڙ ڪم نه آهي، پر ههڙي پيڻڪار جيڪا بندڻي نٿي ٿئي، سا ڪير به سهي ڪين سگهندو! پر ڇا! آءٌ هي ڇا ٿو ڏسان. هي ڇا آهي. ڪتي جي شڪل ڦري ويئي آهي. ڊيگهه ۽ ويڪرو ڏي وٺي اٿس، وڃي وڌو ٿيندو، ٺٺو ٿيندو. تڏهن هيءَ جو ٻاهران ڪٿو ٿو ڏسڻ ۾ اچي، سو تڏهن ڪو پوت آهي. اڪيون ڪهڙيون نه باهه وانگر اٿس، ڏند پيو ڪُڙئي، جهڙو نه ڪو راکاس هجي. هن دوزخ جي ڪتي کي آءٌ پاڻ وٽ وٺي آيو آهيان، اڙي هاڻي مون آخر توکي سڃاتو. تو جهڙن، اڌ شيطاني، دوزخين لاءِ، سليمان جي ڪُنڇيءَ جهڙو ڪو ٻيو علاج.

فائوست جڏهن اهو ارادو ڪيو ته هاڻي هن ڪتي رويي شيطان کي ٻاهر ڪڍبو، تڏهن هو حضرت سليمان جو منتر اُچارڻ لاءِ سنڀريو، اُن وقت هڪدم فائوست ائين ڀانيو ته در کان ٻاهر کي روح بيٺا آهن؛ ۽ چون ٿا: ”هڪڙو پيو آهي قيد ۾، سمجھ رکو، سمجھ رکو، مٿان ڪو ٻيو پنيانس اندر وڃي. اسين سنڀري ٿيا بيٺا آهيون؛ اسين سڀ ڄاڻيون ٿا. دوزخ جو حيوان، بنا خبر جي وڃي اندر ڦاٿو آهي، جيئن ٺومڙ ڦاسي ڪوڙڪي ۽ ۾؛ هو اندر آهي، اسين بيٺا ٻاهر آهيون. اچون ۽ وڃون پيا، هيڏانهن هوڏانهن، پٺيان، اڳيان، ڏکڻ اُتر. پنهنجي ساٿيءَ کي واهر ڪريون ٿا. منتر اُچارين ٿا، بندڻ ڇوڙيون ٿا، پيڙ هلڪي ڪريون ٿا. منتر ٻڌي، ڪريا ڏسي، ڀاءُ اسان جو خوش ٿئي ٿو. اسان جي خاطر پنهنجي سلامتي کي جوکي ۾ وڌو آهيس، ۽ دڪ سَٺو آهيس؛ اسين آهيون سندس قرضي، اسين بند ٿا خلاص ڪريونس. فائوست؛ هن کي جيتڻ لاءِ مون کي اهو منتر اُچارڻو آهي جو ٻڌڻ سان، ڇڻي تن جي پوتن مان جو ٻُڌندو، سو ڊڄندو ۽ حڪم جي تعميل ڪندو.

سبالمنڊر باهه جا، سڙڙي سڙ

نمف پاڻيءَ جا، ڦرڙي ڦر.

سلف هوا جا، تَرُڙي تَرُ
نوم ڌرتيءَ جا، مَرُڙي مَرُ (1)
باهه جا سالمندر، لال چپيءَ ۾، وچ کپي، وچ کپي، آبي نمف، لُڙ لُڙن
۾، وچ وَهي، وچ وَهي.

بادي (2) سلف، پيڙ تاري جيان، وچ تڪو، وچ تڪو،
نوم مٽيءَ جا، وَهو ڍڳا تون، وَه گهڻو وَه گهڻو.
ءِ بد تون، روح، جو هن جانورن جي چاتيءَ ۾ قيد آهين، حضرت
سليمان سڀني جنن جي راجا، جو توکي حڪم آهي، نڪري آءُ.
جادو ۽ مهر جو حڪم مڃ، حڪم مڃ.

ڏسڻ ۾ ائين ٿو اچي، ته هن جانور کي جدا جدا قسمن جا جن لڳل آهن؛
منتر جو اثر ئي مٿس نه ٿو ٿئي، لپتي پيو آهي، ۽ شوخيءَ منجهان پيو نھاري.
اي پوت! ڳري جادوءَ سان ٿو زوريءَ ٻاهر ڪڍانءِ. جيڪڏهن تون شيطان
جون ٻانهون آهين، ۽ ابليس جو پوئلڳ آهين، دوزخ مان ڀڄي آيو آهين، ته آءُ
توتي جادو ٿو هڻان، توکي حڪم ٿو ڪريان؛ قسم آهي توکي هن نشانيءَ
جو، هن منتر جو، جنهن جي اڳيان، سارو اوندھ جو لشڪر ڪنڌ نوائي ٿو.
(ڏس ته ڪيئن نه هاڻي سڄندو ٿو وڃي، وار به ڪٽاڻي پيا اٿس!) اي اڇوت!
ڏس هيءَ نشاني، انساني ۽ نوراني. ڪنڌ نواءِ تون، قديم کي، جنهن کي
جهان ڏٺو، پر جهان ڌڪاريو. پڙهي ٿو؟ ڏسي ٿو؟ ڏک ڏک، هن جو تالو
ٻڌي ڏک! ساري آسمان ۾ هو موجود آهي. زمين تي هو بي شرمائيءَ سان
ماريو ويو. (3)

هاڻ! جانور سڄ پڄ ڏکي ويو آهي. سڱريءَ جي پٺيان وڃي پيو آهي.
سڻڪي پيو ٿٽڪي پيو، ٽوڪجي پيو آهي، وڏي وڏي هاڻيءَ جيڏو ٿي پيو

(1) مَرُ = پورهيو ڪري پيو ڪڇ. اهي چار ئي تَنَن جا پوت ۽ ديو جن کي اڳي
(سالمندر)، ٻائي (نمف)، پون (سلف) بئسٽر، (نوم) ٿو چئجي، جن تي
فائوست ٿو چئي ته اڀياسي وس هلائي سگهن ٿا. مٿيون هڪ منتر آهي ساڌنا جو.
(2) بادي = هوا جو.

(3) ڪرست؛ حضرت عيسيٰ عليه السلام طرف اشارو، جنهن کي جهان ڌڪاريو
۽ صليب تي چاڙهيو.

آهي، اڃا تو وڃي پڪڙندو، هاڻي ڪڪرن ۾ غائب ٿي ويندو. اڙي سنڀال
ڪج، ڇت جو بچاءُ ڪج، سمهي پڻ سمهي پڻ، استاد جي قدمن ۾ سمهي
پڻ. اڃائي ڌمڪي نه پانءِ اڃا توکي وڌيڪ ايندءِ سَمَٽو آهي. اڃا نٿو
سمجهين؟ هاڻي ياد رک، جيڪڏهن نه سمجهيندين ته لاچار مون کي وڏي ۾
وڏو منتر هلاڻو پوندو.

(انهيءَ گهڙي، ميفسٽو (ابليس) سڳريءَ جي پٺيان، دونهي منجهان،
پيدا ٿي، ٻاهر ٿو نڪري اچي. وڏي عالم جهڙا ڪپڙا پيا اٿس جڻ ته ڪنهن
مسافريءَ تي نڪتو آهي.)

ميفسٽو: هيڏي رڙ ڇو ڪئي مڄائي اٿيئي؟ ٻڌاءِ آءُ پنهنجي غريبائيءَ
طاقت آهر تنهنجي ڪهڙي خدمت ڪريان؟

فائوست: ڪٿري جي اندر روح تڏهن هي هو! هينئر ته پنڊت ٿي ٻاهر آيو
آهي: چه! عجب چئبو، ڪلڻ کان سواءِ رهي نٿو سگهان.

ميفسٽو: سڀاڻا سائين، آءُ تنهنجو نماڻو نوڪر آهيان. مون کي جنسي
پئي ڪاڙهيو اٿئي. مون کان چڱو وپر ورتو اٿئي، مون کي پگهار ي پورو
ڪيو اٿئي.

فائوست: تنهنجو نالو؟

ميفسٽو: هي ڪهڙو هلڪڙائيءَ جو سوال آهي. اهو سوال تون ڀلي
پڇين! تون ته ٻاهرئين لفظ کي تڇ سمجهندو آهين، ٻاهرئين ڌيڪ کي ڇڏي
اندرينءَ معنيٰ کي سمجهڻ گهرندو آهين.

فائوست: تولا لفظءَ معنيٰ ٻئي ساڳيا، تنهنجي نظر ۾ سڀ هڪجهڙا،
مثلاً هڪڙي کي سڏجي ٿو؛ مڪين جو ديوگ، هڪڙو لالچائيندڙ- هڪڙو
ڪوڙو- هاڻي يار ٻڌ، نالو ٻڌاءِ.

ميفسٽو: آءُ اُن طاقت جو ڀاڱو آهيان، جيڪا اڃا ڀانئي ٿي ته برائي
ڪريان، پر تڏهن به ڪري چڱائي ٿي.

فائوست: اها ڪهڙي پرولي؟

ميفسٽو: آءُ اهو روح آهيان، جيڪو سدائين مُنڪر آهي، انڪار ڪندڙ
آهي. انهيءَ ۾ هو صحيح آهي، ڇو ته جيڪي به ظاهر ٿئي ٿو، سو نابوديءَ

جولائڻ آهي. مان هيءَ ڳالهه چڱي طرح ڏسان ٿو، تنهن ڪري هر چيز جا هستيءَ ۾ اچڻ جي ڪوشش ڪري ٿي، تنهن کي آءٌ نه، چوان ٿو، نه! منهنجو مول اهو آهي، جنهن کي توهين، گناهه ۽ نابودي ٿا سڏيو— هڪ لفظ ۾ بد.

فائوست: تون پاڻ کي ڀاڱو ٿو سڏين، پر منهنجي اڳيان ته سڄو بيٺو آهين. ميفسٽو: انهيءَ ۾ آءٌ سچ ٿو ڳالهايان، نمائو سچ ٿو ڳالهايان. پل 'انسان' (ويچارو پوک انسان) پيو موج مستيءَ منجهه ٽوڪجي پاڻ کي 'سڄو' سمجهي، 'سڄو' آءٌ ڪين آهيان. آءٌ آهيان ڀاڱو، اُن ڀاڱي جو، جيڪو ڀاڱو اوائل ۾ 'ڪُل' هو. اُن اوندھ جو ڀاڱو، جنهن پيدا ڪيو 'روشنيءَ' کي. مغرور روشني، جيڪا هاڻي پائتي ته پنهنجي 'مادري رات' کي سندس درجي تان لاهي ڦٽو ڪريان. هن سان جنگ جوئي ٿي انهيءَ کان نه پاڻ پکيڙي، پر فتح مند ڪين ٿي ٿئي، ڇو ته ڀلي ڪهڙو به ڪئي پاڻ کٽوڙي، ته به روشني، قيدي غلام جيان، مادي جي بُتن کي چڙهي رهي ٿي. روشني ڀري ٿي بتن منجهان، بتن کي روشن ڪري ٿي. بُت ٿو سندس پنڌ ۾ کيس آڏو اچي. انهيءَ مان اُميد رکجي ٿي ته ڪنهن وقت جڏهن بت نابود ٿي ويندا، تنهن وقت روشني اصل وسامي ويندي.

فائوست: واه، هي چڱو ڌنڌو. تهنجيءَ 'ڪين' ڪنهن کي به، ڪين، نه ڪيو آهي. هاڻي جڏهن ڏسي ٿو ته وڏي شيءِ هت ڪين آئي، تڏهن ننڍيءَ لاءِ ٿو هٿ وجهي.

ميفسٽو: پر انهيءَ دستور موجب ته مون کي ڪجهه به حاصل ڪين ٿو ٿئي. انهيءَ 'ڪين' جي آڏو 'ڪجهه' اچيو مٿو ڪڍي. هيءَ بي فضيلت ڌرتي مون کي سامهون ٿي پوي. هي گند جو ڳوڙهو، مغروريءَ ۾ تو منهنجي مخالفت ڪري، ۽ پنهنجي هستي جمائي. مون ته اجايو پئي کيس پيريو آهي. هرڪو جتن ڪيو اٿم. بوڏون، طوفان، گجگوڙون ۽ وڄليون، سڀ ڪيو اٿم. پر ڏس ته به آرام ۾ آهي. وار به ونگو نه ٿيو آهي. سمنڊ ۽ زمين ٻئي اڳي جهڙا ساڳيا بيٺا آهن. انسان ۽ حيوان جي پليت اولاد تي به نشان آءٌ ڪونه ٿو ڇڏي سگهان، اصل ذرو به نه. ڪئين انبوهه مون زمين جي هيٺ

پوري ڇڏيا آهن، پر فائو ڪهڙو، پاڻ نئون رت. اڳي کان اڳرا، نؤينا. آءٌ هي واڌارو ڏسي چريو ٿيو پوان، پاڻي، هوا، زمين مان جيوت جا بچ، سوڪ مر يا پوسل م، گرميءَ م يا سرديءَ م پيا ڦٽن. باهه سا منهنجي آهي، اها سا مون رکي آهي - رڳو باهه، نه ته جيڪر ڪابه شيءِ خاص منهنجي ڪانه هجي.

فائوست: سو تون آهين؟ تون اتي بيٺو آهين؟ تون سامهون پوندو آهين، تنهن حقيقي طاقت کي، جيڪو هلي ٿو، ۽ ٺاهي ٿو ۽ جيڪو پيدا ڪندڙ آهي؟ اجايو ٿو ان جي آڏو پنهنجو شيطاني نؤنشو اولارين. اي انڌ ڌنڌ جا عجيب غريب پٽ، تنهنجي اها ڪار ته ڪل جهڙي آهي.

ميفسٽو: خير، اها ڳالهه پوءِ ڪنداسين، پر هاڻي آءٌ موڪلايان ٿو.

فائوست: تون آبي شاهه آهي، منهنجي موڪل وهيٽو ته تون آهين ڪونه. مون کان چو ٿو پڇين؟ هاڻي جنهن دستور تو اندر اچڻ جو رستو ڳولي لڌو آهي، تنهن صورت م آءٌ اُميد ٿو ڪريان؛ ته تون پيو منهن ڏيکاريندين. هاڻي ڀلا موڪلايون ٿا! هيءُ اٿئي دري، هو اٿئي دروازو ۽ پريان اٿئي بخاري. چو، اڪيون ڦاڙي چو بيٺو آهين، ڪهڙي خيال م آهين؟

ميفسٽو: چٽل ڪين آهيان؛ واٽ م اٽڪ اٿم، مون ڏٺي ڪانه هئي، پر اها اٽڪ مون کي تنهنجي ڪوٺڙيءَ م بند ڪيو ويئي آهي.

فائوست: پنج ڪُنڊي؟ ڇا، اها توکي پانءِ ڪين پوي ڇا؟ پر دوزخ جا پٽ، جيڪڏهن ائين سچ بچ آهي، ته ٻڌاءِ تون اندر ڪيئن ائين؟ مون کي ٻڌاءِ ته اڳي ڇو نه توتي اثر ٿي سگهيو؟

ميفسٽو: ليڪون جهڙيون پڙيون هڻڻ ڪينديون هيون، تهڙين ڪين هيون، ٻاهرين ڪنڊاڻ پوري آهيس. ڪتو اندر ٽپي آيو، نيڏي مهل ڪل ٿي ڪانه پيس، هاڻي شيطان کي پروڙ پيئي آهي. ته هيءُ شيءِ هن گهر م آهي. هاڻي ڇا ڪري، ٻاهر نڪري نٿو سگهي.

فائوست: ڀلا دريءَ مان ڇو نه؟

ميفسٽو: ڇو؟ ڇا ڪار ته اسان شيطانن ۽ شرن جي قانون م آهي - جنهن پٺاندر اسين ٻڌل آهيون - ته ”جنهن نقطي کان اندر گهڙون، تنهن نقطي کان اسين ٻاهر نڪرون.“ اهڙيءَ ريت پهرئين ارادي وقت اسين سدا آزاد

آهيون، پر هڪ ڀيرو ارادو هلائي ويٺا سون، ته اهو حق پوءِ وڃايو سين. اسين جيڪي چٽل هئاسين، هاڻ چٽل ڪين آهيون.

فائوست: تڏهن دوزخ کي به پنهنجا قانون آهن! جي ائين آهي، ته هاڻ آءٌ دوزخ کي آئنده بهتر سمجهندس. جيڪڏهن اهي قانون ٻڌل ٿا رکن، ۽ مڃن ٿا، ته پوءِ توسان به شرط نامون لاڳو ڪري سگهجو.

ميفسٽو: ڪٿي به اسان کان بهتر انجام جي پوئاري ڪين ٿيندي هوندي، شرطنامي جو اکر اکر اسين مڃڻ وارا آهيون. رڳو ايترو آهي، قانون جي هٿن نطن، وقت ۽ ويچار لٽو. تڪو آهين، ۽ آءٌ به تڪڙو آهيان، وري جڏهن گڏياسين، تڏهن فرصت جي وقت اهي شرط ويچارينداسين، پر هاڻي آءٌ موڪلايان ٿو.

فائوست: هڪ پل. اهڙيون چڱيون وڻندڙ خبرون جنهن پهچايون آهن، تنهن کان مون کي وڌيڪ پڇڻو آهي.

ميفسٽو: ڇڏ ته آءٌ وڃان، آءٌ وري موٽي ايندس، پوءِ اوهين ڪهڙو به سوال پڇجو.

فائوست: هالا لومڙ، اچجانءِ، اچي مون کي پڪڙجانءِ. مون ته ڪا جاري ڪانه پڪيڙي هئي، مون ته ڪو منڊ ڪونه منڊيو هو، تون جي اندر لنگهي آئين، ته اهو تنهنجو ڪم ۽ منهنجو چڱو نصيب هو؛ پر اهڙو نصيب جٽاءِ وارو نه آهي، شيطان کي پڪڙي رکجي سو گهو. اهڙي شيءِ هتان ڪيئن ڇڏجي؟ هڪ وجهه ويو ته ٻيو وجهه ڪير ڏيندو؟

ميفسٽو: جي اوهين زور ٿا رکو، ته آءٌ ترسان ٿو؛ وقت گهارڻ لاءِ آءٌ ٿو ويهي توهان کي وندرايان، مون وٽ به گهڻي ئي هنر آهن.

فائوست: چڱو ڀلا، تون هنر ڏيکارڻ وارو، آءٌ ٻڌڻ وارو.

ميفسٽو: هڪڙي ڪلاڪ جي اندر، تنهنجي هڪڙي هڪڙي حواس م اهڙي آند جي وهڪ وهندي، جيڪا سڄي سال م تو کين ڏئي هوندي، ڏس ته روح ڪهڙا راڳ ٿا توکي ٻڌائين، ڪهڙيون صورتون ٿا تو اڳيان آئين. نه پائنج ته ڪي خالي نماءِ آهن، جيڪي ڪنهن جادوگر پيدا ڪيا آهن! سنڊر مورتون، وڻندڙ راڳ، ريجهاڻين ٿا رڳو اکيون ۽ ڪن، پر مني سڳند توکي

سَرهو ڪندي. ڏس ته ڪهڙا نه عمدا چشڪا ٿا تنهنجي ڇپ ڪي فرحتون ڏين. دل خوب خوش، مٿج مستيءَ ۾، اندريون سڀ ڀوڳ آند ۾. شروع ڪريو، اي روح! شروع ڪريو راڳ ڪي.

روح راڳ شروع ڪيو. فائوسٽ جي اکين اڳيان، عجيب ديدار کُلڻ لڳا. فائوسٽ جي ڪنن ۾ مقرر سُر پوڻ لڳا. مٿيون لوليون هيون. ڪارن ڪڪرن جون ڪمانون، اوهين سڀ گم ٿي وڃو، ته نيلو آسمان، وري پنهنجي سوييا ۾ مهربان دوست وانگر ناهاري. شال هي ڪارا ڪڪر پريزا ٿي وڃن، ته ننڍڙن تمڪ تمڪ ڪندڙ تارن سان آسمان سمورو چائنجي وڃي. نڪت وڌيڪ نرمائيءَ سان ۽ سانت سان جلوو ڪندا رهن. آسمان جا ٻار، نوراني حسن ۾ هيٺ لهن ۽ نٿوڙي نهارين. پريم ڀريون دليون، ٿڌا ساهه کڻي سندن آجيان ڪن. ٻنين ۽ باغن ۾، ندين جي ڀر ۾، گلن جي منهن ۾، رنگين وڳن ۾، مٺين هيرن ۾، عشق جي خوابن ۾، خوش رهن. گل ڦل باغ بهار! ڍڳ ڍاڪن جا، دنگ دارن جا! ڀريون پريزادا، ندين جي مٿج وٺي، خوشين جا پاڻي پي، اُڏامندا وڃن ٿا. اڳتي اڃا اڳتي، جتي سورج آهي. جتي چمڪندڙ پيٽن تي گجندڙ سمنڊ جون لهرون لڳن ٿيون. اُتي ڪئين ته ڀريون پريزادا، خوب ڳائين ٿا، سائي ميدان تي ناچ ڇنڻ ٿا، پاڻيءَ تي يارمين تي، ڪي ڪٿي ڪي ڪٿي. ڪي ڏوراهين ٽڪرين تي چمڪاڪن ڪن ٿا، ڪي روشن دندن تي ترندا رهن ٿا. ڪي وچ هوا ۾ ڦيريون پائين ٿا. خوب خوشي، مٿج مستي، آند هستي. تارا آسمان ۾، عشق دلين ۾.

ميفستو: هاڻي ننڊ اچي ويئي اٿس. شاباس اٿو منهنجا ننڍڙا روهو، شاباس، گيت ڳائڻ سان، حواس گم.

سو هن ڀانيو ٿي شيطان کي پڪڙي سوگهو رکي ڇڏيندس! سمهيو ره، سمهيو ره. روهو طلسم ۾ ويڙهيندا اچوس. ننڊ ۾ خواب ڏيندا اچوس. چوڌاري ڦرندا رهوس. پلي پيو پائڻي ته آءُ سندس پنج ڪُنڊيءَ ۾ قيد آهيان! ڏند ڪوئي جو، ... کائي ڇڏي ٿو. ... ڪُتريندو ڪَپيندو، آهستي آهستي، ڌيري ڌيري، نشان نه رهي. اجهو ڪوئيوت تي، منهنجو سڌ ضرور پڌي. ڪوئن جو، مڪين ڏيڏرن جو، مچرن ۽ چمڙن جو، خاوند حڪم ٿو

ڪري؛ آءُ هليو! هي ٻُنيو ڪُٽري ڇڏ. سُرھو تيل هتي ڇٽڪاريو اٿس.
 ڪوئي جو ڏند لڳي وڃي، جيسين سڀ گم ٿي وڃي. ڪوئي سائينءَ سڏ
 و آهي، ڏس ڪيئن ڪم ڪي لڳي ويو آهي. شاباش، پنج ڪُنڊي ڄڻ
 ڪُٽري! او هوءُ ڪُنڊ به ڪپائي ڇڏ. ليڪون به ڪُٽري ڇڏ. باقي درجي
 جھمو ڪُنڊ رهي، اها به هڪ چڪ سان پوري ڪر. بس هاڻي قيدي به ڇڻو،
 ج ڪُنڊي به ڇڻي.

فائوسٽ سٽورھ، سٽورھ، خواب پيو خوب لھ. وري ٿا گڏجون.
 فائوسٽ جاڳي ٿو. ڇا! تڏھن هي به طلسم هو! تڏھن هي رنگ روپ،
 پ ڪوڙا خواب هئا. تڏھن شيطان هو ئي ڪونه، ڀائجي ٿو ته رڳو ڪُٽرو
 جو پڇي ويو!

شیطان ۽ انسان

فائوسٽ پنهنجي ڪمري ۾ ويٺو آهي. کڙڪو ٿئي ٿو.
فائوسٽ: کڙڪو! اندر آءُ. ڪير ٿو مون کي هاڻي آزارڻ اچي؟
ميفسٽو: آءُ آهيان.
فائوسٽ: اندر آءُ.
ميفسٽو: ٽي دفعا حڪم ڪر ته پوءِ اچان.
فائوسٽ: اچ تڏهن.
ميفسٽو: هاڻي بس. هاڻي آءُ راضي آهيان. اسين ٻئي جلد ئي گ
دوست ٿي وينداسين.
(ميفسٽو اندر ٿو اچي.)
هاڻي آءُ تنهنجي من مان، دڳ جا سڀ دونهان ڪڍڻ آيو آهيان. هيٺ
جوان امير جي ويس ۾ آيو آهيان. منهنجي سونمري پوشاڪ ڏس، ڪ
پئي جهلڪا ڏئي. ڏس منهنجو ريشمي چوڦو ۽ منهنجي ڊگهي لٽڪندڙ تر
ڏس منهنجي ٽوپلي تي. ڪڪڙ جو مغرور ڪنڀ. آءُ بيشڪ عمدو ج
آهيان. هاڻي منهنجا دوست، بنا ڪنهن دير جي، تون به اُتي تياري ڪر. ه
جهڙي پوشاڪ پاءُ، ڇڏ ڳڻتيون، خلڪو ٿي. هل ته هلي حياتيءَ جا مزو ماڻيو.
فائوسٽ: آءُ ڇا جي پوشاڪ پيان. پوشاڪ ڪهڙي به هوندي، ته
لاءِ ساڳيو آزار، ساڳيو قيد. منهنجي عمر ايڏي آهي جو مون لاءِ تو وار
نڌتون آهن ئي ڪين. پر ايڏي نه آهي، جو ڪامنا جو ڌنگ اصل مري ويو آه
هيءَ دنيا. مونکي ڇا ڏيندي؟ منهنجي ڪن ۾ هڪڙو ئي سُر پيو پري،
روڪ، پاڻ روڪ، ڪلاڪ ڪلاڪ ۾ اهو گهٽ پيو وڃي. روز صبح
اُٿڻ سان من تي ڪنهن پندڙ هيٺ جو خوف ويٺو ٿي آهي. جاڳڻ س
منهنجي آزاريل دل. اهڙو دڳ ۾ ڀرجيو اچي، جو جيڪر ڳوڙها ڳڙي ڀ

ري نئون ڏينهن شروع، پر منهنجي هڪڙي به آس پوري ڪانه ٿئي. هڪ به
 ! ننديون ننڊيون ڳڻتيون، ولر ڪيو اچن، سڀ خوشي مٽيءَ ۾ ملايو
 ڏين؛ تان جو خوشيءَ جي اُميد ئي دل مان نڪريو وڃي. پوءِ هيءَ حياتي
 ڪوڙو ڪيل پيئي پائنجي، ۽ ڊگهي انسان جا من گهڙت آڏاڻا ڊاهيو ڇڏي؛ وري
 تڏهن رات اچي، تڏهن بوجن ڀريل ڇاتيءَ سان بستري تي پئجيورهان؛ جتي
 اُمر ته مون لاءِ آهي ئي ڪونه، پر خوفناڪ، شوخ خواب اچيو ڊيڄارين.
 منهنجو اندريون جيو، جنهن جو مندر آهي منهنجي دل، جنهن جيو جو مٿس
 ڪم ٿو هلي، سو هن اندر ڪي تري تائين ولوڙيو ڇڏي؛ پر ٻاهر تي سندس
 ڪوبه اثر نه ٿو هلي سگهي، تنهنڪري جيوت بوجو ٿي پيئي آهي. انهيءَ
 ان موت چڱو، حياتي زهر آهي.

ميفسٽو: ها، پر تڏهن به موت زمان، جڏهن اچي ٿو، تڏهن اُن جي آڃيان
 ڪانه ٿي ٿئي.

فائوست: اڙي، اهو خوش نصيب انسان چئبو، جنهن کي فتح جي
 فت، موت ٿور رڳيل ڇت پهرائي؛ خوش نصيب اهو انسان آهي، جنهن
 شق جي مستي ماڻي آهي، پوءِ پل موت کيس اچي محبوب جي پاڪر مان ڪڍي.
 منهنجو به جيڪڏهن اهڙو نصيب ٿئي، جو منهنجو وجود مڙج جي بي
 بزيءَ ۾، داخل ٿئي؛ پوءِ ملڪ الموت جي حضوريءَ ۾ پل ڳري وڃي،
 واسن کان پري، من کان پري، سدائين لاءِ سمائجي وڃي.

ميفسٽو: ها، پر تنهن رات هڪڙو شخص ڏنم، هٿ ۾ شيشي ڪنڀائين،
 جهمس ڪاري پاڻيائي شيءِ هئي، مٿس دهلجي ويو، ڪين پيتائين.

فائوست: ڇا، تون به تڏهن جاسوسي ڪندو آهين، ليٽا پائيندو آهين؟
 ن نه؟

ميفسٽو: سرو (مڌ) ڄاڻو آءُ ڪين آهيان، پر گهڻين ڳالهين جو ڄاڻو آهيان.
 فائوست: اُن وقت ايسٽر جي راڳ مونکي موهي وڌو. منهنجي دل ۾
 يون سُر آلائي لڳو. منهنجي من ۾ پراڻي روش اثر ڏيکارڻ لڳي، منهنجي
 در ۾ اڳين ٻانڪ پئيءَ جي خوشي آئي. پر هاڻي ائين ٿو ڀانيان، ته اهو به
 لئسم هو! اسين آهيون ڇا؟ رڳو حواسي مايا! پت پوي انهيءَ مايا تي. جا

گمراه ٿي ڪري، دل تي جاريون ٿي مڙهي، غلاميءَ جي زنجيرن سا جڪڙي جادوءَ جو طلسم ٿي پيدا ڪري، جنهن ڪري موڙهل جيوَ ڦاسي وڃي ۽ مايا جا ڪڪروڙهيو وڃن.

پهرين پهرين پٽ پوي خيالن تي، جي ماڻهو تو گرهڻ ڪري؛ ۽ پٽ پو؛ هنن جي مايا وارن پاڇن تي، جي رڳو شين جا طلسمي روپ آهن، جيڪي حواسن کي منجهائي، ٻانهو ڪيو ڇڏين.

پٽ پوي هنن پاڪنڊي سڀن تي، جيڪي ناءُ ناموس جا نشا ٿا چاڙهين پٽ پوي سڀني تي، جن کي اسين پاڻ کي خوش ڪرڻ لاءِ پنهنجو ٿا سڏيون زال، ٻار، نوڪر ۽ هر؛ پٽ پوي فلوس تي، جيڪو موهيندڙ سون سان ۽ ماڻهن کان بي رحميءَ جا ڪم ڪرائي، يا عيش جي پلنگ کي ٿو ٺاهي لس ڪري. پٽ پوي مٺي ڊاڪ جي دل ناريندڙ رس، ۽ عشق جي خوشين ۽ انس جي لذت تي. پٽ پوي سڀ ڪنهن اُميد تي، ۽ اعتقاد تي؛ ۽ پٽ پوي، سه کان وڌيڪ انسان جي محبت واري سڻاوت تي، جيڪو موڳو ٿي پيو سهي.

ميفسٽو: ڇڏ فائوسٽ هن خيال کي، وِماسين ڇو وينو، ترڪ ڪر ه مايوسيءَ کي، جيڪا تنهنجي حياتيءَ تي ڳجهه وانگر ٿي وڃي، اُتي تو سنگت ڪر. خبر پونديئي ته تون به ماڻهن ۾ هڪڙو ماڻهو آهين، تنهنج معنيٰ اها نه آهي ته تون به ڪو عام خلق مان آهين، آءٌ پڻ ڪو اعليٰ خلق ما ڪين آهيان؛ پر تون جي مون سان گڏجي حياتيءَ جو دؤرو ڏسڻ هلندين ته تولا ڏسڻ جون سهوليتون ميسر ڪندس. آءٌ هن ڀل کان وٺي تنهنجو همراہ آهيان، جي آءٌ توکي پسند پوان ته آءٌ تنهنجو نوڪر آهيان، پر جي تون چوين آءٌ تنهنجو ٻانهو آهيان.

فائوسٽ: پوءِ ڀلا انهيءَ جي بدلي مون کي ڇا ڏيڻو پوندو؟

ميفسٽو: انهيءَ کي ڏسي وٺبو، تڪڙ ڪانه پيئي آهي.

فائوسٽ: نه نه! شيطان آهي خود مطلبِي - بلڪل خود مطلبِي شيطان، ڌڻيءَ ارٽ؛ يا نيڪ سڻاوت ڪري ڪجهه به ڪندڙ ڪين آهي؛ ٻڌ تهنجا شرط ڪهڙا آهن ۽ صفا ڳالهائ. تو جهڙي سان هٿ ملائڻ ۾ ڀلا ڪانه آهي.

ميفستو: آء پاڻ کي ٻڌل ٿو رکان، ته هتي آء تنهنجو خادم آهيان. تنهنجي خدمت ڪندي آرام مون کي حرام آهي. تنهنجي حڪم جو بندو آهيان. تنهنجي ڏک دور ۾ آء هڪيو حاضر رهندس، پر جڏهن اسين ٻئي جهان ۾ هتي گڏباسين ته ساڳي ريت تون منهنجو خادم ٿيندين.

فائوست: اهو جهان مون کي ڪين ٿو منجهائي، جڏهن تو پهرينء دنيا کي ڀڄي اٿو اٿو ڪري ڇڏيو، پوءِ ٻيا جهان هجن يا نه هجن، مون کي انهن جي رتي پرواهه ڪين آهي. سڀ جيڪي خوشيون ماڻي سگجن ٿيون سي هن جهان مان ٿيون حاصل ٿين، ۽ ڏکڻ تي پڻ هيءُ سچ ٿو چمڪي! هتي کان پوءِ ڇا ٿئي، تنهن بابت مون کي ڪجهه به ٻڌڻو ڪين آهي. آء انهيءَ جاڻ جي ڳولا ۾ ڪين آهيان، ته انسان آئنده جي حيات ۾ ڌڪار ٿور کي، يا پيار ٿو ڪري، يا انهن لوڪن ۾ هتي جهڙا ڏک ۽ سک، نيچپائي يا اوچپائي آهن.

ميفستو: جي اهي تنهنجا ويچار آهن، ته تون تيار چئين. بس هاڻي رڳو شرط نامو بحال ڪريون، پوءِ بندو تيار آهي. مون وٽ رنگ به عجيب آهن، ۽ پنهنجي ڪيل جا جادو توکي جهجهڙا ڏيکاريندس. حيرت ۽ مڙج جا نماءُ آء تنهنجي اڳيان کولي ڇڏيندس. تون اهي رنگ ڏسندين، جي انسان ڪڏهن ڳي ڪونه ڏٺا.

فائوست: تون! تون وٽ آهي ڇا، غريب ابليس؟ تو جهڙن کي ڇا علوم ته انسان ڇا جي ڳولا ۾ آهي، ڇا لاءِ ٿو پاڻ پتوڙي، ته هن جون ميدون، آسون بي انت آهن؟ ته به شيطان تو وٽ اهو ڪي موجود آهي جو نون اسان کي گمراهه ڪري، هٿ ڪيو وجهين! تو وٽ آهي چشڪا آهن، تن مان حاصلات ڪي ڪين آهي. تنهنجو ڳاڙهو سون، پاري وانگر ترڪڻي مئي آهي. هي راند نالي جي آهي، جنهن ۾ کٽڻو ته آهي ئي ڪين. ڪامئيءَ نهن جون ٻانهون منهنجي ڇاتيءَ کي پاڪر منجه ٿيون جهلين، تنهن مون اکيون ان وقت ئي ٻئي کي پيون ڪنئين. ڀلا شان تو وٽ ڪهڙو آهي؟ ڀلا ڪهڙو مون کي درجو وٺي ڏيندين؟ طمع جي آسمان ۾ ڪن پل جا پڇڙ را؟ ها! ڀلا ڏيکار پنهنجا ميوا، جي هٿ لائڻ جهڙا ٿين ئي ڪين، تنهن کان به رجھي وڃن! ڏيکار پنهنجا وڻ جي روز ٿا مڪڙيون ڪڍن، روز ٿا ٻور جهلين!

ميفسٽو: گهر جيڪي گهرڻو هجيئي، جو خيال ۾ اچيئي، مون لاءِ
ڪي به ڏکيو ڪين آهي. ڊاڪٽر صاحب جي دل جي خبر پئجي ويندي. آرام
گاهه ۽ وندر ولاس، ۽ پڻ مڙج جون محفلون، منهنجو توکي انجام آهي.
فرحت ڇا آهي، سا توکي پروڙ ضرور پوندي.

فائوسٽ: فرحت ۽ آرام! نه، نه! اهي مون لاءِ آهن ئي ڪين، آءُ انهن جي
طلب ڪين ٿو ڪريان، انهيءَ جي ڳولا ۾ آءُ ڪين آهيان. آءُ جي سستيءَ جي
هند تي کڻي لپٽان ته شال منهنجو پساهه به پويون ٿي. تون پائين ٿو ته
تنهنجي ڪوڙ بدوڙ ۽ خوشامد ڪرڻ واري تنهنجي موه سان مون کي آئت
اچي ويندو. تڏهن حياتيءَ جو پويون ڏينهن پل اچي. مون کي شرط قبول آهي.
ميفسٽو: قبول.

فائوسٽ: آءُ به چوان ٿو قبول، سودو بحال.
ميفسٽو: غور ڪر. اسين وسارڻ وارا ڪين آهيون.
فائوسٽ: ياد ڪرين يا وسارين، سا تنهنجي مرضي. مون ارادو ڪيو،
۽ نه تڪڙ پڪڙم؛ هتي جيسين آءُ آهيان، تيسين ضرور مون کي ٻانهو ئي ٿي
رهڻو آهي. پوءِ، ڇا جي تنهنجو، يا ٻئي ڪنهن جو.

ميفسٽو: تڏهن اڃا ئي آءُ ڊاڪٽر صاحب جن جي دعوت مهل، اوهان جو
نماڻو دوست ۽ خادم ٿي اچي بيهندس. هاڻي رڳي هڪڙي ڳالهه. جنهن
صورت ۾ حياتي يا موت تي پروسو ڪونه آهي، تنهن صورت منجهه آءُ
جيڪر پائيان، ته هڪ به سئون لکت جون هجن.

فائوسٽ: سو توکي به لکت ڪپي، مڪريل! تون انسان کي ۽ انسان
جي سپاءَ کي ڄاڻين ٿو؟ اهو ڪافي نه آهي ته مون توکي پنهنجي زبان ڏئي؛
منهنجي حياتي، مون وٽ جيڪي آهي، ۽ جيڪي مان آهيان، سي ڇا آهن؛
منهنجي زبان جو فقط پڙاڏو آهن، ارادي جو انجام آهن. جي زبان ڪجهه به نه
آهي، ته تڏهن لکت وري ڇا آهي؟ ڇا هي جهان جو دؤرو، فقط طوفانو
چربائيءَ جو بحر آهي؟ ڇا هي هزارين درياهه، دائمي چٽاڀيٽيءَ ۾ رڳو ديوانو
وانگريزيا يهودو ٽرڪن؟ هي سڀ چڪر ۾ هلن ڪين پيا؟ هلندا ڪين پيا؟ ڇا
تون پائين ٿو، ته هن سنسار جي سدا وهندڙ وهڪ ۾، رڳو آءُ ئي هڪ هن

تنهنجي انجام جو ٻانهو ۽ قيدي ٿي، پٺ تي جهلجي بيمندس؟
عجب آهي ته هر ڪو هن وهن ۾ وڪوڙيل آهي. جو پائڻي ته انهيءَ کان
آجوتيان. تنهن کي سمجهڻ کپي ته دل جو نت آهي، سچائي ۽ ايمانداري.
جنهن وقت اهي ٽيون سڏ ڪن، تنهن وقت ڪابه قرباني ڳري ڪين آهي.
سڀاڳو آهي اهو انسان، سچ جنهن جو سدائين ساٿي آهي، جو ٻاهرين
بندڙن کان چٽل آهي، بي داغ آهي؛ جنهن جي اندر م سچ جي حوت ٿي وڃي ۽
هن جي قدمن کي رسوبڙائي ٿي، ٻئي ڪنهن رهبر جي همراهيءَ يا گمراهيءَ
جي هن کي نواز نه آهي، هو وويڪ جا واپاري ڪين ٿو پجي. پر پنهنجي اندر
جو طالب آهي. هن کي ڪيترو به ڏک سگهو پوي، سا کيس پرواهه نه آهي.
اسٽامپ لڳل قبض، يا دستوري دستاويز، مهر لڳل ۽ صحيح ٿيل، اهي سڀ
اڻ وڻندڙ ۽ دل کي ڏک ڏيندڙ رستا آهن. وڃن تي بس آهي. ها پر وڌيڪ ڏيڻ
جي ضرورت ڪهڙي؟ وڃن کان مٿي نڪت آهي ڇا؟ شيطان، توکي ڇا ڪيو؟
پتل؟ سنگ مرمر؟ ڪا ڳري جيئي ڪيئي، ڪو پٺو ۽ مس ڪيئي. ڇو ڇا
ڪيئي؟ جي سڀ ڪم ٿي ته سڀ ڏيان..

ميسٽر: هي جوش جا جو؟ جاني فصاحت ڇڏ. مون لاءِ ته ڪا به
ٽڪري بس آهي. رڳو ڪافي صحيح گنت - خون جي ٽڪري ٿري سان.
فاتوسٽ: اجائي پوڪڙائي - پر جي مون انهيءَ م راضي آهيان - نه...
ميسٽر: خون ضرور هجي، خون کي پنهنجون وصفون آهن.

فاتوسٽ: ڊپ نه ڪر نه آءٌ ڪو هي شرط نامو ٿوڙيندس؛ منهنجي
سموري خواهش آهي ته پنهنجو انجام پاڙيان. مون هن وقت تائين پاڻ کي وڏو
ماڻهو بڻي سمجهيو آهي، پر منهنجو درجو ڪو توکان مٿي ڪونه آهي؛
ڏٺي، جي مون تي ڌڪار آهي. هن مون کي لاهي هيٺ ڪيو آهي؛ جڳت مون
کان سيل مهر تي لکي پيئي آهي؛ منهنجي خيال جي جاري تي ڏاڳا ڏاڳا ٿي
پيئي آهي. علم جو نالو ٻڌي، مون کي بچان ۽ ڪراهن تي اچي. هاڻي
منهنجي خواهش آهي ته آءٌ پوڳن کي ٺڳي وڃان، جلائيندڙ ڪامنائون پوريون
ڪريان، جادوءَ جو جُبو پايان، حواسن کي ڪرامتن جي مَوج وٺيان! آءٌ ته
هتي - ٺڪن ٿي زماني جي لهر ۾ اڇلائي ڦٽو ڪريون. ڀلي جڏهن جي جڏهن ڏر

لهرن ۾ دڳ ۽ سڪ، ڪراھت ۽ فرحت، پيا اچن ۽ وڃن. رڄو انسان لاءِ
هميشه چڱو آهي.

ميفستو: توکي ڪابه جھل ڪانه آهي، ڀلي مڙج ڪر، هرڪا منائي
چڪ، هرڪا چڱي چاڙهه، دم دم ۾ نواڻ - پل پل جي صورت ماڻ، گل گل
جي سڳندوٺ؛ آءُ هليو، آءُ آءُ، نئين جواني پاءِ، لڄ پڇ هاڻ لاهي ڇڏ.

فائوست: ٻڌ هن پل کان وٺي، مون پنهنجو پاڻ، جيءُ جان ۽ هستي،
سڀ عيش ۽ مستيءَ کي ڏنو. نشو نهايت جو، خوشي بيحد جي، اهڙي جيئن
اُتاهين جبل جي چوٽيءَ تي بيهي هيٺ اوڙاهه ۾ نهارڻ سان مٿو چڪر کائي
وڃي. اڄ کان وٺي، آءُ پاڻ اڀرڻ ٿو ڪريان، طوفاني شهوت کي، آزاريندڙ آلفٽ
کي، زور ڀريءَ نفرت کي؛ جو سڀ جوش ٿو ڏياري، تنهن کي. دل، دماغ
جي جاکوڙ کان آجي ٿي، دق ڪندڙ بخار کان ڇٽي، ڪنهن به درد جي آڏو
پنهنجو دربند ڪين ڪندي. جو ڪجهه انسان ذات جي انگ ۾ سمائيل آهي،
سو سڀ آءُ پنهنجي اندر ۾ پيوڳيندس. پنهنجي جيءُ سان سڀ ويچار، اوچا
ٽوڙي اونها گرهڻ ڪندس. پنهنجي دل تي سڀ انساني خوشيون ۽ آزار آءُ
مڙهيندس. آءُ پاڻ کي ايڏو ته پکيڙيندس جو انسان ذات منهنجي وجود جو
ڀاڱو ٿي وڃي، ۽ آءُ اصل فنا ٿي وڃان.

ميفستو: هڪ انسان جي اندر ۾ ايڏو جوش! اعتبار ڪر، مون به ڪيئي
هزار ورهه، پئي هي سخت داڻا چڀيا آهن، آءُ تجربي ڪار سڄڻ ٿي ٿو چوان،
ڪنهن به انسان هندوري کان ويندي قبر تائين، سخت ڪچو اٿو هضم ڪين
ڪيو. سڄو، انسان جي طاقت کان ٻاهر آهي. ڪل رڳو ملائڪ لاءِ آهي، جو
دائمي روشنيءَ ۾ ٿورهي! اسان کي هن اوندھ ۾ هنيو آهي. اوهان انسانن لاءِ
ڏينهن ۽ رات نه آهن.

فائوست: تڏهن به آءُ پنهنجيءَ تي آهيان.

ميفستو: واھ جو ڳالهائي! رڳو هڪڙي ڪمي تي مون کي ڏسڻ ۾
اچي - ڪم پيو آهي وڌو، سمو آهي ٿورو؛ ڪجهه وڌيڪ سبق سک ۽ پوءِ
ارادو ڪر؛ ڪنهن شاعر جي واهر وٺ، جيڪو خيال جي ميدان ۾ ڏوري
ڏوري، تنهنجي من ۾ سڀ خاصيتون گهڙيندو وڃي. شينهن جو شان، هرڻ

جي تيزي، اتالين (ڏکڻ وارن) جو گرم رت، اُتر وارن جي مضبوطي؛ هڪ ئي جسم ۾، ٺڳي ۽ ايمان؛ ڪاٺيءَ جي عشق سان، دل سموري گرما گرم؛ ساڳئي وقت دليل جي صفائي سان، دماغ سمورو تڌو سرد. اهڙيءَ ريت سڀ ضد هڪ ٻئي سان ملي وڃن. اهڙو حضرت جزو آءُ پٺيان ٿو ته مون کي ٻئي ڪنهن هنڌ به مليو هو.

فائوست: آءُ تڏهن ڇا آهيان؟ جيڪڏهن هي اميدون ۽ هي حواس سڀ اجايا آهن، ته پوءِ تڏهن انسان ذات جو ڇٽ، جنهن اُتانهين تي رکيل آهي، اُتان ڪيئن حاصل ٿيندو.

ميفسٽو: تون جو ئي آهين، سو ئي آهين، نه نه، ڪڏهن به شڪ نه آڻ، پل ڪٿي تون ڪيتريون به ڪوڙيون گھنڊيدار توپيون مٿي تي پائين، يا گوڏن جيئن ڊگھن جورابن ۾ پير پائي گھمين، ته به تون جو ئي آهين سو ئي آهين. فائوست: افسوس افسوس، ساري جهان جو علم مون کڻو ڪيو، طمع جي خوابن ۾ مون من جي گھوڙي کي خوب اُڏايو، جنگ به جنگين جهڙي ڪيم، دڪدائڪ چٽاڀيٽي کاڌيم؛ ۽ هاڻي بيونس ۽ اڪيلو آهيان، ڪابه نئين شڪتي ڪانه ٿي ملي. منهنجو قد هڪ وار جي ويڪر جيئن به مٿي ڪين ٿيو آهي، جهڙو اڳي تهڙو هينئر، اپار کان آءُ ڏور آهيان.

ميفسٽو: ها! ايڏو انسان جو بيهودو خيال! منهنجو خيال ايڏو نه آهي، تنهن ڪري وڌيڪ سچو آهي. ڇو وينو وٺا سين، ڇو وينو ڊومائون کائين، جيسين حياتي آهي، تيسين چو نٿو حياتي ماڻين؟ ڪهڙي نه چريائي! توکي مٿو آهي، هٿ آهن، شڪم آهي، هو هي گھڙي ئي آهن. پراڻي مڙهي آءُ ته وينو ماڻيان، پوءِ اهي منهنجا ڪين ٿيا ڇا؟ جڏهن منهنجي گاڏيءَ ۾ ڇهه گھوڙا ٻڌجن، تڏهن سندن لڱ منهنجا نه چٽبا؟ مغرور شرطي گھوڙن جي پٺيءَ تي مان نه آهيان، تڏهن ڪير آهي. سندن چوهي پنڌ ۾ آءُ چوهو آهيان، سندن سگهه ۾ آءُ سگهو آهيان، سڀ طاقتون منهنجون آهن، جي آءُ ٿو ملايان. چوويهه جنگهون منهنجون آهن. اُت! اُت! هي مايوسي جو ڪڪر ڪڍي ڇڏ، اجايا خواب ترڪ ڪر. اهي تنهنجا پنڊت، آهن مڙهي، مرون ۽ وانگر، جو سُڪيءَ تي پوت وس ٿي سارو وقت پيو ڦيريون پائي، اها خبر نه

تي پويس ته چوڌاري سبز ساوا ميدان لڳا پيا آهن.

فائوست: ها، پر اها نئين حياتي شروع ڪيئن ڪبي؟

ميفسٽو: پهريون ڪم جيڪو پاڻ کي ڪرڻو آهي، سو هي. ته هتان آدمي هلون. هي مڪان دڪنائڪ شهيديءَ جو آهي؟ هيءَ ڪنڌري حياتي پئي گذاري ٿي؟ ڇا هيءَ به ڪا زندگي آهي، جو پنهنجيءَ شاگردن جي حياتي تڪڙائي ڇڏجي، حد حد هي سڀ اڃايو ڪم.

فائوست: هاڻي ڪٿي هلون؟

ميفسٽو: جتي نهنجي مرضي پوي. پهرين پهرين هتي رواجي عام حبابي دس، پوءِ جيڪڏهن نهنجي مرضي پوي ته هلي عيشي دنيا ڏسج، ته ڪيئن نه ناچن جي بازار گرم آهي - مڙج ۽ مستي، آزاد هستي.

فائوست: ڇا تنهنجي مرضي آهي ته هيءَ ڊگهي ڌاڙهي ڪٿي پيو گهمان؟ ٻڌاءِ ته ڪيئن ڌاڙهي ڪٽرائي، سڻي ڪريان؟ ٻڌاءِ مون کي، ته ڪيئن دنيا ۾ هلجي؟ مون کي نه خبر ئي ڪانه آهي، نوابن جي دنيا منجهه ڪهڙا لڇن هجن، مان نه ڪڏهن سنگت ۾ رهي مليو ڪين آهيان، نون سمجها.

ميفسٽو: منهنجا نيڪ دوست، انهيءَ جو خوف تون ڪرڻي نه. رڳو دم رکندو آه، اهو ايتري حيسيءَ جو شمر.

فائوست: سپر سفر جو ڪهڙو بندوبست؟ ڪٿي آهن نذر؟ گهوڙا؟ گاڏيون؟

فائوست: ميفسٽو: رڳو هن جتي جو پلانڊ پڪيڙڻ جي ويرم آهي ۽ هوام ڪڇي بي ڊيپي سبر تي پڻبو. ڪوبه ڳورو سامان پاڻ سان نه کڻ، ٿوري باق سان، جيڪا اڃا ٿي تيار ٿئي، زمين کان مٿي ڪڇي هلنداسين. هلاڪا ٿي، تڪڙا ٿي هلنداسين ۽ دور دور وڃي پهچنداسين! آه هليو، منهنجا دوست نئين ۽ وڻندڙ زندگي اڳيان اٿئي. خوش رهند، رڳو خوش رهند.

ڏاڻن جو رڌڻو

ميفسٽوفلس، فائوسٽ کي وٺي سِير تي نڪتو. فائوسٽ کي زماني جي حال کان واقف ڪيائين. پياڪن جو ڇا حال آهي، ڪيئن شراب وس ٿي پنهنجو ايمان وڃائيندا ٿا رهن، ڪيئن شراب ۾ غرق ٿي فاحش راڳ کي فرحت ٿا سمجھن ۽ ڪيئن پوءِ نفساني خواهشن ۾ غرق ٿي، هڪ ٻئي سان وڙهن ٿا، مارا ماريون ڪن ٿا. فائوسٽ ڏٺو ته وڏي ۾ وڏو شيطان ته شراب آهي، جو تو شھوت کي اُٿاري انسان کي خراب ڪري. ميفسٽوفلس، فائوسٽ کي اهي ڳالھيون ڏيکاري، جلد ئي کيس هڪ مڪان تي وٺي آيو. ان مڪان کي ”ڏاڻن جو رڌڻو“ تي ڪوٺيو ويو. هڪ چلمه هئي، جنهن تي ڪٿاهي چڙهي پيئي هئي. دونهن به گهاٽا پئي نڪتا، دونهي ۾ عجيب غريب روپ پئي ڏسڻ ۾ آيا. ڪٿاهي ۽ جي پاسي ۾ هڪ ٻلي ۽ روپ باندري ويٺي هئي ۽ ڪٿاهي ۽ ۾ ڏوئي وجهي پئي گھمايائين. باهه جي ڀرسان وري ٻلي روپ باندرو ويٺو هو، ۽ ننڍڙا ٻچا به اتي ئي ويٺا هئا ۽ پاڻ ويٺي سيڪيائون. رڌڻي ۾ شيون به عجيب غريب تنگيون بيون هيون. اهڙي مڪان ۾ اندر فائوسٽ ۽ ميفسٽوفلس ٺنگهي آيا، فائوسٽ جي دل هي ڪراهن ڏيندڙ مڪان ڏسي پڪارڻ لڳي:

هي بچان پيدا ڪندڙ ڏاڻن پڻو ڏسي منهنجي دل ڪٿي ٿي پئي آهي، بيمار ٿي پئي آهي. ڇا تون تو چئين، هن غليظ غار ۾، هن چريائيءَ جي ڪچري ۾ مون کي جيئون شڪتي ملندي. ڇا انهيءَ لاءِ صلاح مصلحت ڪرڻ لاءِ مون کي هڪ ڪُراڙي ڏاڻن وٽ اچڻو آهي؟ ڇا هن ڪٿاهيءَ مان دل ڪچي ڪندڙ رس پيئڻ سان آءٌ تيمه ورهيه ننڍو ٿي پوندس؟ بس جي تو وٽ هن کان ڪا ٻي بهتر شيءِ آهي ئي ڪين ته منهنجون آميدون سڀ مري ويون، منهنجي آس سڀ اُڏامي ويئي. ڇا هن کان سواءِ قدرت ۾ ڪو ٻيو آب حيات آهي ڪونه؟ ڇا اتما وٽ حياتي کي نئون ڪرڻ لاءِ انهن اُٻائڻ کان ڪو ٻيو بهتر آيا آهي ئي ڪين ڇا؟

ميفستو: هاڻي مون پنهنجي دوست جو دليل صحيح ڪيو؛ هاڻو!
قدرتي آڀاءُ به آهن، جن جي وسيلي، حياتيءَ جو قوه ۽ طاقت، ملي سگهن ٿا،
پر هي سبق ڪنهن ٻئي ڪتاب ۾ لکيل آهي ۽ اهو باب ڪو اور آهي.
فائوست: آءُ اهو ڪندس.

ميفستو: هڪڙو آڀاءُ آهي، انهيءَ لاءِ نڪي سون ڪبي، نڪي دوا ڪبي،
نڪي جادو ڪبي. نويڪلائيءَ ۾ نڪري وڃڻ، ڪاٺيون ڦوڙڻ ۽ زمين ڪوٽڻ،
هڪ تنگ دائرو اندر ڀاڙ پوري ڇڏڻ، هرڪا خواهش بندي ويهڻ، کاڌو سادو
کائڻ، پسوٽن ۾ پسوٽن وانگر گذارڻ؛ ڪلئي ميدان ۾ چيٽو پکيڙڻ م ڪوبه
شرم نه سمجهڻ، انهيءَ ڪچري مان جيڪي پيدا ٿئي، سو لئڻ، اهو بلڪل
ڪارگر رستو آهي، حياتيءَ کي نئون ڪرڻ جو، پوءِ ته 80 ورهين جي ڄمار
۾ ڳاڙهه ڳتو!

فائوست: اهو ته مون کان ڪين پڇندو، آءُ انهي تي هريو ٿي ڪين
آهيان، نڪي ڪي هينئر مون کي ڪوڏر ڪٽڻ ايندي، اهڙي تنگ رهڻي مون
کان ڪانه پڇندي.

ميفستو: جي ڀلانه، ته پوءِ هي ڏاڏڻ آهي.

فائوست: ائين چو؟ ڪراڙي ڏاڏڻ جو هن ۾ ڪهڙو واسطو؟ تون نٿو پاڻ
اها سُرڪي رڌي سگهين.

ميفستو: اهو ٿيو اجايو وقت وڃائڻ. اها ٺاهڻ ڪو سولو ڪم نه آهي؛
هزارين ڀليون ٻڌجي وڃن، پر هي شيءِ ايتري وقت م به نه ٺهي سگهي. هن م
ڪو وڳيان، يا اٽڪل ڪانه ڪبي، پر تحمل ڪبي، جو ويهي مٺ هلائي. جيو
ڪي سال ويهي گوشه نشيني ۾ رهي پيو پاڻ پگهاري؛ وقت ۽ رڳو وقت هن
کي صفا ٿو ڪري ۽ سگهو ٿو ڪري. هن جون سڀ شيون غيبي آهن. هن
جون طاقتون ۽ هن جا جزا عجيب آهن. برابر، شيطان هو جنهن پهرين اها
بنائي، پر تڏهن به شيطان هينئر ان کي نٿو ٺاهي سگهي. ڏس، ڏس، پريان
ڏس ته ڪهڙو حسين جوڙو آهي، ڪنوار ۽ گهوٽ - (باندريءَ ۽ باندري کي
ڏسي ٿو چوي) ڀانئجي ٿو ته گهر ڏيائيءَ ٻاهر نڪتي آهي.

باندري: بخاريءَ مان لنگهي ويئي هلي. ويئي آهي نشو پيئڻ، کڏ تي وڃي
ويني آهي.

ميفستو: اڃا تڏهن اچڻ ۾ دير اٿس؟

باندر: پيرن جون آڱريون، مَسَ سِيڪيون، تنهن کان اڳ ۾ هوءَ اچي وڃي.
فائوست: مون کي ته هي آواز، هي شڪل، هي روش ڏسي، بچان اچيو وڃي، آءٌ هي ڏسي نٿو سگهان، منهنجي دل بيمار ٿيو پوي.

(ميفستو ڪجهه وقت باندري پوتن سان ڳالهيون ٿو ڪري، ايتري ۾ فائوست رڌڻي ۾ هڪ آرسِي رکي آهي، تنهن ۾ ويٺو نھاري. ڪنهن مهل اڳتي پيو وڌي، وري پٺتي پيو هٽي. نھاري نھاري منجهس ڇا ٿو ڏسي!)

فائوست: هي ڇا ٿو ڏسان، بهشت جي حُور، هن جادوءَ جي آئيني ۾ ڪهڙي نه موھيندڙ مورت! اڙي! اي عشق ڏينم پنهنجا نڪا ۽ بي آواز پر، ته آءٌ اُتي اڏامي وڃان، جتي هوءَ آهي. بيٺي ته بنهه اڳيان اٿم، ته به ڏيهان ڏور آهي، خبر نه آهي ڪهڙي لوڪ ۾ آهي! افسوس! ڇا ٿو ڏسان! رڳو جي هن جاءِ تان ٿورو ٿو اڳتي چُران، ته ڪارو ڪڪر ٿو کيس ويڙهي وڃي. اي زال جي صورت، پري روءِ پيڪر. اڙي! حُسن بي نظير! ڇا زمين وٽ ايڏي سونهن! ڇا هيءَ زال هوندي؟

هن صورت ۾ ته ڪيترن بهشتن جا حُسن ۽ ناز اچي ڪٺا ٿيا ٿا ڏسجن.
ڇا هيءَ زال آهي؟ ڇا هي ڪو خلقيل پراڻي آهي؟

ميفستو: عجب به واجبي لڳو اٿس! جنهن ستن ڏينهن ۾ هيءَ دنيا رچي، تنهن هي صورت ٺاهي، پنهنجي ڪاريگريءَ تي حيرت کاڌي. واھ جي صورت! هائو، پلي پيو مست ٿي مٿس نھار، اهو خزانو مون وٽ سلامت آهي، انهيءَ جو انجام آءٌ ڪري ٿو سگهان. سڀاڳو اهو انسان آهي، جو ههڙي ڪنوار ٿو گهرائي!

(فائوست پيو شيشي ۾ نھاري، ميفستو پيو پاڻ لوڏي.)

فائوست: افسوس! منهنجا ته حواس ٿا خطا ٿين، منهنجي دل ۾ مڇ ٿو مڇي. هل ته هلون.

(ايتري ۾ ڪڙاهي اُيامي ٿي، هڪ وڏو پنيٽ بڻاريءَ تائين وڃي ٿو. ڏاڻن خوفناڪ رڙيون ڪندي پنيٽ مان هيٺ ٺهندي اچي ٿي.)

ڏاڻن: هان! هان! مصيبت پويئي مروڻ! پت پويئي سوڙ! ڪڙاهي

اڀامي ويئي آهي! شورو وٺي پيو، ڏيائي جلي ويئي! پٽ پويئي مروڻ.
(فائوست ۽ ميفسٽو کي ڏسي) ۽ هي ڇا آهي؟ اوهين ڪير آهيو؟ ڇو آيا آهيو؟
ڪنهن موڪليو اٿو؟ شال ٻرندڙ سُر، هڏو ۽ ميجائو جلايو!

(ڏائڻ ڪڙاهي ۽ مٿي ڏوئي وجهي، فائوست ۽ ميفسٽو تي ٿي باهه جا آلا
اڇلائي. باندري پوت ٿا رڙن. ميفسٽو هڪدم ويڻو ٿو هڻي، ۽ ڊيگريون
ڊيگري، ۽ شيشا پرزا پڙا ٿو ڪري.)

ميفسٽو: پڳا پڳا! دوزخ جو شور و پلي هاريو. شيشا پلي ٽڪر ٽڪر
ٿيا. همڙائي لفظ پٽين، هي اٿئي اڄورو. منهنجي ماڪي! هي سڀ راند آهي!
هي سڀ چرچو آهي! ڇا ڏائڻ توکي خبر ئي نه آهي ته آءٌ ڪير آهيان، پنهنجو
خاوند ۽ ڌڻي به نٿي سڃاڻين؟ هڏي پڇي ٽڪر ٽڪر ٿو ڪري ڇڏيان، سڀ
تنهنجا باندرو، ٺوٺا ڪپڙا، سڀ ٿو وڃائي ڦٽا ڪريان، ڇا منهنجي چيلهه
جو ڳاڙهو پتو نٿي ڏسين؟ هي منهنجو ڪڪڙ جو ڪنڀ نٿي سڃاڻين؟ ڇا
منهنجي منهن مٿان ڪهڙو برقعو چڙهيل آهي. جو منهنجا پوئلڳ به مون کي
نٿا سڃاڻين؟ ڇا آءٌ انهن کي به تڏهن پنهنجو نالو، پنهنجو درجو ٻڌائيندو وتان.
ڏائڻ: معافي، منهنجا سائين معافي. مون پُل ڪئي. مون توهان جو پيگل
پير (1) ڪونه ڏٺو، اوهان جون ٻه سرڻيون ڪٿي آهن!

ميفسٽو: چپ ڪر، ڪراڙي پوکڻ، هي دفعو معافي اٿئي. پاڻ کي
مٿي به گچ وقت ٿي ويو آهي، تيتري ۾ وڏو ڦيرو پئجي ويو آهي، دنيا ڏاهي
ٿي پيئي آهي. واڌاري جو رخ پُل پُل ۾ پيو ڏسجي، هر شيءِ تي پڪڙيل آهي،
شيطان به سدريو آهي. جهنگل ڇڏي هاڻي درٻارن ۾ ٿو گذاري. قديمي
جهنگلي پوشاڪ ڇڏي ڏني اٿس، اڳي گھنجيل پيشانيءَ تي سڱ هوندا
هئس، مڙيل پچ هوندو هوس ۽ هيٺ ٽڪ ڇنبا هوندا هئس، هاڻي اهي سڀ
ويا. هاڻوڪي تعليم اهي ڪڍي ڦٽا ڪيا. باقي پيگل پير سواجا به اڳي جهڙو
اٿم، اهو به مون کي وڻي ڪين ٿو، چو ته ڪي وڏا شريف جي اهو ڏسي وٺندا
ته مٿن مون نسبت اثر اُگرو ويهندو. تنهنڪري مون کان جيترو ٿي سگهندو
آهي، اوترو کلي پير لڪائيندو آهيان، تنهن ڪري پٽ ڪٿي ٻڌا اٿم، جنهن

(1) شيطان جو، چوندا آهن ته پير پيگل آهي، تنهنڪري هو منڊ ڪائيندو آهي. هن
کي ٻه سرڻيون به هونديون آهن. اهي هن جون نشانبيون آهن.

ڪري هاڻي ايترو منڊڪائيندو آهيان، جيترو هينئر جو رواج آهي. ڪيترا جوان، جن جا نالا به اچنم ٿا، سي به ساڳي روش ٿا وٺن. ڏاڏو: شيطان آيو آهي. منهنجو قديمي پيارو آيو آهي. واهه واهه، آءٌ ته خوشيءَ ۾ ٿو ڦاٿان.

ميفسٽو: ٻڌ، اهو نالو نه ڳڻهه. مون کي انهيءَ نالي سان نه سڏ. ڏاڏو: چو؟ ڪهڙو سبب؟ ههڙو شريف نالو، چو نه ڳڻهجي؟ ميفسٽو: تمام گهڻو ڪتب آندو ويو آهي، ۽ هاڻي پرين جي قصن وانگر پيو ڪن کي لڳي. انهيءَ نالي وٺڻ تي اهڙو ته ماڻهو هري ويا آهن، جو پيا پائين ته اها به ڪا ڏند ڪٿا آهي. اڄڪلهه ماڻهو پنهنجي تجربي کان ٻاهر ڪي به مڃڻ لاءِ تيار ڪين آهن. هو هاڻي سڀ ڪجهه نااڻايت ڪري ٿا سگهن. هو مون نسبت هڪ اکر به اعتبار ۾ ڪين ٿا آڻين. ڀلا انهيءَ ڪري به ڪو بهتر ٿيا آهن؟ پاڻ شيطان آهن، ۽ شيطان ۾ اعتبار نٿا ڪن! مون کي اڳتي نواب سائين ڪونج، انهيءَ نالي ۽ لقب تي ڪنهن کي اعتراض ڪونه ٿيندو. آءٌ به اهڙو ئي نامدار آهيان، جهڙو ڪوبه خانداني. ڏاڏو: واهه واهه، ساڳيو تون آهن. تون اڳي جهڙو ئي خوش مزاج شورو آهين.

ميفسٽو: (فائوست کي) مون کي روزمره جي تجربي سيکاريو آهي ته ڏاڏين سان هي رستو نهايت ڪارگر آهي. ڏاڏو: هاڻ ٻڌايو ته ڇا پيئندا؟

ميفسٽو: مهرباني، بس هڪ گلاس ڪافي آهي. ڪو جھونو پيالو پيارج. (فائوست کي) هن شيءِ جي طاقت سال بسال بيٺي ٿيندي آهي. ڏاڏو: حاضر. پيو پيو چوڻ جي ضرورت نه آهي. اڃا هيءَ بوتل. آءٌ به ڪڏهن ڪڏهن پيئي چڪندي آهيان. ڪابه يانس ڪانه ٿي رهي. وٺ وٺ هي ڊرام. (ميفسٽو کي) ها پر ٻڌ، هي ڊرام وٺڻ کان پوءِ هڪ ڪلاڪ به ڪين ڪيندو، بشرطيڪ ڪو جادوءَ جو اثر وجهجيس.

ميفسٽو: هو سنگتي آهي. انهيءَ پيالي مان فائدو پهچندس. هن کي ڏاڏين وارو ڪاڄ ڪپي. هن جو شڪم (آندو)، تون جيڪي به ڏيندين، جهلي

ويندو. آء، ڪيڊ گول چڪرُ. پڙه منتر. پر پيالو پُر. ڪوبه نقصان ڪونه ٿيندو.
(ڏاڏڻ نمي نٿڙي اشارا ٿي ڪري ۽ پوءِ هڪ گول چڪرو ٿي ڪڍي.
چڪري جي اندر عجيب غريب شيون ٿي رهي. ايتري ۾ شيشا گھڻ گھڻ ٿا
ڪن. ڪڙاهي ڳائي ٿي. پڇاڙيءَ ۾ ڏاڏڻ هڪڙو وڏو ڪتاب ٿي کڻي اچي،
باندريون ٿي چڪري جي اندر ويهاري. هڪڙي باندري جي پٺيءَ تي ڪتاب
ٿي رکي، ٻيون باندريون ڏيائون ٿيون هٿ ۾ جملين. فائوسٽ کي ٿي اشارو
ڪري ته اچ.)

فائوسٽ: (ميفسٽو کي) نه نه. هي رنگ ڏسي منهنجي دل بيمار ٿي پيئي
آهي. هن مان ڪهڙي چڱائي ٿيندي؟ هن جو مطلب ڇا؟ هي رڙيون، هي اشارا
ڇا ڄا آهن؟ هيءَ تڪڙي بڙ ڇا جي آهي. گندي، ڪراهنٽ، ٺڳن، مون اڳي
به اهڙيون ڳالهيون ڏنيون آهن. مون کي انهن کان نفرت هئي.

ميفسٽو: هي سڀ اٽالو هن ڌنڌي جو آهي. تون اجايو سخت نه ٿي. هوءَ
به آهي طبيب جيان، هي ٻاهريون ڪتراڳ رڳو علاج کي هڻي ٿو ڏئي. انهيءَ
ڪري پيالي جو اثر چڱو ٿيندو ۽ رفتار پوري هلندي.

(فائوسٽ کي ڏاڏڻ چڪري اندر ٿي آئي.)

(ڏاڏڻ ڪتاب مان ڪڍي اُچار سان ٿي پڙهي.)

”سڀ ماڻهو سمجهن، هڪڙي مان ڏهه، ڪڍو ٻه. تن جي ٿيڻ. ڪٽ
ڪوڙيءَ مان چار. پنجن مان، ڇهن مان، ڪڍو ست، ڪڍو اٺ، سڀ صفا.
نَوَ به هڪڙو، ڏهه به هڪڙو. اهو آهي ڏاڏڻ جي هڪڙي جو هڪڙو.“

فائوسٽ: ڪراڙي ٺڳن، جوش ۾ اچي ويئي آهي. ڄڻ تپ جي
خشڪيءَ ۾ ٿي اُٿر کي! منهنجو ته مڃالو ٿو وڃي.

ميفسٽو: بس بس! هاڻي بس. منهنجي جادوگرڻ تنهنجو مٿ ٿي
ڪونه آهي. هاڻي ڏي پيالو، ڪرينس تمار، ڊپ نه ڪر، ڪوبه نقصان ڪونه
ٿيندس. هو اسان مان هڪڙو آهي، اعليٰ درجي جو آهي. هن کان اڳ ۾ گھڻو
ئي ڪي بيتو اٿس. ڊپ نه ڪر.

(ڏاڏڻ ”گھڻيءَ ڇنڊ ڇنڊ هلائي، پوءِ پيالو ٿي ڀري. جيئن فائوسٽ ٿو
پيالو چين ٿي چاڙهي، تيئن هڪ هلڪي باهه جي جڀي ٿي مٿي چڙهي.)

جلد ٿي، جلد ٿي، ڊپ نه ڪر. هڪ دفعو اندرويني، ته دل کي گرم ڪري، خوش ڪنديءَ. هي ڇا؟ منهنجا دوست، تون به اسان جهڙو ئي ڄڻين، ڇپيءَ کان ٿو ڊڄين!

(ڏاڏڻ چڪر ڊاهي ٿي ڇڏي. فائوست ٻاهر لنگهي ٿو اچي.)
ميفسٽو: (فائوست کي) هاڻ! هل ٻاهر يڪدم! آرام ڪرڻو ناهي.
ڏاڏڻ: (فائوست کي) بهتر ٿي پوندو. (پاسي کان) اُميد ٿي ڪريان ته بهترين!
ميفسٽو: (ڏاڏڻ کي) چو، آءٌ ڪهڙي تنهنجي خدمت ڪريان. والپور (1) جي رات جو تون مون کي حڪم ڪج، آءٌ جيئن چوندينءَ تيئن ڪندس.
ڏاڏڻ: هان هي ائيني منتر، پيو اُچار. منجهس وڏو گڻ رکيل آهي، وڏو فائدو ٿيندءَ.

ميفسٽو: (فائوست کي) جلد جلد جيئن چوئي تيئن ڪر. هي پيالو هڻي هنڌ ڪندو، پر هن جي پوئواري ڪرڻ ضرور آهي. هاڻي ٿوري ڪثرت ڪبي، پوءِ ساري سرير جي رڳ رڳ ۾ گهڙي ويندو. پوءِ ته آءٌ توکي عيش جي مڙج وٺائيندس. آهي مڙجون، جن تي نوابن جون آسيون آهن. جلد تنهنجي دل جي هندوري ۾ عشق اچي پاڻ جهوليندو. هينئر ئي لڇڙو ليٽا پائڻ لڳو آهي، ۽ ڪم تيار پيو ٿئي.

فائوست: هڪ ڀيرو وري آرسيءَ ۾ نهاريان. اي خوبصورت، تون اهڙي خوب آهين، جو آءٌ پيو پانپان ته تون انسان جي صورت ئي ڪانه آهين.
ميفسٽو: اڄ اڄ، هي بي نظير حُسن جو تون ڏسين ٿو، سو جلد عورت جي روپ ۾ ڏسندين. (پاسي کان) هي پيالو پيئڻ سان گهڻيءَ گهڻيءَ ۾ حور.

(1) اها رات پهرين مئي کان اڳ ايندي آهي. اها رات جرمنيءَ جون ڏاڏيون لهائينديون هيون.

گهتي

(فائوسٽ هڪ گهٽيءَ ۾ مارگرٽ کي ٿو ڏسي، وڏي ٿو وڃينس.)
فائوسٽ: (مارگرٽ ڏانهن وڏي سهڻي سائڻ، منهنجي ٻانهن
وندين، مان گهر تائين گڏجي هلاڻ.)

مارگرٽ: آءٌ سائڻ ڪانه آهيان، آءٌ سهڻي به ڪانه آهيان، مون کي
گهر تائين، ڪنهن جي به گهرج ڪانه آهي.
(ٻاڻ ڇڏائي هلي ٿي وڃي.)

فائوسٽ: يا الله. پريءَ جو ٻار آهي. هنن اکين ڪڏهن اڳي ههڙو حسن
ڪين ڏٺو. نجا واري. لڇڻن واري ۽ حليم. ڇپ نعل روشن، گل پٽ جهڙو.
جواني، مون منجهان تڏهن ويهي ڪانه آهي! پنهنجا نيڻ مون ڏي ڪنيائين.
دل جي اندر مڃا به پيا آهي نيڻ جهلڪن. منهنجو جيءُ مون کان ڪسڪي
ويو، منهنجي دٿڙي لٽجي ويئي.
(ميسٽو ٿو اچي.)

فائوسٽ: ٻڌ سائين ٻڌ، وٺي ڏينم نينگر، جلد به جلد.
ميسٽو: نينگر! ڪهڙي نينگر!

فائوسٽ: هو، جا هڪ پل ٿيو ته هتان ننگي.

ميسٽو: ڇا- هو؟ هو ته هينئر اڃا چرچ ۾ هئي. پادري وٽ ويٺي
ڏوهه باسيائين. آءٌ پادري جي ڪرسيءَ پٺيان وڃي بيٺس. ابوجهه نينگر باسي
ڇا! اهڙي نينگر مڙاڪ وڃڻ مان پلائي ڪين ٿيندي. هن جي پوترائي.
ڪري، شيطان کي ڪوبه مڪر هٿ نٿو اچي سگهي. هن ٻاڪ تي منهنجو
وس نٿو هلي سگهي.

فائوسٽ: چوڏهن ورهن کان ته ٻاهر آهي!

ميسٽو: ڇا، هن کان مٿي ڪا پليٽائي؟ حيوان لُفنگ جنهن جي

مُور کپائي اها آهي، جو پاڻي ٿو ته هر ڪو حُسن جو ڪُل مون لاءِ آهي. سڀ سونهن جا هو ڏسي ٿو، سا پاڻي ته پتي ڇڏيان. هن جي نظر ۾ سچ ۽ ايمان، فقط نالو آهن - منهنجا دوست ڇڏ هيءُ اچائي راند.

فائوسٽ: مولوي صاحب واهه جي هدايت! اُميد آهي ته هاڻي اهو اوهاڻ جو وعظ ختم ٿيو: هاڻي ٻڌند مزاج. منهنجو ارادو پڪو اٿئي، چوانءِ ٿو، اڄ رات جو هو، منهنجي ٿيڻ کپي. جي نه ته منهنجي موڪلائي.

ميسٽر: ڏيرج ڪر. ڪجهه شعور به هلاء. چوڏهن راتين جي اندر، آءٌ تنهنجي لاءِ ڪي وجهه تيار ڪري سگهندس!

فائوسٽ: چوڏهن راتيون! ست ڪلاج جي آءٌ ترسي سگهان، ته مون کي شيطان جي مدد جي ضرورت ڪٿان آهي. پوءِ ته منهنجي انساني طاقت بس آهي. هٿڙي بالڪ کي باز اٿڻ ۾ ڪهڙي ڏکيائي آهي.

ميسٽر: توکي رنج ڏسي مون کي ڏک ٿيو آهي. پر ايڏي اُٿ ٿڻ؟ جو خزانو دير ۽ ڊگهائي کان پوءِ ٿو حاصل ٿئي، تنهن جي خوشي اڪيڙ ٿي ٿي. تون به سڦهيءَ سان ڪجهه ڪم ڪر. ڪجهه ريمينس ريمينس، پوءِ نرم نيڻ تنهنجي وس.

فائوسٽ: خوش نصيب. منهنجي نفس کي تيز ڪرڻ لاءِ اهڙين ڳالهين جي ضرورت ڪانه آهي.

ميسٽر: دل ۾ نه ڪج، پر منهنجو چوڻ آهي، ته هتي زبردستي مان ڪين ورنڊو. ٿوري ئي وقت ۾، نينگر حرفت سان هٿ ڪري ٿي سگهجي. اٽڪل سان قلعو ڪٽڻ سولو آهي، پر جڙهائي اچائي آهي.

فائوسٽ: چڱو ڀلا، تيسين مون کي ڪا سندس نشاني اٿي ڏي، ڪا پني ڪا منڊي، يا ڪو سندس برف جهڙيءَ سٺيد چاٽيءَ مان رومال. ڏيکار، مون کي هن جو آرام ڪمرو، هلي ڏيکار!

ميسٽر: توکي ڏيکارڻو اٿم ته مون کي ڪهڙي نه توسان همدردي آهي. تنهنجو درد ڇڏائڻ لاءِ آءٌ ڪهڙو نه آڻو آڻيان: بنا ڪنهن دير جي، تنهنجي اها خواهش پوري ٿو ڪريان ۽ اڄ ٿو توکي آڻي وٺي هلاڻ.

فائوسٽ: ڇا آءٌ هن کي هنن اکين سان ڏسندس؟ هو. مون کي ملي سگهندي؟

ميفسٽو: نه! هوءَ پاڙيسريائي جي گهر اچ ويڃي آهي. آءُ جڏهن ڏسندس ته هوءَ ويئي تڏهن توکي سندس ڪمري ۾ ڇڏي ايندس، تون اُتي اڪيلو ويٺو سندس ڪمرو ماڻج. جنهن هنڌ تي هوءَ سمهي ٿي تنهن هنڌ جي سڳند ويٺو ونج ۽ ايندڙ عيش جا ٻيو خواب لهج.

فائوسٽ: هلون ڀلا.

ميفسٽو: هيترو سويل.

فائوسٽ: جلدي ڪا سوکڙي تيار ڪري وٺ.

ميفسٽو: ايتري ۾ سوکڙيون: ڄڻ کٽيئي - هو مڙيئي مٿين تي موٽ آهن. هائو، مون کي ڪئين عيش محل سڄهن، جتي اهي شيون خوب آهن، جتي قديم وقت کان خزانو پوريل آهن. اجهو آيس. ڪاٺ ڪا دل کنيئي، سهڻي ڪي موٽڻ لاءِ کڻي آيس ڪي آيس.

سانجھي

(هڪ عمدو ننڍو ڪمر)

مارگريٽ: هو جو سڪر گڏيم، سو ڪير هو، سا خبر هٿ ڪرڻ لاءِ،
ڪجهه هرج جيڪر خوشيءَ سان سَهان. ڪهڙو نه شاندار ۽ شاهڻو هو.
نوابي خاندان جو آهي، سو ته سندس پيشانيءَ تي نهارڻ سان پڙهي سگهجي
ٿو. جي نوابي گهر جو نه هجي ها ته جيڪر وڌيڪ حياءَ سان نھاري ها.
(ٻاهر ٿي هلي وڃي.)

(ميفسٽو ۽ فائوسٽ ٻئي اندر ٿا اچن.)
ميفسٽو: آءُ هليو، آهستي پير ڪڻ، پر هليو آءُ.
فائوسٽ: (ٻل کان پوءِ) مون کي هتي ڇڏي وڃ. مون کي هتي ڇڏي
وڃ. عرض مڃ.
ميفسٽو: (ليٿا ٿو پائي) جاءِ واهه جي صفاءِ سٺي آهي. هر ڪنهن نينگر
جي اهڙي صفائيندڙي آهي.
(ٻاهر نڪري ٿو وڃي.)

فائوسٽ: (چوڌاري نھاري) ڪهڙي نه سانت! نرم جوت هن مانيٽي
ننڍڙي چرچ ۾ ڪهڙو نه خوشي ۽ آرام ۾ آهي. سُڪ جي مٺي آتما سڀ کي
پري ويٺي آهي، سڀ تي آسپس آهيس. اي سُڪ ۽ پريم جي آتما آءُ توکي ٿو
پاڻ اربين! اي پريم، تنهنجو ساھ/ حياتي، اُس جي رسيليءَ بوند تي ٿو
ملي، هن کان پوءِ تون ئي منهنجي جيوت آهين. هتي چوڌاري ماڻ، صفائيءَ
اضبو آهي.

(فائوسٽ پاڻ کي بستري جي ڀر ۾ چمڙي جي آرام ڪرسيءَ ۾ ٺوٺو ڪري.)

اي پياري!، تنهنجي جاءِ ۾ سڪ جي آتما پيئي ساهه کڻي، تنهنجي هٿ جو هنر هر شيءِ تي ٿو ڏسان، جنهن هن ننڍڙي مڪان کي جنت بنائي رکيو آهي. هي جيڪر ڪلاڪن پٺيان ڪلاڪ پيو سڀنا خان. يقدرت هن جي ڪنوريءَ ڇاتي- ۾ ڏينهنون ڏينهن، پٺي پوترائيءَ جو انگ وڌو آهي. هن بستري تي هوءَ سسئي ٿي؛ سندس نرم ڇاتي، حياتيءَ جي خوشي- سان ڀرپور آهي.

ءِ نون؟ هتي نوڪي مينٽر ڪهڙي ڳالهه آندو آهي؟ هن دٻانگيءَ جي پل ۾ تون ڇا آئين؟ غريب فائوسٽ! ڇا ڪنهن جادوءَ جي ڪڪر ته ڪين تنهنجون اکيون چلي وڌيون آهن؟ تنهن جو عقل جھڪي ويو آهي؟ نه ته جيڪر هي ٻاهر ڪهڙي آڇ جو ويٺي؟ هي وڃي ڀرت ڪيئن ٺڳي؟ ڇا اسين تڏهن واه جي هر ڪنهن ٽوڪ ويٺا آهيون. هوءَ جي هن وقت هتي ٺڳهي اندراجي نوڪي ڏسي ته جيڪر ڪيئن نه پٽاڪي ڦري گيدي ٿي پوي! ڪيئن نه سندس پيرن منجهه آه ڪري پوان.

مينٽسو: (اندراجي) نڪري، اجها ٿي ڪئي آهي.

فائوسٽ: آه وڃان ٿو، وري ڪين ايندس.

مينٽسو: هي بي بها جواهر جي دٻلي، ڪيئن مونکي ملي، تنهن پڇو جو ضرور نه آهي، ڪي ڳالهيون مٿ ۾ رهيون پليون آهن، جلد ڪر هيءَ دٻلي تون سندس خاني ۾ وجهه. جلد ئي سندس من کي موهي ڇڏيندي، سندن عقل کي سنڌاري ڇڏيندي. هاڻ تون ڏکو ٿو، نه هن سيني جي پيچاري ڪهڙي؟ هي دٻليءَ هي خسيس شيون جي منجهس آهن، سڀ مون کي دوسب وٽان مليون، منهنجي دوست ٿي پائيو ته ڪو خوشيءَ جو پل هي کيس حاصل ڪري ڏنديو. هو شخص هن ڏندي جو ڄاڻو آهي. هن کي معلوم آهي ته زال ذات جي دل کي ڪيئن ڪنڀڇي. ڇا ٻار، ڇا نينگر، ڇا عاشق، ساري دنيا ۾ راند ساڳي ٿي رهن.

فائوسٽ: مون کي ڇا ڪين آهي. مون کي ڪرڻ گهرجي؟

مينٽسو: ڇڏين ٿو؛ شايد تنهنجي دل آهي ته دٻلي رکي ڇڏين؛ جي ائين

آهي، نه انهيءَ کي هيج چئبو، انهي سسئي، علت ۾ تون تنال راضي رهين

مان خوش آهيان، ته هي عشق جو ڪن پل سندنو ڦوٽو سويل ئي ڦاٽي پيو. هاڻ
بيون سوليون وندرون گهڻي آهن، منهنجي غريب مغز کي ته خبر ئي ڪانه
ٿي پوي ته توکي ڪي ڇا. آءُ ته هٿ پيو مهڻيان، مٿو پيو ڪنھان.

(دبلي تو خاني ۾ رکي ۽ ڪُنجي ٿو لڳائي.)

آءُ، آءُ. مطلب آهي ته هن جوانڙيءَ جي دل تنهنجي خواهش ۽ ارادي
پٽاندر هلي. آءُ، هاڻي آءُ.

(ويجن ٿا هليا.)

(مارگريٽ ٿي اندر اچي، بتي هٿ ۾ اٿس.)

مارگريٽ: هتي به گهٽ لڳي پيئي آهي. ٻاهر مون پانيو ته سيءُ آهي.
امڙ ڪڏهن ايندي؟ منهنجي بُت منجهان ڪهڙي لرزش ٿي لنگهي. آءُ پٺيان
ٿي ته ڪا مورڪ زال آهيان.

(جيئن ڪپڙا ٿي لاهي، تيئن عشق جا راڳ ٿي ڳائي. ڪنهن وقت
ڪُنجيءَ سان خانو ٿي ڪپڙن وجهڻ کان کولي ته سهڻي دبلي ٿي ڏسي.)

هي عمدي دبلي هتي ڪيئن آئي؟ مون ته خانو بند ڪري ڇڏيو هو - آءُ
ذري گهٽ اهو قسم کڻي وڃان. ٻاهران ته واهه جي سُنڊر آهي. اندر ڇا آهي؟
امڙ ته ڪين ڪجهه ڪنهن کي اُڏارو ڏيئي هُندي وئي ڪٿي هن دبليءَ ۾ وڌي
آهي؟ ڪوئي ته ڏسان. دبليءَ کي ننڍڙي سهڻي ڪُنجي آهي. واهه واهه،
جواهر ۽ موتي! ههڙا موتي ۽ ههڙا جواهر، ناچ جي وقت ڪهڙو نه جيڪر
جهلڪن. مون کي جيڪر ڪيئن نه سونهن.

(پاڻي ٿي ۽ پاڻ کي آرسِيءَ ۾ ڏسي ٿي.)

اڙي رڳو ههڙا ڏر ڪري مون کي هجن! هنن ڏرن سان ته آءُ بلڪل بدلجي
وئي آهيان. شڪل ۽ سونهن جو قدر به هنن کان سواءِ ڪونه آهي. جڏهن
سون هجي تڏهن ڪو پڇي، باقي غريب کي ڪير ٿو پڇي!

گهمڻ جي جاءِ

(فائوسٽ ڪنهن خيال ۾ آهي، اچي ۽ وڃي پيو. ميفسٽوفلس ساڻس گڏ آهي.)

ميفسٽو: عشق جنهن تي منهنجي ڌڪار آهي ۽ دوزخ جي باهه، تن جو مون کي سُنهن آهي، هن کان وڌيڪ ابتر ڪهڙي حالت ٿيندي.
فائوسٽ: توسان ڪهڙي ويدن آهي. ڪهڙو ڏنگ لڳو اٿيئي؟
ميفسٽو: آءٌ جيڪر پاڻ کي ٻئي ڪنهن جهنم ۾ وجهان، پر آءٌ جو جهنمي آهيان.

فائوسٽ: ڇا، هن جو مطلب ڇا؟

فائوسٽ: ٻڌ. ههڙا سهڻا موتي، جي مارگرٽ لاءِ انڊم، سي هڏ پادري جي ملڪيت ٿيا آهن. مارگرٽ جي ماءُ، اچي ڏسي ورتا شڪ پيس؛ ڪو مڙيو ئي خلل آهي. ٻڏيءَ انجيل ڪٿي ويهي پڙهيو، من سندس ويد گهڙت گهڙيندو - هي ڇا ٿيو، هي ڇا ٿيو. ٻڏيءَ جو نڪ به ڏاڍو تيز آهي تنهن کي دٻليءَ مان بانس چڱي ڪين آئي. ڏيءَ کي چوڻ لڳي: ”ٻڏ پڇڙي هي ناپاڪ شيون آهن ۽ اسان غريبن کي ڪين ٺهن. هي دل ڪنڀيون، من ڪو موهي رکن ٿيون. تان جو صحت ۽ آرام پر ڪيو وڃن. هاڻي ڏيءَ، ڪنواري ميريءَ وٽ هلي ٿا پيٽا رکون. دنيا جون پابي شيون اربن ڪرڻ سان، خدائو ميوو ٿو ملي، جنهن تي روح گذر ڪري ٿو سگهي.“ وينچاري مارگرٽ ڪو ته هيءَ ڳالهه پسند ڪين آئي ته هيئن سندس سوکڙي هلي وڃي. سا ماءُ ڪو چوڻ لڳي: ”سوکڙيءَ سان ڌڪارڻو ڇو ڪجي؟ يا جنهن ڏني تنهن ۾ شد ڇو اُٿجي؟ جنهن ڏني آهي تنهن جي ضرور دل سخي هوندي. هو ضرور نيڌ ۽ نياءَ وان هوندو، چواسين گمان آڻيون.“ تنهن تي ماءُ هڪدم گهرايو پادري کي. پادري آيو ۽ چرچو خوب ماڻيائين. شڪل ۾ خوشي پر جي آيس، س ويهي وعظ ڪرڻ لڳو: ”پياري عورت تون سچ ٿي چئين. هن نينگر لاءِ هو موتي رکڻ گناهه جو ڪم آهي. جي جتن ٿا ڪن، تن تي مهر آهي، ۽ جو جيتو

ٿو، سو ٿلُ پائي ٿو. همڙا گناهه جا سامان چرچ کي ڏيئي ڇڏڻ گهرجن. هاضمي جو ته هتي سوال ئي ڪونه آهي. چرچ کي حق آهي ڳڙڪائي وڃڻ جو؛ چرچ کي ڪوبه اوڪارو ڪونه ايندو. چرچ ئي آهي، جا ملڪن پٺيان ملڪ سندن معنائون ۽ سندن نفعا هپو ڪيو وڃي، تنهن جو ڪوبه خيال کيس ڪين ٿو رهي. فقط چرچ ئي آهي جيڪا هن شڪي کاڌي تي وڌي سگهي ٿي.”

ائين چئي، ٻائي ته کڻي وڌا پنهنجي کيسي ۾ ڌر ۽ ڪنگڙ، زنجير ۽ لاکيت. موتي ۽ دٻلي ائين کڻي اندر وڌائين، جيئن کي اڪروٽ کڻي کيسي ۾ وجهجن. پوءِ ويهي وعظ ڪرڻ لڳن دنيا جي بي بڻائي تي ۽ ڌيرج سان دُڪ سھڻ جي خوبين تي. پڇاڙيءَ ۾ آسپس ڏيئي اُٿي هلڻ لڳو. فائوست: ۽ مارگريت.

ميفسٽو: هوءِ بي آراميءَ منجهه آهي. ڪي به نٿو اجهيس. رات ڏينهن انهيءَ خيال ۾ آهي ته شيءَ ويهي هلي، پر تنهن سان گڏ سندس مَنُ شيءَ ڏيندڙ جو به پيو خيال ڪري.

فائوست: ويچاري ٻُڙي. هن جو دُڪ منهنجي دل کي لڳيو وڃي. وڃ وڃي ٻيا جواهر موتي کڻي آءُ، دير نه ڪر، جلد آءُ. هي اڳي جيڪي آندا هئي سي جهڙا تهڙا هئا.

ميفسٽو: (ڪاوڙ جو ڏيک ڪري) ها، بس تڄ شيون هيون، جي راند ۾ اڇلائي ويون. منهنجي محنت به تڄ، ڏني جي قيمت به تڄ.

فائوست: چپ ڪر، ڇا تون مون تي ۽ منهنجي محبت تي نٿولي ڪندين؟ منهنجو ڪم ڪر، منهنجو حڪم مڃ. وڃ وڃي وڃي مَٺيون مَٺيون، نيون نيون شيون، پيدا ڪر. اڙي ڇا تيو اٿئي، اهڙو ته موڳو آهين جهڙو پٽ. اُت اُت، وڃ وڃي ڪٺني ۽ موتي پيدا ڪر. ميفسٽو: منهنجا سائين، حاضر.

(فائوست وڃي ٿو.)

انسان، ڪيئن نه عشق وس ٿي، پائتي نه معشوق کي سڀ اُڇلائي ڏيان - سج تارا، زمين، آسمان ۽ چنڊ هن جي نظر ۾ اهي سڀ ناچيز آهن! (وڃي ٿو.)

پاڙيسريائيءَ جو گهر

مارتا: (اڪيلي) اي ڀڳوان واهر ڪر، مھر ڪر، ۽ منهنجي ويڇاري
بُڍي مڙد کي معاف ڪج! مون سان ڪانه رھايائين، ھو ريت بنا موڪلائي
ويو ھليو! مون کي رندن ۾ وجھي ويو. اڃا اڪيلن ڪڪن تي پيئي ڳران.
منهنجو پيارو مڙس جنھن ۾ منهنجو ساھ ھو، بنا سبب جي ديس ڇڏي
وڃي ٻاھر مٿو (روئي ٿي) - پڪ مٿو ھوندو - پر تڏھن به جي سندس موت جو
سرٽيفڪيٽ مليم ته خاصو.

(مارگريٽ ٿي اچي.)

مارگريٽ: مارتا.

مارتا: منهنجي مارگري! منڙي، ڇو، ڇا آھي؟

مارگريٽ: منهنجا ڳوڏاڻا وسامن. وري ٻي دٻلي ڏني اٿم، جھڙي اڳي
خاني ۾ ڏني ھيم. ھن دفعي مُنڊيون ۽ جواھر اڳي کان، پاڻ وڌيڪ سھڻا.

مارتا: ماڻھي کي جيئن خبر نه پوي، جي پيس خبر ته سڌي ويندي پائي وٺ.

مارگريٽ: ڏس ته سھين، ڏس ته سھين.

مارتا: سپاڳي نينگر.

مارگريٽ: ھڪڙو ته مٿيو ڏس ڪھڙو آھي! چرج ميا ٻئي ھنڌ ڪيئن پائبو؟

مارتا: ھتي اچي پائج، ڪوبه ڏسندو ڪونه. اڄھو ھن آرسِيءَ وٽ

ڪلاڪن پٺيان ڪلاڪ ويٺي ھجج، پيئي مٿيا پائي ڏسج، آءُ به ڏسنديس.

ٻئي خوشي ماڻينديون سين. موقعي تي، جيئن ناچ يا مجلس جو ڏينھن

ٿيندو، تيئن ھڪڙو ھڪڙو ڪري پيئي پائج، ڪڏھن ڪٿئي، ڪڏھن ڏُريو ۽

ڪا نه ڪا ڳاڻھ ٺاھي پيئي ٻڌائج.

مارگريٽ: به دفعا جو ھي دٻليون آيون آھن، چئبو ته ڪجهه مڙيوئي

ڳاڻھ ۾ آھي.

(ڪڙڪو ٿو ٿئي.)

پڳوان! امڙ! مون کي ته ڏسي وٺندي.

ميفسٽو: (اندر گهڙي ٿو اچي) آءُ بنا موڪلائڻ جي هليو آيو آهيان. معاف ڪجو.

(مارگرٽ اڳيان ادب سان هڻي ٿو.)

آءُ آيو آهيان، مارٽا مائيءَ کي ڏسڻ، چيائون هيءَ جاءِ اٿس. برابر؟
مارٽا: سائين آءُ آهيان. حڪم؟

ميفسٽو: چڱو، فرصت جي وقت ايندس. اوهان وٽ ڪو وڏو مهمان آهي. آءُ ٽن ڪلاڪن ۾ وري ايندس.

مارٽا: (مارگرٽ کي) ٻڌي، سکر سمجھو ته تون وڏي خانداني عورت آهين. مون کي ته ڪل ٿي اچي.

مارگرٽ: آءُ هن سکر جي گهڻي شڪر گذار آهيان. هي مٿيا به منهنجا ڪين آهن.

ميفسٽو: مون ته رڳو مٿين کي ڏسي ڪين چيو، توهان جي وڏائي ته شڪل ۾ ۽ هلت چلت ۾ آهي. منهنجو ته نصيب چڱو جو هتي آيس.

مارٽا: ڪيئن آيو، تنهن ٻڌڻ لاءِ ته آءُ ماندي آهيان.

ميفسٽو: چڱو ٿئي ها، جي ڪا خوش خبري ڪڍي اچان ها، پر مون کي ڏوهه نه ڏجو، جي منهنجي خبر دڪڊاڪ ثابت ٿئي. توهان جو مڙس وفات ڪري ويو ۽ مون کي پريم جو پيغام ڏنائين.

مارٽا: مري ويو! منهنجو وفادار ساٿي مري ويو! منهنجو مڙس - مان چو نه ٿي ميس.

مارگرٽ: منهنجي ساهيڙي، من کي آت ڏي، ايترو دُڪ ڪرڻ نه جڳائي.
ميفسٽو: ٻڌو ڌڪ جي ڳالهه.

مارگرٽ: مون کي ته محبت جو خيال ڪندي پڙ پيو ٿئي. مون لاءِ ته ههڙو وچوڙو پڪ موت جو ڪارڊ ٿي پوي.

ميفسٽو: غمي اچي ٿي خوشيءَ پٺيان - خوشي اچي ٿي غميءَ پٺيان.
مارٽا: ٻڌايو ته ڪو آت اچي.

ميفستو: پڊوئا جي شهر ۾ سينٽ ائٿونيءَ جي چرچ ۾ مذهبي سنسڪار ڪري هن کي پوري ڇڏيائون. هاڻي هڪ ڌرتيءَ هيٺ، ٿڌي بستري تي گهريءَ ننڊ ۾ آهي.

مارٽا: ٻيو ڪجهه وڌيڪ؟

ميفستو: پڇاڙيءَ جي وصيحت ڪئي اٿس. توهان کي چيو آهي، ته مون لاءِ ٽي سؤ ارداسون (1) پارائجو ۽ هن جو پويون خيال مذهب ۾ هو، اهو آهي سمورو سنيهو، جو مون کي ڏنائين.

مارٽا: ڇا هڪ سڪو به نه، نڪا ڪا نشاني، جا پڳل دل تي ڪو ٺار وجهي. ڪهڙو به پينگيو مزور به نشاني پنهنجي پيار جي جيڪر ضرور ڇڏي وڃي. ميفستو: مائي صاحب، مون کي هن جي آند تي افسوس آهي؛ ڇو ته توهان جي محبت جي قيمت ڪانه ڪيائين، پر اها اوهان جي پل آهي جو پانيو نٿا ته ٺاڻو ٿئي ڇڏيو هيائين. مرڻ مهل پنهنجي ڪيئي تي سوچ ڪيائين. پڇاڙيءَ ۾ پاڻ جو پڇتاءُ ڪيائين، ۽ پنهنجي نياڳ تي افسوس کاڌائين. مارگرٽ: ويچارا ڊڪي مڙس! آءٌ ته هنن لاءِ روئان ٿي! آءٌ ته هن لاءِ ارداس پارائيندس.

ميفستو: مٺو ٻار! ڪهڙي نه نرم دل! مون کي وڻي ههڙي نينگر. تون ته لاڏن ڪوڏن جي لائق آهين، تون ته پرڻائڻ جهڙي آهين. مارگرٽ: پرڻجڻ وڏو وقت پڇي.

ميفستو: ٽولاءِ ته سوين سڌون ڪندا؛ گهوٽ به وقت سر ايندو، اهو ڪم آءٌ ڪرائيندس. جي پورو پورو وهائو نه، ته باقي وڃو ٿي، سمڻي ريت پري ڇڏينداسين.

مارگرٽ: هن ديس جو اهو رواج ڪين آهي.

ميفستو: رواج يا نه رواج، آهي ائين.

مارٽا: ها، پوءِ ڳالهه ڪريو.

ميفستو: آءٌ سندس پاسي ۾ هوس؛ ڪوڙهيا ڪڪ هئا، جن تي پيل هو، ۽ اُتي ئي مٿو. ڪرفتيءَ کان گهٽ غليظ نه هو. بانس ڪراهنٽ جهڙي، هٿ

(1) ارداسون: نذرانا، پيٽائون. (عيسائي مذهب موجب)

نه لائي سگهجي. پڇاڙيءَ تائين ڪرستان هو. قرض ڇڏي ويو. وڃي ڏئيءَ سان ليڪا لڌائين. گُٽي وارن جو به ڪجهه رهجي ويس. چيائين: افسوس، مون پنهنجي زال سان چڱي هلت ڪانه ڪئي. معافي ملي ته سانت ۾ مران. مارتا: ويچارو! مون ته گهڻو اڳي معاف ڪيو مانس. ميفستو: چيائين، ”پر ڏوهه سندس هو.“

مارتا: ڇا! موت جي ٻنهي وٽ ٻيهي ائين چيائين؟ هٿڙو ڪوڙو توکي چيائين ته مان بُري ٿيس؟

ميفستو: ها ائين چيائين، پر سچ نڪري ٻاهر ٿيو آهي ۽ گمان ڪونه رهيو آهي. ڪوڙ ڳالهاين، سو ته تنهنجي منهن ۾ ۾ نهارڻ سان پترو آهي! پڇاڙيءَ ۾ اهو وعظ ڪندو ويو: ”پورهيا ڪيم، پهرين ته سندس ٻار پاليم؛ پورهيو نصيب هوم، مگر آرام رتي به نه.“

مارتا: ڇا، پڇاڙي تائين ڳلائون؟ پریت، ايمان ۽ سچ، سڀ وسارجي ويا. رات ڏينهن جا محبت ونڊيسين، سا به سموري وسري ويئي.

ميفستو: ائين نه. وڏيءَ سک سان توهان کي ياد ڪيائين. چيائين: آءٌ جيئن ئي جهاز ۾ مالٽا کان موٽيس، تيئن مون ڏئيءَ کي ٻاڏايو. منهنجي دل ڀرجي آئي، مون کي زال ۽ ٻارن جي اچي يادگيري پيئي. انهيءَ ڏينهن ڪرتار اسان جي دعا ورنائي. انهيءَ ڏينهن اسان کي چڱو ڌاڙو هٿ لڳو. هڪ ترڪيءَ جو جهاز، جنهن ۾ مال ججهو هو، جو سلطان لاءِ ٿي سامان کڻي ويو، سو وڇڙهي ويو. لڙائي به سخت هلي، پر اسان جي بهادريءَ هٿي هنڌ ڪيو ۽ ڦل به اسان کي پلو مليو. جڏهن حصا ورهيا ويا، تڏهن مون کي پنهنجو حق جڙيو.

مارتا: ڇا؟ خزانو؟ ڪٿي پوريائين ڇا؟

ميفستو: اها خبر خاوند کي ته چئن هوائن، خزاني کي ڪٿي آڏايو؟ پوريائين؟ نه، اهڙي ڪميٽائي منجهس ڪانه هئي، اها ڳالهه هن جي موت مان ثابت هئي، هن جي سخي دل هن کي اهڙو ڪم ڪرڻ ڪين ڏنو.

هڪ ڏينهن هن پئي هڪ وڏي شهر ۾ قبريون پاتيون. ڪنهن وقت، هڪ رنگدار عورت هن جي اڪيليءَ آتما تي مهر جي نظر وڌي ۽ هن کي هن

جي هلڪڙائيءَ جي پروڙ پئجي ويئي، تنهن ويهي دل ٺارس، پوءِ ته مٿس غالب پئجي ويئي. ناچ جي اهڙي مٿج وٺاڻائينس جو پاڻ نقد سوڌو پورو ٿي ويو. محبت جون نشانيون به پنهنجي عاشق کي اهڙي قسم جون ڏيئي ڇڏيائين، جو جيسين تنهنجي مسڪين سنت موڪلايو تيسين انهن جي ست سهڻي پيس.

مارٿا: بدمعاش هن ريت ٿي پنهنجي زال ۽ ٻارن جي سارلڏي! اسين بکن جا چڪ پيا کائون، تن جو به خيال ڪين ڪيائين ۽ اهڙي ڪم کان پاڻ کي باز ڪين رکيائين.

ميفسٽو: ضرور خيال رکڻ ڪيندو هوس. پوڳنا به تڏهن پوڳيائين. پر هاڻ انهيءَ مان ته ڪين ورنڊو. آءٌ جي تنهنجي حالت ۾ هجان، ته آءٌ عذر جي وڳن ۾ به چوڪي اک ڦيرائيندو رهان، ۽ 12 مهينا پورا ٿين تنهن کان اڳ ۾ وري وهانو ڪري ڇڏيان.

مارٿا: هن ساري جهان ۾ مون کي پنهنجي مرد جهڙو ٻيو ڪهڙو مرد ملندو؟ هن جهڙو مهربان ۽ پيار وارو ٻيو ڪٿي؟ منجهس عيب رڳو اهو هو، جو گهر ڇڏي پيو رهندو هو. مون کي سندس جڏهن ٿي يادگيري پوي، تڏهن منهنجون اکيون ڳوڙهن منجهڙيون ترن. ڪهڙو نه لائق هو، ڪابه برائي هن ۾ ڪين هئي. رڳو ولايتي شراب ۽ زالن سان سا سنگت هيس ۽ پيو ڌاري سان دل هوندي هيس.

ميفسٽو: هو به تو وانگر اهڙو سخي دل هجي ها، ته اوهان جا جهيڙا لهي وڃن ها. اهڙي جي تنهنجي طبيعت آهي، ۽ مون کي به جي ڪن ننڍڙين ڳالهين ۾ چوٽ واڳ ڏيڻ ۾ آهي نه ٿين، ته جيڪر تنهنجي منڊيءَ سان پنهنجي منڊي بدلائڻ لاءِ منهنجو من هر کي وڃي.

مارٿا: توهين لائق پريا آهيو، پڪ آهي ته اوهين چرچو ٿا ڪريو.

ميفسٽو: (پاسي کان) چڱو آهي ته ڪسڪي وڃان، هن ڪراڙي هچا جو مغز هيءَ شادي جي رت ٻڌي، اڳيئي ڦري ويو آهي. ڀانئجي ٿي ته هڪدم پلڙ ٻڌي ڇڏيائينس. منهنجي لاءِ سلامتي انهيءَ ۾ آهي ته ڀڄي ڇٽان. پٽ پويس! هي ته شيطان کي به سندس ٻول تي ٻڌي رکڻ واري آهي.

(مارگريٽ ڪي)

تُهنجي دلڙي ڇا ٿي چوي.

مارگريٽ: امير سائين، ڇا ٿا چون؟

ميفسٽو: (جڻ پاڻ سان توڳالهائي) - ويچارو منو ابوجهه ٻار! (ڪلئي

آواز) مائي صاحب، هاڻ الوداع.

مارگريٽ: الوداع!

مارٿا: سائين! سائين! باقي هڪڙي ڳالهه، پوءِ موڪلايو. مونکي شاهد

کڻي، جو ثابت ڪري ته هو مري ويو ۽ دفن ڪيو ويو، ڪيئن، ڪڏهن ۽

ڪٿي، باقاعدي ثابتي ڪڍي جا دفتر تي آڻڻ اوهين ضروري سمجهندا هوندا.

ڇڳو ٿئي جي هن هفتي ئي اخبارن ۾ به خبر پئجي وڃي.

ميفسٽو: ”هن شاهدن جي مُک مان ڳالهه ثابت.“ خوش نصيب، هن

وقت شهر ۾ هڪڙو شخص آهي، جو به انهي حقيقت بابت اظهار ڏيئي

سگهندو. هو نهايت لائق ۽ وڏو ماڻهو آهي، هو ضروري شاهدي ڏيئي

سگهندو. آءٌ سانجهي جو هتي وٺي ايندوسانس.

مارٿا: دير نه ڪجو.

ميفسٽو: هيءَ جوائڙي هتي هوندي؟ هيءَ کيس ڏاڍو وڻندي، نه نه آءٌ

خوشامد ڪين ٿو ڪريان، واه جو جوان آهي، دنيا جو سٺو به خوب ڪيو

آهيس. زالون هن تي موٽ آهن، هو زالن تي موٽ آهي ۽ ڇا هن ۾ فضيلت آهي!

مارگريٽ: مون کي ته ڊپ ٿو لڳي، آءٌ ته مُنجهي پونديس. مان ته لڄ ۾

ٿي مري ويندس.

ميفسٽو: ههڙي لڄاري نينگر، ته شهزادن جي لائق آهي.

مارٿا: گهر جي پٺيان باغ ۾ اوهان کي وينيون نهارينديون سين، تيسين الوداع.

گهٽي

(فائوسٽ ۽ ميفسٽوفلس)

فائوسٽ: ڪيئن ٿو ڀانئين؟ سڀ مٿي آهي نه؟

ميفسٽو: واهه واهه، منهنجا دوست، تنهنجي خوش دليءَ جو خمار ڏسي، مون کي فرحت پيشي اچي. بس هاڻي هوءَ تنهنجي ٿي ڪي ٿي؛ اڄ سانجهيءَ جو مارتا جي گهر گڏباسين. مون به زالون گهڻيون ڏنيون، پر هن جهڙي ڦڪڙ مون ڪانه ڏني. هيءَ ڏوتي مارگريٽ کي ڊاڪٽر صاحب جي ڪم واسطي ٺاهي نيڪ ڪندي.

فائوسٽ: اڃا ته رڳو انجام آهن.

ميفسٽو: پر ڪجهه ته بدلي ۾ اسان کي به ڪرڻو آهي.

فائوسٽ: اهو واجب. چوندا آهن پلائي ڪر ته پلو ٿئي.

ميفسٽو: اسان کي اظهار هلي پوري نموني ۾ ڏيڻو آهي ته سندس مڙس جو جنازو باادب پڊوڻا جي شهر ۾ دفن ڪيو ويو آهي، ۽ هو پاڪ زمين ۾ آرامي آهي.

فائوسٽ: اهو وري ڇا؟ هي ڪهڙو گورڪ ڏندو!

ميفسٽو: اسان کي رڳو قسم کڻڻو آهي؛ انهيءَ ۾ ڪهڙي تڪليف آهي.

فائوسٽ: اها تنهنجي رٿ آهي؟ جي انهيءَ کان ڪا بهتر رٿ ڪانه

اٿئي، ته پوءِ هي قصو ئي نهيو.

ميفسٽو: ٻلي پاڪ انسان! هاڻي اتي اچي اوهين بيٺا آهيو. ڊاڪٽر صاحب، اهو آهي اوهان جو ضمير؟ هي اوهان جي حياتيءَ ۾ تڏهن پهريون دفعو آهي جو اوهين ڪوڙي گواهي ٿا ڏيو؟ توهان، خدا، دنيا، انسان ۽ انسان جي غيبي سڀا، سندس دماغي ۽ اخلاقي طاقتن جي باري ۾ پئي تقريرون ڏنيون آهن؛ اوهان انهن جون ويهي حدون ٺهرايون آهن. اُن مهل ته اوهان جي

نرڙ تي ڪو به گھنج ڪونه هوندو آهي، نڪو دل ۾ ڪو پڻ هوندو اٿو! جي
سڃاڻ هجو، ته ضمير جيڪر ضرور چويو - چوي ٿو نه - توکي انهن ڳالھين
جي ايتري ئي ڄاڻ آهي، جيتري مارٽا جي مڙس جي مرڻ جي. وڌيڪ نه.

فائوست: شيطان، تون آهين، هٿين، ۽ هوندين، هميشه ڪوڙو ۽ مڪريلو.
ميفسٽو: هائو، تون برابر فيلسوف آهين، ٿورو اونهو ته وڃ. به ڏينهن
ڪين گذرندا، تنهن کان اڳ، هن ويڃاريءَ ٻار جو من موھڻ لاءِ، وڏا قسم
ٽندين؛ پوءِ هي تنهنجو مڪر ته ماڻ ۾ هوندو. ڪيئن نه پيو چوندينس،
نهنجو جيءُ جان تنهنجي عشق ۾ آهي، منهنجو پيار توتي سدائين لاءِ آهي.
فائوست: هائو اهو قسم سڄو آهي.

ميفسٽو: جيئن ڪو پيو - ۽ پوءِ ايمان ۽ عشق جون ڳالهيون هلنديون،
تنهنجي سڱ امت آهي، اجهل آهي، رڳو سندس لاءِ ئي آهي. تون ڀانئين ٿو
، اها زبان، تنهنجي دل تي چوي ته سڄي آهي؟

فائوست: ماڻ، ابليس! هائو ائين. مون ۾ جو جذبو آهي - پل ديوانگي
ڪوئينس - تنهن جو نالو پيو ڳوليان، پر لفظ اڃا لپيم ڪونه ٿو. تمثيلون
ولي ٿڪو آهيان، سڀ اڻ پوريون آهن. لفظن ۾ ڳالهيون ڪيون آهن زماني
عون، پر هي ٻرندڙ جذبو بيحد آهي، امر آهي، لازوال آهي. ڇا تون چوندين ته
ن قسم جي زبان شيطاني ڪوڙ آهي؟
ميفسٽو: هائو، آءٌ صحيح آهيان.

فائوست: ٻڌ، هي ڳالھ ڳنڍ ڪئي ٻڌ؛ آءٌ ڦڦڙن تي وڌيڪ پزور ڪونه
جهندس، وڌيڪ دليل ڪين هلائيندس؛ پر جيئن مون چيو، هيءَ ڳالھ ڳنڍ
ٿي ٻڌ، ته انسان ڪهڙو به ڪٿي طرف يا مضمون ڪٿي، ته به جي زبان اٿس، ته
رءُ دليلن جي کيس ڪمي ڪانه رهندي. هينئر آءٌ ڳالهائڻ کان ڪڪ آهيان.
نڱو پلا تون صحيح آهين، آءٌ لاچار آهيان.

باغ

(مارگريت: فائوسٽ جي ٻانهن تي آهي. مارتا، ميفسٽوفلس سان آهي. ٻئي جوڙا جدا جدا محبت پيا وٺين، پيا چڪر ڏين.)

مارگريت: اوهين ته منهنجي سادي سپاڻ سان ٿا راند ڪريو، مون کي ته لڄ پيئي اچي. مون کي خبر آهي ته منهنجي گفتار ۾ ڪابه چڪ ڪان آهي، جو ڪنهن ماڻهوءَ کي ڪو هڪ پل وندرائي سگهي، خاص ڪري ان کي جنهن هيڏي دنيا ڏني آهي.

فائوسٽ: تنهنجي اک جي هڪ نهار، تنهنجي زبان مان هڪ اکر. تنهنجو هڪ هڪ لفظ آءٌ دنيا جي سڀني ڏاهن جي ڏاهپ کان وڌيڪ ٿو پٺيان.

(سندس هٿ ٿو چمي)

مارگريت: توهان کي اهو خيال آيو ڪيئن؟ ڪيئن اوهين منهنجو هٿ چمي سگهيا؟ منهنجو ڪهڙو هٿ، هر روز جي پورهئي ۾ خراب ٿيل، منهنجي ماءُ جون عادتون تنگ، مون لاءِ پورهيو بلڪ سخت پورهيو. (لنگهي ٿا وڃن.)

مارتا: اوهين هميشه هيئن پيا مسافري ڪريو؟ ميفسٽو: افسوس! ڏنڌي ۽ فرض ادائگيءَ جي ڪري لاچار آهيان ڪيترين جڳهين تي، ويوڙي جا سُور سَهڻا پون ٿا.

مارتا: جوانيءَ جي موهر ۾ هيءَ رولڙو ۽ گهوم وٺندڙ ٿئي ٿي، چو: سنگتي مست ٿا ٿين، ۽ دل چٽل ٿي رهي. پر جلد ئي ٻڍاپو ۽ ڏک ٿا اچن پڇاڙيءَ جا سال ڏاڍا ڏکيا ٿا لنگهن ۽ قبر ڏي بنا تسلي جي ٿو وڃڻو پوي، اُ مظلوم جيان، جو قيد مان نڪري ڦاسيءَ ڏي ٿو وڃي. هي ڳالهه بدن توڙ: روح ٻنهي لاءِ چڱي نه آهي.

ميفستو: ههڙي دل ڏڪائيندڙ آئندي جون ڳالهيون ٻڌي آءٌ ته ڏکي ٿو وڃان.
مارتا: سياڻو ٿي ۽ - سويل ٿي، ٻلو ڪري ڇڏ.
(لنگهي ٿا وڃن.)

مارگرٽ: هائو - نظر کان پري، دل کان پري. اوهان اهڙا علم وارا ڄاڻو ٿي، هڪ مون جهڙي غريب، گهٽ پڙهيل، اڻ سڌريل نينگر سان ڳالهايو، سا اوهان جي مهرباني چئي.
فائوست: اعتبار ڪر، پياري، منهنجي پياري، ته دنيا جنهن کي علم ٿي ڪوئي، سوا ڪثري فقط ناٿ آهي، هٿ جي چمڪ آهي، جنهن ۾ دل جو جذبو ذرو به نه آهي.

مارگرٽ: ڪيئن؟
فائوست: اڙي! دل جي سڪ، بنا ڌيڪ ۽ ويڪ واري، اها شيءِ آملهه آهي. اها ڌڻي جي پوتر آسپس آهي. ۽ وري اهڙي ڪڙ هوندي به ڪو به هٿ نه ڌارڻ! اها حليمائي ۽ نرمائي، قدرت انهن کي ٿي بخشي، جن تي سندس قرب آهي. جنهن ٻار تي سڀ کان وڌيڪ پيار اٿس، تنهن تي سندس بخشش به اجهل آهي.

مارگرٽ: ويڃڻ کان پوءِ ڪوپل پيا ڪڏهن ڪڏهن منهنجي يادگيري ڪجو. اوهان کي ته ياد ڪرڻ جو مون کي گهڻو ئي وقت ملندو.

فائوست: تڏهن تنهنجو وقت گهڻو اڪيلو ٿو لنگهي؟
مارگرٽ: هائو. گهر جا ڪم ۽ ڳڻتيون. ڪا نوڪريائي به ڪانه آهي. آءٌ رڌيان، مڙهيان، سٻان، ڪپڙا ڌوئان ۽ سُڪايان، ڏک ڊوڙ ڪريان. پر هه ڪان اڳ م اُتان، ۽ رات جو دير سان سمهان. ۽ پيو وري منهنجي ماءُ جي طبيعت اهڙي آهي - رڳي پڇ پڇ. هٿ به بلڪل سوس اٿس. ذري ذري ڳالهه جي ڳڻتي، ۽ خبرداري. ائين به ڪين آهي، ته اهڙا غريب آهيون جو ٻين جهڙو نه رهي سگهون. منهنجو پيءُ ملڪيت ڪا لائي ڪانه ڇڏي ويو. گهر آهي، باغ آهي جنهن مان چڱو اُپراسو آهي. ٻنيون به ويجهيون آهن. هاڻي مون لاءِ به سانت آهي، چڱي پيڻي گذري. منهنجو پاءُ لشڪر ۾، ٻاهر آهي. ننڍڙي

پيڻ مري ويم. منهنجي پياري پينڙي. پورهيو سو هوندو هوم، پر ڏهوڻ
پورهيو جيڪر پياريءَ لاءِ قبول ڪريان.

فائوست: تو جهڙي سندر هئي!

مارگرٽ: ڄاڻي ڪان مون نپايومانس. مون ۾ موھ هوس. ويچارِ
ڄاڻي سُون ۾. بابا سندس ڄاڻي ڪان اڳ گذر ڪري ويو. امڙ بيماريءَ ۾ نٺل
ٿي ويئي. اسان ڀانيو ته ڪين بچندي. آهستي آهستي چڙهي، پر ڏاڍي ڏهري
سا ڪيئن ٻار نپائي، سو مون ويهي پاليومانس؛ ڪير پاڻي تي رهايو سونس
مان ته هن کي پنهنجو سمجهڻ لڳيس. منهنجي ٻانهن تي، منهنجي ڄاڻي
تي پيئي رانديون ڪندي هئي، ۽ چنڙندي هئي.

فائوست: اهڙي پوتر خوشي!

مارگرٽ: تنگ به ڏاڍو ٿيندي هيس. پينگهو هوندو هوس منهنجو
بستري لڳ، اڌ رات تائين پيئي جاڳندي هيس، پوءِ آءُ ويٺي پريائيندي هيس
پنهنجي هنڌ ۾ کڻي سمهاريندي هيس. پر جي ماڻ نه ڪندي هئي، ته ڪٿو
گهمائيندي هيس. لوليون ڏيندي هيس ته ماڻ ڪري. ڏينهن ٿيو ته پورهيو
شروع، صبح ڪان اڳ ٿانو مليان، مارڪيٽ ۾ وڃان، باهه ٻاريان، هڪڙو
ڏينهن ٽڪ، ته ٻئي ڏينهن به ساڳيو؛ وقتي ڪڪ ۽ مايوس ٿي پوندي هيس
پر انهيءَ ۾ آءُ غلط هيس، ڇو ته غريب جي کاڌي کي سندس پورهيو تو مز
ڏئي، ۽ سندس بستري کي آرامي پورهيو تو ڪري.

(لنگهي وڃن ٿا.)

مارٿا: وري به ڏک اسان زالن کي ٿي ٿو سَمڻو پوي. اهڙي پليٽ ما

ڇا ورنڊو؟

ميفسٽو: ته به مون کي زال ذات جي هنر ۾ پورو ويساهه آهي، مثلاً مو
کي ته تون جيئن چاهين تيئن بنائي ٿي سگهين.

مارٿا: پر مون کي کليو ٻڌايو. هن ڪان اڳي توهان کي ڪابه پياري ڪا
ملي؟ اڃا شاديءَ جو ويچار ڪڏهن ڪونه ڪيو اٿو؟

ميفسٽو: واه شادي آبادي. پهاڪن ۾ ائين چيل آهي: زال چڱي آ،

هين ۽ جواهرن کان پيلي.

مارتا: پراھڙي خاص پياري ڪانه سڄھيو، جنھن جو نالو ڪٿي ڳنھو.
ميفسٽو: سڀ فضيلت پريون، سڀ ھنڌ ساڳيون.
مارتا: ڪنھن کي شاديءَ لاءِ چيو بہ ڪونہ اٿو؟
ميفسٽو: تون ڀانئين ٿي تہ آءٌ ويھي زالن سان چرچا ڪندس.
مارتا: توهين وري بہ مون کي نٿا سمجھو.
ميفسٽو: افسوس آھي، مان ڪھڙو نہ موڳو آھيان. پر ھڪ ڳالھ تہ
مون اڳيان صفا آھي، تون مون تي بلڪل مھربان آھين.
(لنگھي وڃن ٿا.)

فائوست: منھنجي ديوي، سو تو مون کي سيحاتو؟ جنھن پل ۾ آءٌ باغ
منجھ آيس، تنھن دم تو مون کي سيحاتو.
مارگرٽ: ڏٺو ڪين؟ مون اڪيون ڪٿي ھيٺ ڪيون.
فائوست: تون چرچ مان ٻاھر نڪري گھر ٿي موٽينءَ، تنھن وقت مون
جا توسان گستاخي ڪئي تنھن جي معافي - تنھن جي معافي ٿي ڏين نہ؟
مارگرٽ: مون کي ڏاڍو عجب لڳو. آءٌ منجھي ويس ۽ ائيس ڏکيس
جيئن ڪو ڏوھي ڏکي. پاڻ کي چيم: ھڙو خيال ھن جي مٿي ۾ اچي
ڪيئن سگھيو؟ ھو توکي ڇا سمجھندو ھوندو؟ تنھنجي ھلت ۾ ڪا وڏ
ھوندي، جنھن مان ھن سکر ڀانيو تہ ھن چوڪريءَ سان چُراند ڪري
سگھبي؟ پر تڏھن بہ مون کي ضرور قبول ڪرڻو آھي تہ مون تنھن مھل ڪين
صحيح ڪيو تہ ڪيئن نہ منھنجي دل ٿي توکي گھريو؛ نڪي مون کي اھو
شڪ پيو تہ منھنجو جو پاڻ تي غصو ھو تنھن سبب جھڙو غصو ڪرڻ کپندو
ھوم، تھڙو ڪين ڪري سگھيس.

فائوست: مٺي پياري!

مارگرٽ: ھڪ پل ترس.

(ھڪ موتيو گل چٽي ٿي گل جا پن ھڪ ٻئي پٽي.)

فائوست: ھي موتيو ڇو ٿي چٽين؟ گلن جو غنچو ڪيئي؟

مارگریت: نه، مونکي اچي خيال پيو.

فائوست: تنهن جو مطلب؟

مارگریت: مون تي کلندا.

(وڃي ٿي ٻن پٽيندي ۽ پڻ پڻ ڪندي.)

فائوست: ڇا ٿي پڻ پڻ ڪرين؟

مارگریت: (اڌ ڏاڍيان) مون کي ڀانئي ٿو - مون کي نٿو ڀانئي.

فائوست: منهنجي ديوي!

مارگریت: مون کي ڀانئي ٿو - نه - هو مون کي ڀانئي ٿو - نه.

(پويون پڻ خوشيءَ مان ٿي چڻي.)

هو مون کي ڀانئي ٿو.

فائوست: هاڻو منهنجا ٻار، هن ڳل جي ٻوليءَ کي تو ڏيو وائي ٿي

سمجهين - ”هو توکي ڀانئي ٿو.“ سمجهين ٿي ته اُن جي سموري معنيٰ ڇا ته.
”هو توکي ڀانئي ٿو؟“

(ٻئي هٿ ٿو جهلس.)

مارگریت: آءٌ سڄي پيئي ڏڪان.

فائوست: ڏک نه! هي هٿ ۽ هيءَ نهار، توکي اها ڳالهه ٿي ٿا ٻڌائين، جا

ٻڌائڻ جي زبان کي سگهه نه آهي. هن کان پوءِ اسان جي سموري هستي هڪ

ٻئي ۾ خوشيءَ جي مَوج ۾ سمائجي وڃي: سدا بهار، سدا بهار.

(مارگریت هن جا هٿ پيڙي، پاڻ ڇڏائي ڇڏي ٿي وڃي. هڪ ڀل خيال ۾

بيهي سندس پٺيان ٿو وڃي.)

مارٿا: رات به اچي ٿي آهي.

مئسٽو: هاڻي وڃڻ کپي!

مارٿا: مان ته جيڪراوهان کي نيند ڏيئي وڌيڪ رهائي ڇڏيان، پر پاڙو

آهي ڳلاخور. هنن ماڻهن کي پيو ڪم ئي ڪونه ٿو ڀانئجي، رڳو پيا در

جارجين، ڪير آيو، ڪير ويو. ڇا به ڪريو، ضرور ڳلا ڪندا، پر هو اسان جو

جوان جوڙو - توهان کين ڏٺو؟

ميفستو: خوش دل پوپت اُڏامي ويا - مٿيرو پري لنگهي ويا.
مارٿا: ڀانئجي ٿو ته هو جهيڄي پيو.
ميفستو: ۽ ٻڻ هوءَ. اهو آهي دنيا جو ڏندو.

منهن ۾

(مارگرٽ اندر ٿي ڊوڙي: درجي پٺيان بيهي؛ آگر ٿي پنهنجي جين تي
رکي ۽ چير مان ٿي نھاري.
مارگرٽ: اچي ٿو.
فائوست: نخريلو! مون کي ٿي چيڙين؟ هاڻي پڪڙيو اٿمان ۽.
(چميس ٿو.)
(مارگرٽ ياکر ٿي پائيس ۽ چمي ٿي ڏٿيس.)؛ پيارا، دلبر، ساري دل
سان ٿي توکي پيار ڪريان.
(ميفستو فلس ٿو درڪڙڪائي.)
فائوست: (بت تي پير هڻي) ڪير آهي؟
ميفستو: دوست.
فائوست: حيوان.
ميفستو: وقت چڙهي آيو آهي.
مارٿا: (اچي ٿي) دير ٿي ويئي آهي، سائين -
فائوست: گهر تائين ته ڇڏي اچان؟
مارگرٽ: منهنجا منڙا... الوداع.
فائوست: آءُ تڏهن هليو وڃان؟ الوداع.
مارٿا: الوداع!
وري گڏباسين جلد.
(فائوست ۽ ميفستو هليا ٿا وڃن.)
مارگرٽ: ههڙي ماڻهو کي ڪيتريون نه خبرون آهن؛ مون ته رڳو پئي
چيو ”هاڻو“؛ مان ته ذري ذري تي منجهي ٿي ويس. پر هن منهنجي هر ڪا
گهٽتائي پئي ڏکي. ڇا آهي، جنهن کيس مون تي موھيو آهي.

ٻيلو ۽ غفا

فائوسٽ: (اڪيلو) هائو، اي اعليٰ روح، تو سڀ ڪجهه مون کي ڏنو، جيڪي به مون گهريو. تو پنهنجو اگني روپ مون ڏي اجايو ڪين ورايو. پنهنجو تيجوان درشن ڪرايو اٿئي. مون تي پريم جي نظر ڪئي اٿئي. شاندار جڳت تي مون کي راج ڏنو اٿئي - پرلطف ۽ سگهارو! ائين به نه آهي ته ڌاري وانگر ڪن پل منهن ڏيڪاري، اچرج منجهه ڇڏي وئين. نه نه تو مون کي قدرت جي اونهي ۽ چاتيءَ ۾ ائين نهارڻ ڏنو، جيئن ڪنهن دوست جي گجهي ۽ دل ۾ اندر نهارجي. تو مون کي پنهنجا انت جيڪاريا، سڀ منهنجا پاڻ، ڇا وڻن ۾، ڇا هوا ۾، ڇا درياهه ۾. جڏهن ڪشادي ٻيلي ۾ طوفان گججي ٿو، رڙي ٿو ۽ صنوبر جي شاهي وڻن کي پاڙون پئي ٿو؛ شاخون جدا ڪري، ديوانگي سان، جهلي، مٽي ڪٽي، زمين تي هڻي ٿو؛ جڏهن ٽڪري مان، گهگهيون گجگوڙون، پڙاڏا موتائين ٿيون؛ تڏهن، تون مون کي ڪنهن هيٺاهين غفا ۾ آڻيو گوشه نشين ڪرائين ٿو، ۽ اتي مون کي پنهنجا غيبي گجهه ڏيکارين ٿو ۽ منهنجي دل جون اونهيون ڪرامتون ۽ اندر جو گجهو ڀردو کولين ٿو. جڏهن منهنجي نيتراڳيان، پوتر چندرما مٽي جي مٿان اُتاهون پنڌ ڪري ٿو، جبلن تان نرم جوت پکيڙي ٿو، تڏهين وڻن تي پيل پراچين سمن جا هلڪا چمڪندڙ پاڇا پنهنجي اڳيان پوندا ڏسان ٿو، جي منهنجي گنيپير ويچار جي ڪٽن خوشيءَ کي جهڪو ڪن ٿا. افسوس! بلڪ هنئر به مون کي ائين ٿو پاسي. ته انساني خوشي بلڪل ان پوري آهي. اهو سڪ جو مون کي ديوتائن جي ويجهو ۽ ويجهو ٿو آئي، سو تنهنجي ذات آهي؛ پر انهيءَ سان گڏ تو مون کي ڏيئي ڇڏيو آهي. بُرو ساٿي، جو سدائين سنگ آهي، جنهن کي آءٌ ڏڪاريان ٿو، پر ڪائنس آجوت ٿي نٿو سگهان؛ جو سرد، ڏنگ هئندڙ، ۽ پابي آهي. هواڙا ورٿو ورائي، جو آءٌ پنهنجي اڳيان پيو شرمندو ٿيان، ۽ پوءِ هڪڙي ٺوڪ سان

هي سڀ اُتر ڏاتون، ڪل پنگ ٿيو وڃن؛ اهڙي نه جوش سان، ٿو منهنجي ڇاتيءَ ۾ نفساني خواهشن جو مڇ مڇائي، جو آءٌ، هن سهڻيءَ ۽ پياريءَ شڪل لاءِ ماندو ٿيو وڃان، ڪامنا مان لنگهي آءٌ يوڳ ۾ ٿو اڃان، پر تڏهن به ماندگي ڪين ٿي ڇڏي. بلڪ لطف ۾ به نفساني خواهشن لاءِ ٿو اُتو رهان.

(ميفسٽو فلس ٿو اندراجي.)

ميفسٽو: وري وڃي غنائن جي جيت کي لڳين؟ سدائين لاءِ اهڙي حياتي ڪيئن گذاري سگهجي؟ آءٌ آءٌ، هل ته هلي ڪا نئين شيءِ ڏسون.

فائوسٽ: چڱو ٿئي، ته جڏهن آءٌ ماڻ ۾ هجان، تڏهن تون وڃي ڪو ٻيو ڪم ڪرين، ۽ نه ته مون کي پيو آزارين.

ميفسٽو: چڱو! چڱو! جي گهرين ته آءٌ اتي ئي تنهنجي سڪ ۾ توکي ڇڏي وڃان. وري ڪجهه نه چئج. تو جهڙو ڪهڙو، سوئل ۽ سودائي سنگتي، سارو ڏينهن وهائيم به پيو، وري وڏي سائين جي منهن مان اها به خبر ڪانه پوي ته ڪي به وٺيس ٿو يا نه ٿو وٺيس.

فائوسٽ: اجهو اهو آهي هن جو نمونو. هميشه جو اهو حال اٿس. مون کي ته ٽڪايو ماريو ڇڏي. وري ائين به پيو پانتي ته آءٌ سندس ٿورائو ٿيان.

ميفسٽو: ڌرتيءَ جا ٻار! ڇا تون هيسين تائين، مون کان سواءِ پنهنجي حياتيءَ جو بوجو سهي سگهين ها. اهو آءٌ هوس، جنهن توکي اچي سُستيءَ ۽ گمان کان بچايو؛ مون توکي وڏي خبرداريءَ ۽ محنت سان بچايو. اڙي جي مان نه هجان ها ته تون جيڪر هينئر به ٻين لوڪن ۾ پيو اڃايو گذارين ها! ڇو تون هن غفا ۾ چپري وانگر موڳو ٿي پيو گذارين! ڇو ڏيڏر جيان سينور ڪاڻي جيوت نڪمي وڃائين؟ هي توکي مٺي وندر ٿو پانتي! واهه هي رهڻ جو نمونو! مون کي ڊپ آهي ته تو پنهنجو جهونو ڌنڌو ڪين وساريو آهي.

فائوسٽ: توکي جي سڏ هجي، ته ههڙيءَ ايڪانت ۾ گذارڻ مان ڇا ٿو حاصل ٿئي، ۽ تون جي اها ڳالهه سمجهي سگهين (البت شيطان آهين، سو تون جيڪر پوءِ به ساڳيو ئي رهين) ته يائين ٿو ته انهيءَ لاءِ اهڙي ڌڪار رکين يا اُن کي اهڙو زهر پائين! پوءِ به جيڪر منهنجو سڪ ڏسي مون کي ڪين سمين...

ميفسٽو: واهه سڪ! هائو، مها سڪ! ڪهڙي ڳالهه ڪجي! رات جو

پوسل ۾ ۽ تڪرين ۾ پيو رهين، سوداءَ منجه زمين ۽ آسمان کي پاڪر وجهڻ، پاڻ کي ايڏو سڃاڻڻ جو پاڻ کي ديو ڀانئڻ، ڀوک ٿي زمين جي پيٽ ۾ گذارڻ، انتظار ۽ جي ڇهن ٿي ڏينهن جو ڪم پنهنجي ڇاتيءَ ۾ ڌارڻ، ۽ پوءِ چيٽنا جي موهم ۾ خبر نه آهي ڪهڙو سڪ پوڳڻ، اڻ ڪٽ پيار جو ساگر جيءَ ۾ ائين سانڍڻ جو ڪنارا پيچي ساري وس کي پاڻ ۾ سمائي، تان جو جڳت ۽ ماڻهوءَ جي پرڪرتي فبر ۾ وسري وڃن! ۽ پوءِ خبر نه آهي ڪيئن اهڙي مها آندڻ جي ورتي ٿيڻ بعد- ڪيئن ٿي ٿئي سا ڳالهه آءٌ ڪين ڪندس.

فائوست: حيف حيف اٿئي.

ميفستو: هاڻو! ”حيف حيف“ ڪرڻ تنهنجي سپاءَ تي ته ڪين ٿو پئي.

”حيف حيف“ - هي فضيلت جو لفظ تنهنجي وات ۾ تمام چڱو ٿو سونهين.

ويچارا ڪن آهن بند، سي ٻڌن ڇو ٿا، ته ويچاريءَ دل کي ڪهڙي لوڙ آهي.

خير خير! جيڪي چيئي تنهن جي باري ۾ هڪ اکر ٻڌ: مون کي اهو ڏک ڪين آهي، ته تون يا ڪو ٻيو انسان ڪڏهن ڪڏهن پاڻ ڻڳڻ جي مڙج نه مائي؛ افسوس آهي جو اها بقاءَ گهڻو نه ٿي ڪري. تون اڳيئي پنهنجي رستي کان ٻاهر نڪري آيو آهين. ۽ وري به ذري گهٽ انهيءَ حالت ۾ آهين جنهن ۾ مون اچي ڏنومانءَ. هاڻي جي سنڀال نه ڪندين، ته جلد ئي ديوانگي ۾ داخل ٿيندين. يا ته سوداءَ جو ٻپ چڙهي ويندءِ يا مايوسيءَ جي هيبت ۾ وڪوڙجي ويندين. تنهنجي لاءِ ڀلو آهي ته هيءُ نمونو ختم ڪر. اي بنڊا، تنهنجو معشوق! هتي اندر آهي - توکي جڳائي ته هلي اٿت ڏينس! هوءَ ويچاري ڏک ۾ آهي، غم جا ڪڪر چڙهي ويا اٿس. تون هن جي يادگيريءَ کان ڪڏهن به ٻاهر ڪين آهين؛ هن ويچاريءَ جو توني پريم پورو آهي، تو ۾ ئي من اٿس، هميشه تو ۾. جيئن جبل جي ڪسي برف ڳرڻ مهل ڀرجي ڪنارن کان ٻاهر نڪريو وڃي، تيئن تنهنجي نفساني خواهشن جي زوردار لهر، هن جي دل ۾ اوچتي چوه ۾ اندر لنگهي ويئي آهي. هاڻي تو ۾ ته وهڪرو وري سڪي ويئي: آءٌ ڀانيان ٿو چڱو ٿيندو، ته هن جهنگل ۾ خيال جي تخت تي راج ڪرڻ کان، تون وڃي هن جي دل کي ٺار. ۽ سندس پريم جو آجورو ڏينس. هن لاءِ وقت نهايت ڏک پريو ۽ نٻو ٿو لنگهي؛ هوءَ دريءَ وٽ بيهو رهي، شهر جي

جهوني ديوار مٿان لنگهندڙ ڪڪرن تي اڪيون وجهيو پيئي بُڪاري: ”اڙي جي آءُ به ڪو پڪيئڙو هجان.“ اهو پيئي سرُ آلاپي. سارو ڏينهن ۽ گوري رات جو اڏا! پل مس ڪا خوشي حاصل ٿي ٿيس، باقي اڪثر غمگين آهي، رويو رويو پئي وقت ڪڍي؛ پوءِ پائنجي پيو ته آرام ۾ آهي، پر خوشي يا غم، ورتي ڪهڙي به هجي، اهو سڀ آهي پيار- اونهو، نازڪ، گرم پيار.

فائوست: نانگ- حرفت باز نانگ!

ميفستو: (پاسي کان) هائو، ۽ اهو جو ڏنگ ٿو هڻي!

فائوست: اپراڏي، نيچ، نڪر هتان! هن جو نالو نه وٺ، منهنجي اڳيئي اڏهراسيل حواسن کي ڇيڙي نفساني خواهشن سان نه ڀر.

ميفستو: هي ڇا آهي؟- هو ۽ پائڻي ٿي ته هي کيس ڇڏي ويو- تنهن ۾ صحيح آهي.

فائوست: پري ٿي بلا.

ميفستو: تون پيو غش ۾ اُٿرڪين- آءُ پيو ڪلان؛ مار! توتي ڏاڍي اچي ڳري پيئي آهي! تنهنجي شڪل ۾ نهارڻ سان ائين پيو پائنجي ته تون ڄڻ ڪو ڦاسي ڏي ٿو وڃين. پر ڏس ته سهي، مايوسي ڇڏ، ائين ته آهي ٿي ڪين؛ تون ته پياري معشوق ڏانهن ٿو هلين.

فائوست: هن جي پاڪر وقت، جنت جون خوشيون به ڪجهه ڪين هيون. ڇا هن جي ڇاتيءَ سان لڳڻ ڪري، منهنجي هيءَ بي آرامي ڇڻي ويندي، يا هن جي نابودي، جنهن جا مون کي پرون پيا پون، سو دُک لهي ويندم! آءُ ڇنڊال ڪين آهيان؟ دوزخي، نگهرو، جنهن جو پيڪڻ بند ٿيڻو ٿي ڪين آهي؟ آءُ پوت آهيان. مون لاءِ آرام نه آهي، نه ڪا منزل آهي، نه مراد آهي. آءُ انهيءَ نهر جيان آهيان، جا مينهن جي پاڻيءَ سان سُجي، ٽڪرن تان لهندي گجي ڪندي، نابودي جو پٽ ڪري، ڏور منجهان، انڌي اڙواهه مٿان اچيو ڪڙڪي؟ اهڙي ديواني نهر جي ڀر ۾، هوءَ هڪ ٻالڪ هئي. ٻالڪ جا جذبا به ٻالڪ جهڙا ٿي هئا. جبل جي سائي ٽڪر ۾ هن جي نمائي جهوپڙي هئي، جا ٿي هن جي پيار جو، آس جو، اُميد جو جهان هئي؟ ۽ آءُ، ڌڻيءَ جو ڌڪاريل مون کي اهو ڪين خيال پيو. خوفناڪ نهر جنهن جبلن کي جهلي،

کين ڌاري، مٽيءَ جان پرزا پرزائي ڪري ڇڏيو، ۽ جيڪي اڳيان ٿي آيم تنهن کي پاڻ سان گهليندو ٿي ويس. اڙي هن کي، هن جو آرام، هن جي خوشي، سڀ کي تو ٺهڙي نيان؟ دوزخ! دوزخ! هيءَ به دوزخ جو بک! تنهنجو ڀروسو شيطان! باقي وقت جهٽ پورو ڪر! جيڪي ٿيڻو آهي، سو جلد ئي ٿئي! هن جي نابوديءَ جو بوجو اچي مون تي ڪڙڪي. نابود نابود سڀ نابود، هوءَ آءُ ۽ هي سڀ ايڪانت جا خيال سڀ گڏ نابود.

ميفسٽو: ڇا! وري به تپ جي غش ۾! ڪيئن نه مٿو ٽوٽي ۽ ڪڙهي! پوک، وچ اندر ۽ وچ دل وٺيس.

جڏهن تڪليفون ٿيون سامهون پون، يا اوچتو مصيبتون ٿيون مٿان اچن، تڏهن موڙهل مٽي جو اهو حال آهي. مورڪ جڏهن رستو ڪونه ڏسن، تڏهن هڪدم نااميد ٿيو پون، عقل خطا ٿيو وڃي، ۽ پوءِ وڃيو پوئين آخرت تي موڳيون اڪيون اڙائين. آءُ ٿو چوان، فتح آهي مضبوط دل جي، جا نصيب اڳيان ٿي ڏسي، پر پرواهه ڪين ٿي ڪري. آءُ شيطان برابر آهيان، پر دنيا ۾ جيڪي به ڪُجسيون شيون آهن، تن مڙني ۾ ڪُجسي آهي نااميدي، شيطان آهي نااميديءَ ۾.

مار گريٽ جي پنهنجي ڪوٺي

(اڪيلي چرخو ويٺي هلائي، ڳائي ويٺي ۽ پورو ٿي پڄائي.)
بيقرار، دل آزاري، دوست وٽين هليو. دلبر جتي ناهي، مون لاءِ قبر آهي. جهمان منو نٿو لڳي، اوندھ اندوڪار آهي. من بيمار، سورن ڪيو لاچار؛ دل ڀڳي ۽ جا ڏاڳا ڌار. دوست ڪارڻ دريءَ مان اڪيون ڪنيو نھاريان، ڳوڙها ڳلن تان هاريان. ڇڏي گھر اڪيلي، ڦران ٿي البيلي، توکي نت ڏونديان ٿي. ڇا سھڻيءَ جو شان آھ، ڇا روش ۽ روش؛ ڇا مُشڪ چين جي، ڇا اک جي حشمت. آواز سندس موھيو ڇڏي، ھٿڙو سندس ناريو ڇڏي. محبوب جي چُمي! غائب ٿين سڀ غم! دل تي تولي ٿڙهي، آءُ سھڻا مون قريب؛ پاڪر منجھ پري، ڇاتيءَ لڳ جھلي، اچ ته وهاريان پاڻ وٽ، منٿا ڏيانءَ مٺي. چُمين سنڌي چاش تان، دوست وڃان قربان، پيارا وڃان مري.

مارقا جو باغ

(مارگريت ۽ فائوسٽ)

مارگريت: انجام ڏينم هينئر ئي.

فائوسٽ: يڪ ڄاڻ منهنجي مٺي.

مارگريت هاڻ ٻڌائيم، مذهب بابت تنهنجا ڪهڙا ويچار آهن. تون پيارو لائق مرد آهين، پر آءُ ڀيڻي ڀانيان ته مذهب لاءِ قرب تو ۾ گهڻو ڪين آهي.

فائوسٽ: پياري ڇڏي ڏي اهي خيال. تون ڄاڻين ٿي، منهنجو پيار ٿوتي آهي. جن تي منهنجو پيار آهي، تن مٿان منهنجو سِرُ قربان آهي. سندس چرچ يا مذهب ۾ منهنجي دست اندازي ڇا جي.

مارگريت: اهو ته چڱو، پر ڪجهه صدق به ته ڪڍي.

فائوسٽ: سچ؟

مارگريت: اڙي منهنجي جي هلي سگهي! - توکي پوتر سنسڪارن لاءِ مان ڪين آهي؟

فائوسٽ: مون کي مان آهي.

مارگريت: پر چرچ ۾ پر ساد ته تون ڪين ٿو وٺين. ڌڻيءَ کي مڃين ٿو؟
فائوسٽ: منهنجي پياري ڇڏا هي خيال، ڪير آهي جو سڄائيءَ سان جڻي سگهندو، ”آءُ ڌڻيءَ کي مڃان ٿو.“؟ بڻ ڪان پُڄ، يا بڻ ڪان پُڄ، ڏس ته سوال پڇندڙ تي ٿو ڪا ڪن يا نه؟
مارگريت: تڏهن تون ڪين ٿو مڃين.

فائوسٽ: غلط فهمي نه ڪر. منهنجي پياري، هن کي ٻولي ڪير سگهي؟ ڪير چوي ”آءُ مڃان ٿو هن ۾.“ هن کي لکي ڪير سگهي؟ ڪير چوي، ”آءُ مڃان ٿو هن ۾.“ اهڙو ڪير آهي، جو ڇاتيءَ جملِي ڄاڻ جو دمُ هڻي سگهي؟ ڪڏهن ڌڪ ٿو ڏئي ته ڪڏهن آڌار. ڇو ته هو هر هنڌ، جتي

ڪٿي ڪين ٿو ۽ اڌاري ڪين ٿو توکي؟ - مون کي؟ - پاڻ کي؟ آسمان جو
 ٽنڊ ڪين آهي اسان جي مٿان؟ ڌرتي مضبوط ڪين آهي اسان جي هيٺان؟ تارا
 نا ٿيندڙ جي، سدا مٺي مرڪ سان ڪين ڏين ٿا چوڻڪي مٿان؟ ڪين پيو آءُ
 هاريان تنهنجي نيٺن ۾؟

ائين ڪين آهي ته هو هر هنڌ آهي - ديد ۾ ۽ ديد کان مٿي، سڀ هنڌ -
 تنهنجي ٻاهر ۽ تنهنجي اندر، اڻ ڪٽ جنهن جي شڪتي آهي، سو تنهنجي دل
 ۾ ۽ من ۾ ٿو وسي؟

سموري دل اُن سان ڀرپور رک ۽ جڏهن آند - ڇت ۾ گم ٿي وڃين،
 تڏهن جيئن وڻي ٿي، تيئن سڏينس، آند! ڇت! ڀرڻ! ڌڻي! مون لاءِ هو بي
 ام آهي - اندر جو سوجھرو آهي. نام آهي ڇا؟ آواز ۽ اوندهه، جي سندس
 عوت کي جهڪو ڪيو ڇڏين.

مارگرٽ: اهو ته سڀ سٺو ۽ سچو چيئي. ٻاڻو به ائين چونڌو آهي، رڳو
 نظ ٻيا هوندا آهن.

فائوست: جتي ڪٿي، هرڪو ٿو پنهنجي ٻولي اُچاري. پوءِ تڏهن آءُ ڇو
 پنهنجيءَ ۾ اُچاريان؟

مارگرٽ: ائين چوڻ سان لڳي چڱو پيو. ته به ڪا مڙي ئي ڪمي آهي،
 وڻ ڪرستان ڪين آهين.

فائوست: ڇپ، مٺي.

مارگرٽ: تنهنجي سنگت ڏسي، مون کي ڏک ٿو ٿئي.

فائوست: ڇا ٿي چئين؟

مارگرٽ: جو شخص توسان گذر هميشه آهي، تنهن کي آءُ دل سان
 ڪاريان ٿي. منهنجي ساريءَ ڄمار ۾ منهنجيءَ دل کي ڪنهن به ڳالهه اهڙو
 هاءُ ڪين رسايو آهي، جهڙو هن ماڻهوءَ جي ڪڏي روپ.

فائوست: ڀاري مٿان ڪاٽس ڊني آهين.

مارگرٽ: هن کي رڳو ڏسڻ سان، منهنجو رت ٿڌو ٿيو وڃي! اڪثر
 ڪري ماڻهوءَ ڏانهن منهنجي دل نرم آهي. پر هن کي آءُ ڌڪاريان ٿي. مون
 ي تولا ڀرڻ آهي، ڀانيان ته تون مون سان سدائين هجين، پر هن کي ڏسڻ

سان، مون به هڪ ڳجهي لرزش پيدا ٿئي ٿي ۽ منهنجو بُت ڏکيو وڃي. مون کي شڪ ٿي نه آهي ته هو پليت آهي. جي هن تي ڪا نگاهه ٿي مڙهيان ته ڏٺي شال صبر ڏئي.

فائوست: هو هڪ علحدو ماڻهو آهي، تون فڪر نه ڪر.

مارگرٽ: آءٌ جيڪر اهڙي سان ڪين گذريان. دروت پير پائڻ سار وٺو نٿو ڄاڻان نهاري، ۽ پڻ ڪروڙ ڏهر، هن جو منهن ڪارو ٿيو وڃي. تون ڏس، هو ڪنهن به ڳالهه سان واسطو ڪين ٿو رکي. اهو هن جي پيشانيءَ تي لکيل آهي: هن کي ڪنهن به جي لاءِ پريم نه آهي. ۽ جڏهن آءٌ تنهنجي پاڪ ۾ بيحد خوشيءَ منجهه هجان: تنهنجي پريم ۾ توکان سواءِ سڀ وساريو ڇڏيان، تنهن وقت، بنهه تنهن وقت، هو پڪ آيو رهيو. منهنجي دل سرد ٿي وڃي، ٻڏيو وڃي.

فائوست: منهنجا فرشتا، تون ائين چو ٿي سمجهين!

مارگرٽ: منهنجي دل اهڙي قبض ٿيو وڃي، جو هن جي اچڻ سان آ پيئي پانيان، ته منهنجو پيار تلاءِ بس ٿي ويو. جتي هو آهي، اتي منهنجي بندگي بند آهي. هيءَ ڳالهه منهنجو اندر کائي ويئي آهي. هيئن تون به ضرور مون وانگر پائيندو هوندين.

فائوست: نه نه، هي سڀ اثبوت آهي.

مارگرٽ: هاڻ آءٌ وڃان ٿي.

فائوست: افسوس! آءٌ اڃان توهان ملان ٿي ڪين، ته ڪونه ڪو ڀنگ اچيو پوي! ڇا، ڪڏهن ڪو ڪلاڪ به ڪين جڙندم، جڏهن ڇاتي ڇاتي سان لڳائي، جيءَ جيءَ سان ملائي تووٽ آرام سان گذاريندس! مارگرٽ: اڙي، جي رڳو کڻي آءٌ اڪيلي سمنهندي هجان، ته اڃا ئي رات جو در جو تاڪءَ لاهي ڇڏيان! پر منهنجيءَ ماءُ جي ننڊ به اهڙي ڪا آهي جو جُه ڄاڳيو پوي. پاڻ ڪنهن مهل جاڳي، جي توکي ڏسي، ته پوءِ آءٌ ته پانيار ٿي نه سائي ٿي مري وڃان.

فائوست: پياري، ڪڍي ڇڏا هي خطرا: هان، هيءُ اٿئي شيشي، رڳو تو ڦڙا وٺي ۽ ۾ ملائي کڻي پيار جانش ته گهاٽي ننڊ ۾ پئجي ويندي.

مارگریت: تون جيئن چوندين، تيئن آءُ ضرور ڪنديس. توکي انڪار ڪيئن ٿي ڪري سگهان؟ نقصان ته ڪونه رسندس؟

فائوست: بنهه نه، نه ته جيڪر آءُ ههڙي صلاح ڏيانءُ؟

مارگریت: مٺا پيارا، توکي نهاريان ٿي، ته ائين پيئي پانين، ته جيئن چئيم تيئن ڪريان. منهنجو هڪٻڻ بند ٿيو وڃي. توڻي ڪا اهڙي چڪ آهي، جا مون کي وسُ ڪيو ڇڏي؛ هر ڪنهن ڳالهه ۾ تنهنجو ارادو مون لاءِ رهبر آهي. جڏهن هينرو ڏٺم، تڏهن باقي توکان ڇا جو انڪار ڪريان؟
(وڃي ٿي.)

ميفسٽو: (اندر گهڙي ٿو اچي) پولٽري! ويئي؟

فائوست: وري - جاسوسي؟

ميفسٽو: هاڻو، صفا ٻڌم ته ڊاڪٽر صاحب ڪيئن نه مڪتب ۾ داخل آهي. شاگرد ٿي ٿو سڳي، ۽ کيس سوال ٿي هڪ نينگر وجهي؛ اميد اٿم ته سڳيا پاءُ پيئي هوند. نينگريون چو پيون مذهب مذهب ڪنديون آهن؟ ڳڻتي ڇا جي اٿن؟ ڀانئين ٿيون ته جو مرد پراڻي ڌرم جو پوڄاري آهي ۽ جو ٻائي اڳيان گوڏا کوڙي ڪند نوائيندڙ آهي؛ سو زال پٺيان به ضرور هلڻ وارو آهي. پوءِ زال ڪاڻ حياتي سڳي سولي ۽ سٺي نهي پيئي آهي. نينگريون ائين پيون ڀانئين ته مذهب جو اثر مڙس کي زال جي پلو سان ٻڌيو ڇڏي؛ جي ٻاون جا چيلا، سي زالن جا به چيلا.

فائوست: اڙي! ڪهڙو نه تون راڪاس چئين، جو ڏسين نٿو، ته هن نينگر جو سچو نينهن ٿو ويڇاري ڀڳڻ کي ويچار ۾ وجهي ته متان سندس پياري کي ڪو جو ڪورسي. هن جو پاڻ اهڙو آهي. هن لاءِ انهيءَ ڌرم منجهه ئي مڪتي آهي. هوءَ سمجهي ٿي ته متان سندس پياري جي آتما کي ڪو ڇيهو رسي.

ميفسٽو: هل ڙي مورڪ، ڪامي - پسون ۽ ٻڻ گياني - چوري چٽيلي ڪيئن نه ٿي نڪ کان جهلي هلائي!

فائوست: راڪاس. گندءِ باهه جا بچا.

ميفسٽو: (نفرست سان) واه ۽ وري ڏس ته منهن پرڪڻ ۾ ڪهڙي نه

فائوست

ماهر آهي. ڪيئن نه ماڻهن جا مُنهن پڙهي ٿي ڄاڻي. چوي ٿي ته منهنجي
مُنهن ۽ مُرڪ ۾ پڇاڻ ۽ نفرت آهي؛ منهنجي مُنهن تي ڪو برقعو چڙهيل
آهي، جنهن جي اندر غيب آهي؛ آءُ ڪو سچ پچ شيطان آهيان. چڱو اڃ رات...
فائوست: اڄ رات تنهنجو ڇا وڃي!
ميفسٽو: منهنجي به وندر- ڏسندا سين.

ڪوه تي

(مارگريٽ ۽ لڙي سندس ساهيڙي، ٻنهي جي مٿن تي دلا آهن.)

لڙي: هٿا جي هوءَ ڳالهه ٻڌي اٿئي.

مارگريٽ: نه اکر به نه- ٻاهر ئي ڪانه نڪتي آهيان.

لڙي: ڪيٽي ۽ اڄ ٻڌايم- سچ آهي تنهن ۾ نه رتي به شڪ نه آهي. اهي آهن نتيجا نئون نئون جا. مان ته هميشه چوندي هيس ته اهو هٿ نٿو ماريائيندس.

مارگريٽ: ڇا ٿي چوئين؟

لڙي: هون! توکان سواءِ، ٻيو سڀ ڪو توڙو ڄاڻي... ڪاٺي هڪ، ڪارائي به.

مارگريٽ: ويڃاري؟

لڙي: هان! ويڃاري! ڇو، ڪونه ڪو مڪر ڪري پيئي، انهي سينڊي سان گڏي هئي، هر ڪنهن محفل ۾، هر ڪنهن مجلس ۾ پاسن ۾ پيئي ڳجهيون ڳالهيون ڪندي هيس. ٻانهن ٻانهن تي، جيڏانهن تيڏانهن لڳي پيئي هوندي هيس. وري سمجهندي به پاڻ کي مٿاهون هئي. رلي پني، وهندا هئا کانن تي، پوءِ ڪاهه ڪيڪن تي ۽ لٽ دارون تي. ڪيڏو نه وري سونهن جو بانور! ۽ ڪميٽي وري ڪهڙي جو چويس ته عمديون عمديون سوکڙيون به ضرور ڏينم. ماڻهو اڳيان ڪونه هجي، ته هلن مٿيون مٿيون لائون. آخر مينگر ڏيئي ڇڏيو، جيڪي به ڏيئي سگهي!

مارگريٽ: ويڃاري، ويڃاري!

لڙي: سوتون ٿي مٿس رحم ڪائين؟

اسين چرخن وٽ، سوگهيون وينيون هونديون هيوسين؛ اسان جون مائر ٻاهر نڪرڻ يا مردن سان گهمڻ نه ڏينديون هيون، تڏهن هو ڏس ته مادر جي ٻاهري اونداهه منجهه پيا لٽڪندا هئا. هاڻ ته آيو آهيس پڇتاو جو سمو.

ڪاٺ تي ويهي ڪاٺ جو. مون کي ته هن جي سزا جو ٻڌي ڪوبه ڌڪ
ڪونه ٿو ٿئي.

مارگريت: ويچاري غريب! پر هو ساڻس پرڻبو ته ضرور.

لزي: هو! هو اهڙو پوک ڇو ٿو ٿئي - شيطان پاڻ کڻي وڃيس - چون ٿا
ته هو ته ويونڪري، جلد ئي نئين ڳولي لهندو.
مارگريت: اهو انصاف نه آهي.

لزي: پر جي ڀانئجي ٿي ته پڪڙي هٿ ڪنديس، ته ڏسج ته شاديءَ جو
هار به پاڙي جا ٻار گل گل ڪري، پتي چني ڪيئن نه ٿا پورو ڪن. ڏس ته
اسين به ڪيئن ٿيون ڪيس آڙاري ماريون ۽ سندس در تي هلي ٿيون مٿس
ننوليون ڪريون، ۽ ڪيس واڌايون ڏيڻ وقت چوڏا لاهيون.
(وڃي ٿي.)

مارگريت: (گهر موٽي) اڳي جڏهن ڪا نينگر اُٻتي پير تي پوندي هئي،
تڏهن آءٌ ڪيڏي نه ٽوڪبازي ڪندي هيس. ڪنهن ڪڏي ڪرم جو ٻڌندي
هيس، ته زبان تي مهڻن ۽ عتابن جا لفظ چڙهي ايندا هئا. چوندي هيس: ههڙو
ڪڏو ڪم، ههڙو ڪڏو ڪم. ٻئي ڪاري کي وڌيڪ ڪارو ڪندي
هيس: هر قسم جا لفظ پٽيندي هيس؛ ته به دل پوري ڪانه ٿيندي هيم. پاڻ کي
ڏاڍو چڱو پائيندي هيس، ۽ ڪنڌ اوچو ڪري هلندي هيس. ۽ هاڻ، آءٌ به
ائين پائيندي هيس، سا آءٌ ساڳي آهيان؟ پر منهنجو ڪهڙو وس! ڪنهن به
وس هلي سگهي ها؟ سڀ ڪهڙو نه چڱو ٿي لڳو، ڪهڙو نه منو ٿي پاسيو!

چرپ

(پٽ ۾ ڪناريءَ ميريءَ جي مورت آهي. گل چڙهيا پيا اٿس.
ارگريت نوان گل ٿي چاڙهي.)

مارگريت: ماما مهربان، ڪر ڪا مون تي مهر، تون درد وند ديوي.
هنجي پياري پٽ جو تو ڏٺو دڪ آجهل. پيءُ کان آسيس نت، تون، مڱي ٿي
ٿ. نمائيءَ جا ڦڙا ديوي ڇٽائج. تون ڄاڻين ڄاڻڻ هار. سخت درد آهي؛ مٿي ۽
ڏي کي چيريو ٿو ڇڏي. منهنجي غريب دلڙي، سورن منجهه ڀري، لڇي،
ندي گهڻي، ڏڪن ۾ ڏجهي ٿي، ڊپ ۾ ڏڪي ٿي. نه اوهي نه واهي، نه آجهو
آسرو، بنان تو ديوي. درد وند ديوي، تون ڄاڻين ڄاڻڻ هار. ڪٿي وڃان،
ڪيڏانهن وڃان؛ مصيبت بنا پيو ڪجهه نٿي ڏسان.

رويو روڻان ٿي، آهون پريان ٿي، دلڙي ڀڳل، آءُ ڇاتي چنل.
ڳلڙا ڳوڙهن ۾ پسيو پون ٿا. پيا سڀ نندن ۾، هڪ آءُ ٿي ڏڪن ۾، رويو
ٿان ٿي. درد وند ديوي، سڀ ڪجهه ڄاڻين ٿي؛ انت جي سمجي ۾، بچائج
ن کي؛ مهر ۽ ميا سان نهارج مون کي.

رات

(مارگریت جي در اڳيان وٺلن ٿاين، مارگریت جو پاءُ، جو لشڪر ۽ آهي، بيٺو آهي.)

وٺلن ٿاين: رڳو تورا ڏينهن ٿيا، ته سنگتي، محفل منجه ملي ڳالھيو ڪندا هئاسين، خوشيون ملهائيندا هئاسين. مڙج منجه هرڪو واري ۾ پنهنجيءَ پياريءَ جي نالي، پيالو چين تي چاڙهي، ساراه منجه چٽڪند هو. جڏهن منهنجو وارو ايندو هو، ۽ مون کي چوندا هئا ته ٻڌاءِ ته تنهنجي دلڙي ڪٿي آهي، تڏهن آءٌ چوندو هوس: منهنجي دلڙي منهنجي گهر آهي. منهنجي پيڻ جهڙي ڪا ڪنبا! جهڙي سڄي، تهڙي سندر. منهنجي ائين چوڻ تي سڀئي خوشيءَ ۾ واه واه ڪندا هئا: ”برابر، برابر، جا آو اٿندا هئا، شيشاءِ پيالو ڇمڪا ڪندا هئا: ”برابر برابر ڳوٺ جو فخر آهي. پر اوچتو ئي اوچتو، ساراهيندڙ سڀئي گونگا ٿي پيا. ۽ هاڻ! اڙي آءٌ. ڪريان. مٿي جا وار پئي سڀ ڦٽا ڪريان. ناآميديءَ ۾ مڃالو پيچي ڇڏيا، دل منهنجي رتورت آهي. جيڏانهن تپڏانهن اُگرا لفظ ٻڌيو دل ۾ خنجر ٿا لڳر جيڪو بدمعاش لنگهي، سو اک، ٽيڙي ڪيو، پيو نھاري. نفرت جا ط منهنجو تحمل ڪڍيو وجهن. لاچار آءٌ دڪ پيڻو وڃان. منهنجو حال قرضدار وانگر آهي، جنهن کي قرضي گاريون پيو ڏئي، پر ويچارو ڪٿل س پيو وڃي! عتاب سڄو آهي، پوءِ وڙهان ڪيئن؟ اڙي! اجهو هو بدمعاش؟ ه صحيح ڪين آهيان؟ اهو آهي. انهيءَ کي ته آءٌ ڇڏڻ وارو ڪين آهيان.

(فائوسٽ ۽ ميفسٽو)

فائوسٽ: ڏس ته هن دريءَ مٿان ڏيئو آهي، سندس لات سدائين ه آهي ۽ پاسن کان، روشني جهڪي آهي؛ پر چوڌاري ڪاري رات آهي. ه سان به ساڳي ڪار آهي. منهنجي چوڌاري اوندهه مون کي وڪوڙي ويئي آهي

ميفسٽو: آءِ آهيان، چور دڪ ٻلي وانگر، جو پتين جي چوڌاري وارا ٿو ڏٺي، باهه جي اُڀين ڏاڪڻين مٿي ۽ هيٺ ٿو لهي؛ اوندھ ۾ هيا ٿو هڻي؛ لڪ چپ ۾ مزا ٿو ماڻي. بس، بس؛ مٿي جو وقت آيو ڪي آيو. والپور رات آئي ڪي آئي. ڇا شان ڇا چرچو، ڇا مزو. منهنجو لڱ لڱ ٿو هوش ۾ اچي، باقي هڪڙي رات، ۽ هڪڙو ڏينهن، پوءِ خبر پوندي ته حياتي جي قيمت ڪهڙي آهي.

فائوسٽ: ڏسڻ ٿو نيٺي روشني؟ اهو آهي ڇا خزانو؟ اتي آهي ڇا؟ اونداهي ڌرتيءَ مان ٽپ ڏيئي ٻاهر ايندو ڇا؟

ميفسٽو: تحمل ڪر- ڊبلي چن پڌري ٿي- مون منجهس ليٽو پائي ڏنو، وڏيون مُهرون پيل هيون.

فائوسٽ: ڇا! رڳو ناٿو؟ انهيءَ مان ڪهڙو فائدو؟ نڪا منڊي، نڪو ڏُر؟ پياريءَ لاءِ ڪوبه مٿيون؟

ميفسٽو: ها ها، ڪي موتي به منجهس آهن.

فائوسٽ: واهه واهه، هن وٽ بنا سوکڙيءَ جي ويڃڻ، سُهڻو نٿو لڳي. ميفسٽو: ڇا، تون پائنڻ ٿو ته اهڙي ڪا خوشي آهي ئي ڪانه، ڇا ناٿي ڪان سواءِ ماڻي نٿي سگهجي؟ آءِ انهيءَ ۾ توسان شامل راءِ نه آهيان؛ پر ڏس تارن سان ڀريل آسمان ماٺ ۾ اچي ويو آهي. هينئر هڪ ڀل سانت ڪر ته آءُ ڌرمي راڳ جي ڪا اهڙي مٺي لات ڳايان، ڇا دل موهي ڇڏيس. (سُرنڊو وڃائي ڳائي ٿو.)

ڪنيا پياري، گهر ڇڏي تون مٿان گهارين. يار جي ڌرتي پير نه پائج، سترُ پنهنجو ڪين وڃائج. سُنڊيون ناريون اوهين ويچارڻو، مصلحت منهنجي مٿان موٽايو، دلڙيون پنهنجون خوب سنڀاليو، مٿان آخر ۾ پڇنايو. جوانن کان اوهين پاسو ڪجو، چيو سندن مُور نه وڃو، ڀلي زبان جا قول ڪن، ڪهڙا به وڏا قسم ڪئن؛ هيءَ سڀ اجائي بات آهي، جيسين اڱر ۾ منڊي ناهي.

(وٽلنٽائين ٿو اچي.)

وٽلنٽائين: ڪيئن هتي آيا آهيو؟ ڪوٽا- پڪڙائو، ڇا مارڻ لاءِ آيا آهيو؟ هي دل جهٽيون ڇا جون آنديون آڻو. هان وٽ بدمعاش.

ميفستو: شاباس، چوڪر شاباس. ويچارو سُرندو ڪري پيو.
 وئلنٽائين: هاڻي باقي هن جو متو ڦوڙيان.
 ميفستو: ڊاڪٽر صاحب وجهه اٿئي. هٿ تهنجو آءُ هلائيندس - همت
 ڪر - سو گهو پوينس - واهه دلبر - پري وڃاءُ - ڪي ترار، ڪوڙي وجهينس.
 وئلنٽائين: اچيئي ٿو.
 ميفستو: ٻاراڻي! هي ڇا ڪندو.
 وئلنٽائين: وٺ پلا.
 ميفستو: ساڳيو ساڳيو.
 وئلنٽائين: شيطان ٿو واهر ڪريس. هٿ منهنجو اوچتو ڦٽجي پيو.
 ميفستو: هاڻي گهسينس.
 وئلنٽائين: ماري وڌائين، اڙي پڳوان.
 (ڪري ٿو پوي.)

ميفستو: ويو پوک مري. آءُ هليو، نڪري هلون. پل به نه وڃاءُ. خون
 خون جي رڙوراڙ اڳيئي لڳي ويئي آهي. جيتوڻيڪ پوليس وارن سان منهنجي
 ڄاڻ پڇاڻ آهي، ۽ منهنجا منجهن سنگتي آهن، پر هي حادثو وڏو آهي، انهيءَ
 کي ٺاهڻ سولو نه آهي.

مارٽا: (دريءَ وٽ) آهي ڪو، آهي!
 مارگرٽ: (پنهنجي دريءَ وٽ) ڪا بتي، بتي!
 مارٽا: اڙي اڙي ڪيئن ٿا وڙهن، ڪيئن ٿا لڙن!
 ماڻهو گهٽيءَ ۾: هڪڙو ته مري ويو.
 مارٽا: پڪڙيو، خونين کي - پڇي ويا ڇا؟
 مارگرٽ: (ٻاهر نڪري) ڪير ڏٺو؟
 ماڻهو: ماڻهو جو پٽ.
 مارگرٽ: اوڏي!

وئلنٽائين: مران ٿو. سويل ئي خلاص. اڙي رڙو چوڻيون؟ روڻو چو
 ٿيون؟ ٻڌنديون ڪين؟ آءُ مران ٿو، مارگرٽ ڪجهه ويچارڻ، تون اڃا ننڊي
 آهين، ٻي ڪم ڇڏا نه اٿيئي، ڪن ۾ ٿو چوانءِ، تون اڃا ننڊي آهين، پر تون

ڪجري آهين؛ مڪر ڇڏي، پڌري ٿي. اهو بهتر اٿئي، يا هي، يا هو.

مارگرٽ: ڌڻيءَ منهنجا! ڀاءُ منهنجا، ڇا ٿو چوين؟

وئلنٽائن: ڀڳوان جو نالو ته نه ڳڻهه. افسوس! جو ٿيو، سو ٿي چڪو.

هاڻي جيڪي ٿيڻو هوندو سو ٿيندو. هيءَ بچڙي راند صفا پيئي آهي. شروعات لڪ اٿس، پڇاڙي شرم اٿس. پهرين هڪڙو آيو، لڪ گهٽ ٿي. ٻيو آيو، ٽيون آيو، تان جو اوائل جي لڄاڙي، هاڻي پڌري پٽ اُڏاري.

شرمندگي جڏهن ڄمي ٿي، تڏهن روشنيءَ کان لڪي ٿي، اوندھ جو برقعو پائي ٿي؛ ڪا چُر ٿئي ٿي ته ڌڪي ٿي؛ نيچپائي جا پوش پائي ٿي. جيسين پاپ سان هري ڪانه آهي، تيسين اڻ ڌنيءَ اڻ جاتي گهمي ڦري ٿي، اندر جي آواز کي، گهٽي ٿي. پر تورو وڌي ٿي، ته اڳتي پير ڪڍي ٿي. خوريءَ سان هٿ ۾ هٿ ڏيئي، پڌري پٽ شاهي سڙڪ تي هلي ٿي. ڏينهن ڏينهن روش وڃينس ٿي ڪهري ٿيندي، بچڙي ٿيندي؛ ماڻهو ڏسي هاڻي ٽهن ٿا، پوءِ ڏينهن ڌڻي جو هوءَ اُگهاڙي رلي ٿي.

ٻڌ، آءُ هينئر ئي اهو ڏينهن پيو ڏسان، جڏهن توکان سڀ بچانءَ نفرت سان ٽهي ائين پاسو ڪندا، جيئن پليگ جي مُردِي کان ٽهي پاسو ڪجي. آءُ پڇتاو ڄا اُهيان ڏسان ٿو. اڙي، پوءِ رستن جي رولو، نڌڪي نينگر، ڪيئن تون سندس سنمڪ بيهي سگهندينءَ، پوءِ سونيون ڪئنيون وري چُنيون! پوءِ اهو سُندر روپ کڻي، جو مڙهيءَ ۾ ۽ مجلس ۾ پيو پهڪندو هو.

وري ڪنهن مجلس ۾ ڪين ڏسينءَ، وري تنهنجي ڳچيءَ ۾ سفيدي جھالر ڪانه ڏسي؛ پر ڪنهن غليظ ڪنڊ ۾ ڪچرين وٽ پيئي هوندينءَ؛ تڏهن معلوم ٿيندءَ، دل پرزا پرزا ٿيل نينگر، ته ڌڻي در باجهه آهي، پر ماڻهو کي باجهه نه آهي.

مارٿا؛ ٻئي جهان ڏانھن ويندڙ پراڻي، تون باجهه لاءِ عبادت ڪر. ڌڻيءَ جون پٽون پنهنجي سرتي وسائڻ کان خوف ڪر.

وئلنٽائن: راکاسڻ، اها تنهنجي ڪوڙهي گل جيڪر ڦاڙيان! ڌوٽي! گناهه جي توڪري، گولي! پوءِ جيڪر منهنجو ضمير نري، ۽ دل تان سڀ بوجا لهي وڃن.

مارگريت: منهنجو پاء: اڙي ڪهڙو نه ظلم. پاء! معافي، روئان ٿي.
وئلتائين: مون لاءِ روئڻ بند ڪر. تنهنجو بدچلڻ ٿيڻ مون لاءِ سڀ
ڪان وڌو ڦٽ هو. آءُ بنا ڪنهن پوڄي وڃان ٿو، جيئن جڳائي بهادرن کي -
ڏٺي ڏي ۽ جوڌي جي قبر ڏي.
(مري ٿو.)

چرچ

(عبادت چالو آهي، شُبد پيو ٿئي، ڪيترائي ماڻهو آهن. مارگرٽ به منجهن آهي. مارگرٽ جي پٺيان پاپ آتما بيٺي آهي.)

پاپ آتما: ڪيئن ڏي مارگرٽ، هيئن ته قصو ئي ڦري ويو. تون هن چرچ جي اوجھ ۽ پوتر پٽلي هوندي هئڻ ۽ پاڪتاب مان وڃن وٺندي هئڻ ۽، تنهنجو ٻارائو من اڌراندین روندین ۾ مشغول هو ته اڌڌئيءَ سان لڳل هو.

هاڻي ڇا ٿي پائڻ؟ ڪيئن ٿي پائڻ؟ تنهنجي من ۾ ڇا ٿو وسي؟ تنهنجي دل ۾ ڪيڏو نه گناهه جو بوجو آهي، پاپ جو بار آهي! ڪي ماءُ جي آتما لاءِ عبادت ڪرڻ ٿي؟ تو پنهنجي ماءُ کي ننڍون ڏيئي ماريو. ٻڌاءِ تنهنجي ٻنهي تي ڪنهن جو خون ٿيو؟

تنهنجي ڇاتيءَ ۾ ته وڏي مونجهه آهي؛ رويو بيٺي روئين؛ برون پيا پوني ته آخرت آئي ڪي آئي.

مارگرٽ: توبه توبه! اڙي ڪهڙا نه ڪارا خيال ٿا منهنجي من مان هلن، سڀ ٿا مون کي ڏوهه جا ڏنڀ ڏين! اڙي ڪيئن ڇٽان، ڪيئن بچان؟ (شبد جي ڌم تي مڇي.)

پاپ آتما: قيامت اچي ٿي، توتارو وڃي ٿو، قبرون کُلن ٿيون، تنهنجو جيءَ موت جي ننڍ مان جاڳي ٿو، ڏکي ٿو، باهه جي دوزخ لاءِ تيار ٿي ٿي. (شبد جي ڌم تي مڇي.)

مارگرٽ: آءُ ته هتي گھٽجان ٿي؛ هي ٽنڀا ٿا مون کي ڳهن، ڪمانون ڪرڻ ٿيون؛ مون کي ٻُوسائين ٿيون - هوا... هوا!

پاپ آتما: پاڻ تي لڪائين! توکي گناهه ۽ شرم ڳولي ڪيندا! هوا؟ روشني؟ آفت! سڀ روشنيءَ جا ڪءِ رڻا ٿا توکان منهن موڙين، سڀ پوتر آتماون ٿيون توکي ڇُهڻ کان ڪنهن. آفت!

ڏاڏين جي رات

ميفستو فلس ۽ فائوسٽ هارٽز جبلن تان، چويهين گهوڙن کي تپالون کڻائيندا وڃن ٿا. واٽ تي اوندھ اندوڪار مان لنگهن ٿا. شر ۽ طلسم ڏسن ٿا. سندن پنڌ انهيءَ جبل جي چوٽيءَ ڏي آهي، جتي سال بسال ڏاڏين جو ميلو رات جو لڳي ٿو، جنهن کي والپور (والبرجا) جي رات ٿي چئجي. انهيءَ ميلي تي قسمن قسمن جا جادوگر، ڏاڏيون، شهوتي، نيچ، طمع رکندڙ وغيره وغيره روح گڏ ٿين ٿا. اهو ميلو دنيا جي برائين ۽ چريائن جي هڪ مورت آهي. جبل جي بلڪل سوڙهن پيچرن تان، ميفستو ۽ فائوسٽ کي لنگهڻو پوي ٿو، جن جي هينان اوڙا ه آهن. پير ڪسڪي وڃي ته چڪنا چور! جيئن جبل جي چوٽيءَ کي ويجهو ٿا پون، تيئن مٿو چڪر ٿو کائي. قسمن قسمن جي پوتن ۽ راکاسن جون شڪليون ڏسڻ ۾ اچن ٿيون. انيڪ شر ۽ طلسم، باهه جي روپن ۾ ڏسجن ٿا. واٽ تي سخت طوفان ٿا لڳن؛ ۽ ائين پيو پائنجي ته هوا جا شيطان، ڏاڏين جي ميلي ڏي مزمان ٿي ٿا وڃن. هوا جا جهٽڪا سوڙهن پيچرن تي لڳن ٿا، جيئن نه ڪي هٿيارن جون تڪيون چمبنون ٿيون منهن ۾ چين. ان وقت آهستي آهستي مسافر هلن ٿا، طوفان جي دؤر ۾ وڏي گجگوڙ ٿي ٻڌڻ ۾ اچي. اوندھ جا تمه گهاٽا ۽ وڌيڪ گهاٽا پون ٿا. ڇهرا ۽ ٻيا رات جا پڪي ڊپ ۽ حراس ۾ هوا ۾ ڦڙ ڦڙ ڪن ٿا. هوا شاهي درختن کي پاڙون پئي ڦٽو ٿي ڪري. ڌرتي ڦاٽي ٿي، وڏ مٿي ڪڇي ٿا وڃن. درخت بيلي جا يائر هڪ ٻئي کي چمهي پاڻ بچائين ٿا، پريوس ٿي ڪرڻ ٿا، پرزا پرزائي پون ٿا. سخت هوا جي گهوگهار، ماٿرين ۾ لڳي ٿي. انهيءَ گهوگهار ۾ جادو جو راڳ ٻڌڻ ۾ اچي ٿو؛ ڏاڏيون، جادوءَ جي گهوٽن تي اڏامنديون ڏسڻ ۾ اچن ٿيون. ڏاڏيون گهوڙن تي بي ڊپائيءَ ۾ چڪر پائين ٿين. آواز عجيب عجيب ٻڌڻ ۾ اچن ٿا. منزل اچي ويجهي پيئي آهي.

ميفستو: هوا ڳوري آهي، ۽ گهڻي ٿي؛ ۽ مٿو ڦيريندڙ گهمسان، از حد آهي. دوزخ جو سمورو ڊنبلو حاضر آهي. سندن شڪليون اول جھڪيون، اڻ چٽيون آهن، پوءِ گهاٽيون ۽ پاري ٿينديون ٿيون وڃن. تون ڪٿي آهين؟
فائوسٽ: (پري کان) اجهو هتي آهيان.

ميفستو: هينئر ئي ايڏو ڏور. هن گوڙ ۾ توکي جاءِ نٿي ملي. تڏهن آءٌ توڏيڪاريانءِ ته خاوند هتي آءٌ آهيان. جاءِ ڪريو، هن منهنجي جوان دوست لاءِ جاءِ ڪريو. مٺا مائهو جاءِ ڏيو. ڊاڪٽر هيڏانهن مون کي ڇهڻي پوڻ ته هڪئي ٽپ سان هن سموري گلي مٿان نڪري ٻاهر ٿينداسون. هي بلڪل بچڙا آهن، ايڏو ته شور ڪئي مڇايو اٿن، جو منهنجن ڪنن لاءِ آزار آهي. نهار هوڏانهن روشنيءَ جي پٺيٽ ڏي، چپي صفا آهي. باقي هن گندرفُ جي ڏيائين ۽ جهنگلي باهين کان علحدي آهي؛ هل ته هن گمسان کان ٻاهر نڪري هلون.
فائوسٽ: منڪر روح - هل وٺي هل. جبل جي چوٽيءَ جي ايڪانت ماڻڻ جو مون کي شوق آهي.

ميفستو: ڏس ڏس روشنايون؛ ڏس ته ڪيئن ٿيون ٻرن ۽ خوشي پکيڙين. انهيءَ هنڌ ته ڪا ٿورن جي مڙجي ٽولي وڃي ڪٽي ٿي آهي، جنهن ۾ ڪي چيدا چيدا روح آهن.

فائوسٽ: آءٌ جيڪر گهران، ته مٿي هجان. ڏس! ڏس! ڪيئن ڦيريون پائيندڙ دونهن مان، ٿي لعل جوت نڪري، ٻهڪي ٿي ۽ شغل ڪري ٿي. ڪيئن نه لهرن مٿان لهرون آهن. وڃن ٿا گلر وڌندا، عدد وڃن ٿا گهاٽا ٿيندا، اڳتي ۽ اڳتي ٽوڪيندا وڃن ٿا. سڀ هڪ ئي شيطان جا پوڄاري آهن، هن جي طلسم هيٺ آهن، جنهن طلسم جي چڪر آجهل آهي. گهڻين ڳجهارتن جون پروليون، هتي صحيح ڪري سگهبيون آهن. اڄ رات آهي منجهيل ڏاڳا سمجهي سگهبا.

ميفستو: اڄ رات ٻيون ڪيتريون پروليون رٿيون، جن جو جواب ڪين ملندو. پر هاڻي اڄ ته دنيا جو گهمسان ڇڏي هن ايڪانت جي ڪنڊ جو مزو وٺون. هميشه دستور آهي ته مزما نندي نندين ٽولين ۾ پڪڙجي ويندا آهن. ڏس، هو جوان ڏاڏيون، سڀ مڱن آهن، ۽ وڏڙيون سڀ لڄ ۾ پنهنجي

سونهن ٽيون لڪائين. آءُ آءُ. چهره خوش رک؛ من مون تي مهرباني ڪرين. هتي تڪليف ڪانه آهي، اڪثير فرحت آهي. راڳ ٿو ٻڌڻ ۾ اچي. پهرين اُگرو ٿو لڳي، پوءِ هري وڃبو ته بهتر لڳندو. اڇ اڇ، ضرور اڇ؛ آءُ پنهنجي معزز دوست کي هلي هنن سان ملاقات ڪرائيندس. ڪيئن ٿو پيائين، هي ڪمره ڊگهو ۽ عمدو ڪين آهي؟ پڇاڙي ته ڏسڻ ۾ ئي ڪانه ٿي اچي. باهين جي قطار آهي. گهٽ ۾ گهٽ سو ته خوب ٿيون ٻرن! ڏس ڏس، ته ڪهڙي مڙج لڳي ويئي آهي. چرچو، کل کل، ناچ جي ڌم. دارونءَ جا دنگ نڪري ويا آهن، کاڌا تيار پيا ٿين، عشق جي بازار گرم آهي. ڇا دنيا ۾ هن کان مٿي ڪا ٻي مڙج ٿي سگهي ٿي؟

فائوست: توکي ڇا سمجهون؟ شيطان يا جادوگر؟

ميفسٽو: آءُ اڪثر ڪري، ويس بدلائي مسافري ڪندو آهيان؛ پر وڌن ڏينهن تي، جڏهن وڏا ماڻهو پنهنجا ٻلا ڏيکاريندا آهن، تڏهن مون کي ته ڪا اهڙي پدراڻي جي گهرج ٿي ڪانه هوندي آهي، ڇو ته لنگڙي پير جو هٿ وڌي ناموس آهي. اهڙي موقعي تي آءُ ويس بدل ڪري نٿو سگهان. ڏس، ڏسين ٿو هو شنبوڪ جو پٽ تان ٿو ٽرڪندو اچي. ڏسڻ، سُنڱهڻ ۽ چُهڻ سڀ هڪ ۾ ئي گڏ آهن. هيڏانهن ٿو سُرندو اچي. سونڊيون ٻاهر ڪڍيون اٿس. سپاوينڪ کيس سڏ پڻ ڇيو وڃي ته آءُ هتي آهيان؛ سو جنهن وقت هن کي اهو سماءُ ٿو پئي، تنهن وقت گهاٽي ننڊ مان به اوچتو اُٿيو ڪڙو ٿئي ٿو. پوءِ چُهندو، سُنڱهندو، ۽ ڏسندو ٻيو چوڌاري سونجهيندو. اڇ، اڇ مون سان. باهه مان لنگهي ٿا باهه ڏي هلون. جنهن وٽ آءُ توکي وٺي هلاڻ، تنهن سان تون عاشق ٿي رهائ ڪڇ.

(اڳتي هلڻ ٿا ته هڪ ٽولي ٿا ڏسن. باهه جا فقط ڪي وسایل تاندا پيا آهن. ٽوليءَ ۾ آهن سڀه سالار، وزير، پوءِ ڍاول، ۽ پاڪ ڪتاب به پڙهائيندڙ.)

ميفسٽو: ڪيئن آهيو پريا مڙس، ڪيئن پيا هن ڪُنڊ ۾ گهاريو؟ ڇو هتي سنت ٿيا وينا آهيو. اُتي ڏسو وائسو، چست رهو، رهاڻ ڪريو، ڏسو ته پريان هو جوانڙيون، ڪيئن نه کل کل لڳائي، پيون خوشي ڪن. هتي به اچي جي موڳا رهيا، ته اچڻ مان سُود ڪهڙو؟

سپه سالار: ماڻهن جي ساراه تي ڪهڙو ڀروسو آهي؟ ڀل عمر ڪٿي
سندن لاءِ لڙايون ڪائجن. جهڙا ماڻهو تهڙيون نينگريون؛ بلڪل بي شڪر.
جوانڙيون آهن مٺيون، ٻڍيون آهن گتيون.

اڳيون وزير: هينئر باقي رهيو ڇا اچي آهي؟ اڳيان وقت واه جا هئا. اُن
سمي ۾ بادشاهه ۽ سندن درباري، اسان جي مڃتا ۾ هئا. ۽ اُنهن وقتن ۾ هوندا
ئي اسين اختيار وارا هئاسين، جيڪي ڪريون سو ٺهي.

پوءِ ڊاؤل: آءُ ڪنهن وقت دولت جي پٺيا هوس؛ سڀ شڪ ۽ ضمير
پورا ڪري ڇڏيم؛ سندس سونيون سوکڙيون ڳولي لڏيم. پر افسوس!
چڪر ڦري ويو.

پاڪ ڪتاب پڙهائيندڙ: ڪيئن نه ماڻهن جا زائفان ڦرندا وڃن ٿا! جي
ڪتاب اڳي اسين مکيه سمجهندا هئاسين، سي هاڻ ڪو پڙهي ئي ڪونه ٿو.
۽ وري نڪتہ چين جي ساماڻا آهن، سڀ پاس خاطري ڪندڙ، بڪ بڪ
ڪندڙ، مَورڪ ۽ ڪُنڊا.

ميفسٽو: (اوچتو هڪ پيرسن جهڙو روپ توڻيس.) پانيان ٿو ته دنيا
هاڻي ٻوڙهي ٿيندي ٿي وڃي؟ قيامت جو ڏينهن آيو ڪي آيو، هي پويون دفعو،
ڏڪندو ڏڪندو نبل قدم سان، ڏائين جي ٽڪريءَ تي چڙهي آيو آهيان.
حياتيءَ جو آب، مون ۾ ڪم آهي؛ تنهن ڪري آءُ پوڙهو، پيو پانيان ته دنيا
به هلڻ هاري آهي.

هوڪو ڏيندڙ ڏائڻ: آهي ڪو خريدار؟ آهي ڪو خريدار؟
وڌو واپار! وڌو واپار!

هجي ڪو شوقين پرڪڻ وارو؛ اچو اچو اچي ڏسو!
اڪثير مال، عجيب مال.

جانچي وٺو، اڻ لپ ۽ آمله. هڪ هڪ چيز زمين تي پنهنجو پنهنجو
ڪم پورو ڪيو آهي.

ونندو ڪير خنجر هي - هن پيتو آهي ڀاءُ جو رت. وندو ڪير پيالو
هي - هن ۾ هئي پڙي، جا جنهن ڳڻي سو پورو ٿيو. وندو ڪير ڪٽوري
هيءَ - ٻائي جنهن ۾ زهر وجهي، ماريو ابوجهه چيليءَ ڪي. وندو ڪير زنجير

هي، وٺندو ڪير موتي هي. اي جوان، تون وٺ هي: انهن موتين سان هڪ شاهوڪار هڪ عورت جو ست بگاڙيو هو. ويڃاريون عورتون! ويڃاريون عورتون! جهڙيون مهربان، اهڙيون چڱيون، پر جھٽ پٽ ۾ جھري پون ٿيون. دليون جن جون آهن انديون، تن جي پڇاڙيءَ جو ڪهڙو حال! عشق گهڻو ئي منجهن آهي، پر عقل جو ذرو اصل نه اٿن. نابود ٿي وڃن ٿيون. ويڃاريون عورتون! ويڃاريون عورتون! وٺندو ڪير هي تراريون - بادشاهن جون عمديون سوکڙيون، بغاوت سان هي آهن ڀريلون.

ميفسٽو: اڙي ٻڌي، تون ڀلي آهين. اڃا اهي پرائيون، شيون ڪير تو وٺي. انهن کي هاڻي ڪير تو پڇي، اڃا هرڪو تو نيون پڇي. اڳيون زمانو مري ويو، هاڻي گهرجن ٿيون نيون شيون.

فائوست: مون کي ته خبر ئي نه ٿي پوي ته آءٌ ڪير آهيان؟ ڪٿي آهيان؟ ڪيڏو نه ميلو مڃي ويو آهي!

ميفسٽو: سڀئي هڪ طرف وڃن ٿا ڌوڪا، ٽولين پٺيان ٽولين. اڃا هرڪو انهيءَ موهم ۾ آهي، ته هو پنهنجو شاهه پاڻ آهي، ۽ سندس خيال ٿا حڪم هلائين. اها لکا ڪانه پوي ٿي ته ندي ڪشادي هڪڙي آهي، موڙهلن کي لوڙهي وڃي ٿي.

فائوست: هوءُ ڪير آهي؟

ميفسٽو: پهرئين انسان جي پهرين زال.

فائوست: ڪير؟

ميفسٽو: آدم جي پهرين زال ليلٿ. سنڀال، هن جي چمڪندڙ وارن ۽ بهڪندڙ وڳن کان سنڀال! ڪيترا ئي جوان هن پٺيلايا آهن، ڳپروئن کي ريجهاڻي، کنيي وڃي ٿي؟ پر آفت انهيءَ ٿي، جنهن کي پاڪرو وجهي ٿي.

فائوست: (بيءَ ٽوليءَ ڏي نھاري) هوءُ سانوري ڏاڏن ڪيئن نه ويٺي آهي؛ ساھ ٻيو مُجھيس. اڌ مٿل - ساڻي ٿي پيئي ڪري ۽ هوءُ جوان ڏاڏن به پيئي ڏڏي.

ميفسٽو: چو. هي مزو پورو ٿيڻ جو نه آهي. وڌ منهنجا دوست ۽ هلي عشق ڪماءُ. ڏس، نينگر ته واه جي اٿيءَ ۾ ناچ ٿا شروع ٿين، هل هلي شامل ٿيءُ.

(فائوست ۽ ميفستو فلس ٿا نچن.)

فائوست: (ننڍي ڏائڻ سان ٿو نچي) هڪ پيري مون خواب لڌو، خواب
ر مون وٺ ڏٺو. منجهس گلابي صوف هئا. هڪ - ٻه - ٽي؛ اڄ پڻ انهيءَ مني
نواب جي مستيءَ ۾، پيارو وٺ ٿو ڏسان ۽ وٺندڙ صوف ٿو پسان.

جوان نچڻي: پيارا ننڍڙا صوف - بهشت ۾ سندن قيمت سون کان مٿي
ٿي. ڏسڻ ۾ ۽ ڇهڻ ۾ وٺندڙ. آءُ اهڙن باغن مان ٿي موٽي آهيان.

ميفستو: (ٻڍي ڏائڻ سان ٿو نچي) مون خواب لڌو پر ڏاڍو بچڙو. هڪ
اٺو سڙيل وٺ ڏنم، ته به قبول ٿو ڪريان ته وڃيم بي.

ٻڍي نچڻي: ٺٽوڙي وڏي ادب سان، ٺنگي پير جي سردار کي آءُ ٿي
لام ڪريان؛ ڄاڻ جو وٺ، تڙ ۽ پاڙ به هن جا آهن؛ ۽ ميوو به سندس هوندو.

ميفستو: (فائوست کي) چو، سويل ٿي پنهنجي مني وٺندڙ سهڻي
جڻي کي ڇڏي ڏنو اٿئي؛ ڪهڙو نه عمدو ٿي ڳايائين، ۽ ڪيئن نه ٿي نچيائين!

فائوست: ڳالهه ڪندي پيو ڊپ ٿيم. جيڏي مهل ڳايائين، تيڏي مهل
مر ته وات منجهان ڳاڙهو ڪوٺو ٽپ ڏيئي نڪري آيس.

ميفستو: خسيس ڳالهه تي ٿو چرڪ مارين! چڱو ٿيو ته ڪوٺو نه ته
ٺارو هو، نڪي پيلو. هنن موڱن شڪن مان ڇا ورنڊو. رڳو ڪوٺو هو،
ڪوئي مان بنائي پرڻت چو ڪيو اٿئي! انهيءَ ڪري تون سهڻيءَ جي چمين
ان ڀڄي آئين!

فائوست: ۽ تڏهن مون ڏٺو...

ميفستو: ڇا؟

فائوست: ميفستو هو ڏانهن ڏس ٻريان، پاڇي وانگر هڪ سهڻي نينگر،
ڪي شڪل وٺندڙ چوڪري، ذري گهٽ ٻار - اڪيلي بيٺي آهي، مٺيون
بون ڌڪ پريون ۽ نمائون اٿس. اسان ڏي پيئي نهاري - چڙي ٿي؛ جاءِ ڇڏي
، هن جا پير ٻڌا پيا آهن. دڪ پرڻي قدم سان ٿي گسڪي. آءُ پنهنجي دل مان
و خوفناڪ خيال ڪڍي نٿو سگهان ته هن جو منهن ته منهنجي مارگريت
آهي.

ميفستو: اهو خيال ڪڍي ڇڏ؛ هي سڀ تنهنجي گرم مٿي جو سودا

اٿيئي. جا شڪل تون ڏسين ٿو، سا فقط جادوءَ جي ٺٺولي آهي. انهيءَ تي
نهارڻ مان وڌو خطرو آهي. ڏس سندس سنگُ مرمر جهڙي سخت نگاهه رت
کي گهاٽو ڪيو ڇڏي ۽ رت پٿر ٿيو وڃي.

فائوست: اڙي، نه. هوءَ آهي، اها شڪل، اها شبيهه، اها ڇاتي جا ڪٿيڙ.
دفعاً منهنجي سيني سان لڳي.

ميفسٽو: مورڪ! طلسم اٿيئي. هرڪو عاشق پنهنجي معشوق ج
مهاڻدا انهيءَ شڪل ۾ ڏسي سگهي ٿو.

فائوست: هتي ڪيڏي نه محفل مٽي پيئي آهي. افسوس! هوءَ شڪل
ڏسي، مون کي ڪيڏو نه ڏک ٿو ٿئي. ڏس هن جي ڳچيءَ ۾ سنهي زنجير
آهي، جنهن هن جي برف جهڙي سفيد چمڙيءَ تي ڳاڙهو چٽو ڪيو آهي. اه
چٽو اڃا ته ڪپ جي چهنب کان مٿي ڪين آهي. ڏسڻ ۾ هڪ عجيب زبو
پيو اچي.

ميفسٽو: هائو، تون صحيح آهين؛ ڇو ته مان به پيو ڏسان. پر عجب
ڪاڻج، جي هن کي پنهنجو مٿو هٿن ۾ کڻندو ڏسين. اهڙيون ڳالهيون غي
رواجي ڪين آهن. پر ڏس، ٻيا سڀ هتي خوش آهن. ڊومائون نه ڪا، ۽ وقه
مائي وٺ. چوڌاري خوشي لڳي پيئي آهي، ههڙو ميلو ڪنهن به شهر،
ڪين ڏسندين. پريان نهار، ڪليو ناٽڪ ٿو ڏسڻ ۾ اچي. ڌرتيءَ جا سڀ نه
نڪت هتي هئڻ جا حقدار آهن.

مايوسيءَ جو ڏينهن (ميدان ۾)

فائوسٽ: ڊڪ ۾ - ناآميديءَ ۾ - هيترو وقت، مصيبتن ۾ گرفتار ٿي پئي پئڪي آهي! ويچاري حليم نياڳيءَ نينگر کي ڏوهي ٺهرائي ترنگ منجهه هنيو اٿن، جتي هوءَ اٽيڪ قسمن جا سُور پيشي سهي! چو ههڙو حال ٿيس؟ اڙي بي وفا، ڪميٽا روح! هي قصو سمورو پئي لڪايو اٿئي! بيهه! هاڻي بيهه! پنهنجون شيطاني اڪيون، مٿي ۾ شوخيءَ سان ٽوڙ ڦيرائين؛ تون ته هاڻي مون کي ڏٺو نٿو وڃين. ڇا، هن ويچاريءَ جو حال ٿيو آهي! هن لاءِ چئڻ اشدني آهي. پاپي آتمائن جي هٿن ۾ ڏني ويئي آهي. انسان تي فتويٰ ڏئي ٿو ۽ همدردي ڪين ٿو رکي. هي قصو پي سمورو وقت هليو آهي، ۽ تو مون کي ٻئي ٽوليون ڏنيون آهن ۽ هندورن ۾ لوڏيو اٿئي، گندي عيش ۾ پئي مون کي گمراه ڪيو اٿئي؛ هن جو روز بروز وڌندڙ آزار پئي مون کان لڪايو اٿئي ۽ هن کي پئي موت جي منهن ۾ ڏنو اٿئي!

ميسٽرو: هوءَ ڪا پهرين نه آهي.

فائوسٽ: ڪٿا، نالائق، ڪميٽا!

اي پاڪ روح، تون ڪو هن نانگ کي، وري ڪتي جي شڪل ڏي، جنهن روپ ۾ رات جي وقت هو منهنجيءَ ڀر ۾ ڦيرا پائيندو هو ۽ بي خيالي ڏنگهائوءَ جي پيرن ۾ پيو اٿڪندو هو. ڪنهن ويچاري ٿاڀو کاڌو، ته جهٽ ڪلهن تي چڙهي ويندو هوس. وري ڪتي جو روپ ڏينس ته منهنجي اڳيان واريءَ ۾ پيو ليٽي ۽ آءُ لٽن سان چهيانس. چنڊال! ڇي پهرين نه آهي. آفت! فت! هڪڙو انسان، سورن جي پاتار ۾ پيو هجي، اڻ ڪٽ ڌڪ سٺو هجيس ته هن جي پيڙا جي يوگنا بين کي سورن کان نه ڇڏائي! اڙي هن جو دُک ڏسي، نهجنجو ساهه ٺپوڙجي ويو آهي؛ رڳو هن هڪڙيءَ جو دُک ڏنو اٿم! پر تون زارن جي بدنصبيءَ تي نهاريو ڏند ڪڍي پيو ڪلين!

ميفسٽو: هاڻي اچي سمجھ جي پڇاڙيءَ وٽ پهتا آهيون. اهڙيءَ مهل اوهان انسانن جي عقل جو ڏاڳو ٿيڻو وڃي. پوءِ ڀلا اسان جي سنگت لاءِ چوڻ آڻا ٿيو؟ دل ڪريو ته اڏامون، پوءِ چي مٿو ٿو ڦري! اسان توتي زوريءَ اچي به هٿاسين؟ ڪين تون اسان تي اچي پئين؟

فائوسٽ: هاڻي اهي پنهنجا رت پيا ڪ ڏند ته ڪرڻ بند ڪر - آءُ توکي ڏڪاريان ٿو.

تون اي پاڪ روح! تو جنهن مون کي درشن ڏنو، تون جو منهنجي اندر جو ڄاڻو آهين، تو چو ڪٿي مون کي هن سان جڪڙيو آهي، جنهن ج ڪاڌو آهي خرابي، ۽ جو نابوديءَ تي ٿو مڃي.

ميفسٽو: هاڻي بس ڪيئي؟

فائوسٽ: بچاءُ هن کي، نه ته ڪا آفت پوندي! هزارن ورهن تائين، پٽ پوندو.

ميفسٽو: آءُ قهار جون چاڙهيل ڪڙيون نٿو چوري سگهان. آءُ هن ڪلف نٿو لاهي سگهان. هن کي بچايان! ڪير هو جنهن هن کي نابوديءَ وڌو، مون يا تو؟

(فائوسٽ شوخي ۾ چوڌاري نھاري ٿو.)

ڇا، آسمان جي وڄلي ٿو ڳولين؟ حق تي، اوهان ڪميئن انسانن جي اهڙو نه آهي! نه ته اوهان جو حال اهڙو آهي، ته جو به اوهان جي آڏو اچي به ڪهڙو به ابوجم هجي، ته اوهين هميشه جيڪر پانيو ته کيس زيون ڪر ڇڏيون. ظالم ائين ئي ڪندا آهن.

فائوسٽ: اُتي وٺي هل مون کي - هوءُ ضرور آزاد ٿيندي!

ميفسٽو: اهو ڪي خيال ڪيو اٿئي، ته ڪيڏو خطرو ٿو پاڻ تي ڪٿي خون جو ڏوهه اڃان توتي آهي. شهر ۾ جنهن جاءِ تي خون ٿيو آهي، اُ حساب وٺندڙ روح پيا ڦرن، ته ڪٿي خوني موتي اچي ته بدلو وٺونس.

فائوسٽ: تون ٿو هيئن چوين؟ راکاس دنيا جا خون ۽ موت تنهنج سِر تي آهن؟ آءُ ٿو چوان ته وٺي هل مون کي اُتي، ۽ آزاد ڪر هن کي.

ميفسٽو: حاضر، ۽ سڀ جيڪي مون کان پڇي سگهندو سو ڪندو ڇا منهنجي وس آهي سو ٻڌ. تون ڀانئين ٿو ته مون کي آسمان ۾ ۽ ڌرتيءَ

سموري طاقت آهي؟ آءِ هلي ٿو جيل جي سنٽريءَ جا حواس خطا ڪريان،
تون هن جون ڪُنڊيون هٿ ڪري، انساني هٿ سان هن کي ٻاهر ڪڍي
اچج. تيسين آءِ بيٺو نهاريندس، جادوءَ جا گهوڙا تيار آهن، آءِ توکي وٺي ٿو
هلاڻ، ايترو آءِ ڪري سگهندس.
فائوست: هل.

رات (کلیل میدان)

(فائوست ۽ ميفستو فلس ڪارن گهوڙن تي چوھ منجھان پيا هلن.)
فائوست: ڦاسيءَ جي ڀر ۾ هو ڇا پيا ڪن؛ پائنجي پيو ته ڪجهه اٿن پيا.
ميفستو: نه. شايد ڪو ڊيگڙو چاڙهيو اٿن. گندو شوروو پيون
ڪاڙهين؛ ڪو ڦٽند چنڊيون اُچارين.
فائوست: پورب پشچم پيون ڦرن؛ ڪڏهن گوڏا ٿيون ڪوڙين؛ ڪڏهن
ڏنڊوت ٿيون ڪن.
ميفستو: ڏاڏيون ٿيون پنهنجي گروءَ جي پوڄا ڪن.
فائوست: زمين تي پيون ڪُڇ پکيڙين؛ هاڻي پاڻي ٿيون ڏين؛ ڪجهه هوا
۾ ٿيون چٽڪارين.
ميفستو: اڳتي! اڳتي! تڪو! وڌيڪ تڪو!

جیل

(فائوسٽ جي هٿ ۾ ڪُنجين جو جھڳٽو آهي ۽ ٻٽي به اٿس. جيل جي هڪ اندازي ۽ جي لوهي دراڳيان.)

فائوسٽ: ههڙو آءُ ڪڏهن ڪو ورلي ڏکيس. مصيبت مٿان مصيبت. ايتو ته بوجو مٿان پيو اٿم. جو جھڪي پيو آهيان. هن پوسل ۾ هوءَ پيئي آهي. هاڻي ڦاسي ۽ جي سزا جُڙي آهي. ڇو ته ديواني ٿي پيئي آهي؛ دماغ ڦري ويو هوس، تنهن ڪري مرڻو اٿس. ۽ تون هن وٽ ويندي پيو ڏکين! وري هن جي شڪل ڏسڻ کان پيو ڊڄين! جلد ڪر، ڪمزور دل وارا! تنهنجي هيءُ هُٻڪ هن جي موت ۾ دير ڪانه وجهائيندي.

(ڪُلف ٿو هٿ ۾ جهلي! اندران ڳائڻ ٿو ٻڌجي.)

اندران: آمڙ! منهنجي آمڙ!

ماءُ منهنجي پيڙي، مون کي ماري وڌائين،
پيءُ منهنجو شودو، مون کي کائي ڇڏيائين.

هڏو هڏو منهنجو، پينڙيءَ رکيو،

”اڏام پکي، اڏام پکي،“ سهڻي پکيءَ کي مون چيو.

فائوسٽ: (در ٿو کولي) کيس خبر نه آهي. نه سندس پيارو، زنجيرن جي ڪڙ ڪڙ ۽ ڪڪن جي چرپر ٻڌي ويٺو.

(اندر ٿو گهڙي.)

مارگرٽ: (پنهنجي هنڌ جي ڪڪن ۾ منهن لڪائي) مصيبت!

مصيبت! اچن ٿا! اچن ٿا! موت! موت!

فائوسٽ: (جھڪي آواز ۾) ماڻ! ماڻ! آءُ آهيان. توکي ڇڏڻ آيو آهيان.

مارگرٽ: (سندس پيرن تي پئي) تون انسان آهين؟ مون تي رحم ڪر.

فائوسٽ: ماڻ! ماڻ! هي تنهنجون رڙيون ۽ ڪوڪون. سنترين کي

ج ٻائي ڇڏينديون .

(رنجس جي وٺي ٿو کولي.)

مارگرٽ: (هن اڳيان ڳوڏن ڀر ڪري) جهنگلي، همڙي ڪنور طاقت
توڪي ڪنهن ڏني؟ اڃا اڌ رات مس آهي، رحم ڪر؟
(اٿي ٿي بيهي.)

مان اڃا ننڍي آهيان، بلڪل ننڍي آهيان! ايندڙي ئي مري وڃان؟ اها
منهنجي سونهن هئي، اها منهنجي سونهن هئي، جنهن مون کي ڇڏ ڪيو.
اڙي، منهنجو پيارو جي هجي ها - پر هو ويو هليو، هار منهنجو ڇڄي
پيو، گل سڀ ڪري پيا، اڙي مون سان اهڙو ڪهرو نه پو. اڙي ڇڏ مون کي.
مون توڪي ڪونه چيهو رسايو؛ مان روئان ٿي، توڪي هٿ ٿي ٻڌان، مون کي
ڇڏ. مون تنهنجي شڪل اڳي ڪڏهن نه ڏني آهي.
فائوسٽ: همڙو دڪ سَهان، همڙو دڪ سَهان.

مارگرٽ: مون کي خبر آهي، آءٌ سموري تنهنجي وس آهيان. رڳو
رخصت ڏينم ته پنهنجي ٻچڙي کي ڇڳڙ ڌاريان؛ سڄي رات ڇاتيءَ سان
جهلي ويٺي سانس پوءِ مون کان ڪسي ويا ته ڀلي پيئي لڄي مري؛ ۽ هاڻ ٿا
چون ته مون ٻار ماريو. منهنجو سُڪ هاڻي ويو، سدائين لاءِ ويو. هاڻي ٿا مون
تي راڳ ڳائين، ”ڪڏو ڪم ڪيئي ڙي ڪڏو ڪم ڪيئي.“
فائوسٽ: (پٽ تي ٿوپاڻ کي اڇلائي) مارگرٽ تنهنجو عاشق تنهنجي
قدمن ۾ آهي، تنهنجا بند خلاص ڪرڻ آيو آهي.

مارگرٽ: (سندس پير تي پاڻ کي اڇلائي) آءٌ ته ڳوڏا ڪوڙي سنتن وٽ
ٻاڏايو. ڏس! ڏس! اسان جي هيٺان جهنم پيو ٻري، شيطان اندر پيو گجي.
فائوسٽ: (ڏاڍيان) مارگرٽ - مارگرٽ.

مارگرٽ: (ڌيان سان نهاري) هي ته منهنجي پياري جو آواز!
(تپ ڏيئي ٿي اٿي - زنجيرون ڪري ٿيون پون.)

هو ڪٿي آهي؟ - ڪٿي - مون ته پنهنجي پياري جو آواز ٻڌو!
هاڻي آءٌ آزاد آهيان، هاڻي ڪير مون کي قيد ڪندو. آءٌ ڳرائڙي پائيندي
سانس، ڇاتيءَ تي لپيندي سانس؛ مون آواز ٻڌو مانس؛ هو ٻيئي تي بيٺو آهي.

منهنجو نالو ڳنهندي ٻڌو مانس؛ جهنم جي گوڙ گهمسان، ڌمڪين، ضعن ۽ شيطان جي ڪل ڪل ۾ مون پنهنجي پياري جو آواز ٻڌو. سندس پيار پريو آواز! فَنوسَت: مان آهيان.

مارگرٽ: تون آهين! وري هڪ ڀيرو ڇو!

(چاٽيءَ سان ٿي لڳائينس.)

هو آهي، هو آهي؟ ڪاڏي ويا سُر؟ قيد، زنجيرون، ڦاسي، ڪٿي آهن؟ تون آهين، ۽ تون مون کي بچائڻ آيو آهين؟ مان ته هينئر ئي آزاد آهيان؛ ڏس- هوءَ گهٽي، جتي پهرين گڏياسين- جتي مون پنهنجو پيارو اول ڏٺو. هو آهي اهو فرحتي باغ، جو مُرڪي پيو، جتي آءُ ۽ مارٽا توکي ملڻ لاءِ ترسيون هيون سڀن. فائوسَت: (ڪوشش ٿو ڪري هن کي ڪڍي وڃڻ جي) آءُ، آءُ مون سان. مارگرٽ: ٿورو ترس- ڪي ٿورا پل- توسان ترسڻ مون کي وڻي ٿو. (چميون ٿي ڏٿيس.)

فائوسَت: جلد- جلد، هڪ پلُ ويو ته آفت آئي.

مارگرٽ: پريتم، رڳو ٿورو وقت مون کان پري ٿيو آهين، ته چمي ڏيڻ به وسري ويئي اٿيئي؛ تنهنجي پاڪرُ ۾ مون کي چوڻي هئڙي مايوسي وئي. ڪو وقت هو، جڏهن تنهنجي لفظن ۾، تنهنجي هڪ هڪ نهار ۾، مون کي جنت پئي ڀاسندي هئي. تڏهن تون مون کي ائين ته چميون ڏيندو هئين، جو ڄڻ چمين سان مون کي ٻُوسائي ڇڏيندو هئين! ڏينم چمي- پيارا، هاڻي ڏينم چمي- يا مان ٿي توکي چُمان! (پاڪر ٿي پائينس.)

تنهنجا چپ ٿڌا ٿي ٿڌا- موڳا ٿي موڳا- مُردا ٿي مُردا. ڪٿي آهن منهنجون چميون، ڪٿي آهن؟ ڪنهن وٽ ڇڏي آيو آهين؟ ڪٿي آهي منهنجو پيار؟ ڪنهن ڦريو مون کان تنهنجو پيار؟ (ڪانسُ منهن موڙي ٿي.)

فائوسَت: اڃ، اڃ، همت رک، منهنجي پٺيان اڃ، منهنجي پياري منهنجو پيار بولن کان ٻاهر آهي، هاڻي اڃ. رڳو هڪڙو، رڳو هڪڙو عرض. مارگرٽ: (هن کان منهن موڙي) ۽ تون آهين، سچ پچ تون آهين؟

فائوست: هائو، هائو، پراج!

مارگریت: ۽ تون ٿو منهنجون زنجيرون پڇين! تون ٿو مور کي وڃي ڇاتيءَ سان ڇٽس! مون کي ڏسڻ سان چو نه ٿو ڏکين؟ خبر نٿي ته ڪنهن کي ٿو پڇاين؟

فائوست: اڃ! رات جي ڪارنهن گهٽي ٿي وڃي.

مارگریت: منهنجي ماءُ- تنهن کي مون ماريو؛ منهنجو ٻار- نهن کي مون ٻوڙيو. اهو ٻارُ مون لاءِ ۽ تولا ۽ بخشش ڪين هئو! هائو تولا- هائو تنهنجو! ۽ تون هتي آهين. مون کي ته اعتبار ۾ نٿو اچي. مون کي هٿ ڏي، خواب ته ڪين آهي. تنهنجو پيارو هٿ. او ڏٺي! هٿ آلو ئي آلو. اُگهينس، اُگهي ڇڏيندس! مون پانيو ته ڪارت جي آلاڻ آهي.

ڇا ڪيو اٿيئي؟ اها رت هاڻي ترار مياڻ ۾ وجهي ڇڏي، منهنجو عرض اٿئي، مياڻ ۾ وجهي ڇڏي.

فائوست: اڙي، ٿي گذرئي جو خيال نه ڪر. جو ٿيو سو ٿيو. مون کي ته ڪهين ٿي.

مارگریت: نه تون جيئرو رهندين، توکي رهڻو آهي، سڀاڻي ٻڌ توکي ڪهڙيون قبرون ٺاهرائيون آهن. سٺي ۾ سٺي جاءِ ڏج منهنجي ماءُ کي؛ پر ۾ سمهارج منهنجي ڀاءُ کي؛ تن جي لاڳو، ٿورو پريرو پر نه تمام پري، منهنجي جاءِ هجي؛ ننڍڙو ابهر هجي منهنجي ساڄي ٿڌ تي؛ انهيءَ بستري تي مون سان پيو ڪير نه سمهي! تنهنجي پاسي ۾ سمهندي هيس، ڪهڙي نه خوشي هوندي هئي. بس اها خوشي هاڻي وري ڪانه ايندي، مان پيشي پانبان ته مان توتي ٻارُ اچي پيشي هيس، ته تون منهنجي پاڪر کان پيشي پري ٿئين. پر تون اڃا به ته ساڳيو آهين. تنهنجو منهن اڳي جهڙو ئي مهربان آهي.

فائوست: جي تون پانئين ٿي ته آءُ آهيان، ته آءُ، آءُ.

مارگریت: ڇا؟ هتي ٻاهر؟

فائوست: هائو! ٻاهر، آزاد هوا ۾.

مارگریت: هان- قبر ۾- موت ڪين ٻاهر اڪيون وجهيو ويٺو آهي. وارا

پيو ڏئي؟

آء آء، هميشه لاء آرام جي بستري تي. هائو هائو، هائي بس - هائي
بس - وڌيڪ قدم به نه. وڃين ٿو، هينري؟ مان توسان هلان؟
فائوست: آء آء درُ ڪليا پيا آهن. رڳو اڃ.

مارگرٽ: وڃڻ جي مون کي همت نه آهي. مون لاءِ ڪو علاج نه آهي.
پڇڻ مان ڪهڙو سوڌ؟ جيڏانهن وڃان ٿيڏانهن جاسوس. پيئڻ ڏکيو آهي، پر
چيندڙ ضمير جو آزار وڌيڪ ڏکيو آهي. ڌارين ديسن ۾ رڻ مشڪل آهي. پوءِ
مان ڇا به ڪئي ڪريان، نيٺ به اچي مونکي پڪڙيندا.
فائوست: آء توسان هونديس.

مارگرٽ: (بلڪل شوخيءَ سان) ”پڇ پڇ، پنهنجو غريب ٻارڙو بچاءِ.
رستي کان پري، ڪسيءَ جي پاسي، پيچرو وٺي وڃ بيلي ۾، پوءِ وڙ ڏائي
پاسي، تلاءِ ۾ پيو اٿئي. ترسج نه، اڃان به ساهه اٿس. هٿراندڙا، ڏکس ٿا،
ڏکس ٿا. بچاءِ! اڙي بچاءِ!“

فائوست: مون کي نه پٽڪاءِ - سانت ڪر! سانت ڪر! رڳو هڪڙو
قدم، ۽ پوءِ تون آزاد.

مارگرٽ: اڙي جي رڳو هوءَ ٽڪري پٺتي ڇڏيون ها. ڏس منهنجي ماءُ
پٿر تي ويٺي آهي. منهنجي پيشانيءَ تي برف جهڙو تڏو مُردي جو هٿ آهي.
منهنجي ماءُ پٿر تي ويٺي آهي. سندس اڇو مٿو پيو ڏکي، سندس اکيون
ٿيون پورجن. هاڻي ڪنڌ ڏڏڻ به بند ٿي ويو، هن جو مٿو ڳرو پيو ڏسجي، ننڊ
گهڻي ٿي ڪري. اڙي، جڏهن گهري ننڊ اچي ويندي هيس تڏهن ڪهڙو نه
سين خوش ٿيندا هئاسين، ڪهڙو نه مزو ماڻيندا هئاسين.

فائوست: هاڻي ته هيءَ ٻڏي ٿي نٿي. هوءَ لفظ سمجهي ٿي نٿي. پيو
ڪو رستو ڪونه آهي. زوريءَ سان ٿو ڪئي وڃان.

مارگرٽ: هٿ نه لاءِ. نه نه، آءُ هٿ لائڻ ڪين ڏينديس. خونيءَ هٿ
سان مون کي نه پڪڙ. جيڪي ڪيم سو تولا، منهنجا پيارا. جيڪي پيار
ي ڪيم سو خوشيءَ سان ٿي ڪيم، دل سان ٿي ڪيم.

فائوست: ڏينهن ٿو ٿئي؛ اڙي جلد اٿي منهنجي پياري! منهنجي پياري!
مارگرٽ: ڏينهن! هائو، ڏينهن آهي پويون، قيامت جو ڏينهن! اڃ

جيڪر سمجھجي وھائو جو ڏينھن ٿئي ھا. ڪنھن کي به نہ چئج تہ تون ڪو غريب مارگرٽ وٽ ھئين. افسوس! منھنجو ھار اڳيئي سڙي ويو. وري گڏباسين، پر نہ ناچن تي پيارا. ماڻھن جا حشام مڙندا ٿا وڃن، ھزارين ڪٺا ٿي ويا آھن، گھنڊ وڳو آھي. موت جي لڪڙي پڳي. منھنجون اکيون ٿا ٻڌن، گھلي ٿا وڃن، ڦاسي وٽ وٺي آيا آھن. رت جي ڪرسيءَ ۾ مون کي ٻڌن ٿا. ھزارن جا سينا مٿي ٿا نھارين. ڦٽ ٿو پڇي، جان تي ٿئي. دنيا ھاڻي قبر وانگر ماٺ ۾ آھي!

فائوست: اڙي شال آءُ ڄمان ٿي نہ ھا!

ميفسٽو: (دروازي وٽ ٿو ڏسڻ ۾ اچي) جلد ڪر نہ تہ وڃين. ھي ڏک ڏک، دير، ۽ اجائي بک بک ٿولاءِ نابودي آڻيندي. نڪري آءُ، نہ تہ وڃين. منھنجا گھوڙا تڏم پيا ڏڪن.

مارگرٽ: ھي ڪھڙي شڪل آھي، جا ڌرتيءَ مان ٿي ٻاھر نڪري؟
ھو آھي، ھو آھي. اڙي ڪيڊنس ھن ڪوئيءَ مان؛ ھتي ڇا ڪيس؟ اڙي
ھتي ڇو آيو آھي؟ ھن پاڪ زمين تي ڇو ٿو پير رکي؟ مون لاءِ آيو آھي؟
فائوست: تون جيئري رھنديءَ منھنجي پياري.

مارگرٽ: ڌيءَ جي درٻار ۾ آءُ ٿي پڪاريان، ڌڻي اڳيان ٿي مٿو نوايان.
ميفسٽو: (فائوست کي) آءُ ھليو، نہ تہ ڇڏي ويندوسان، پوءِ کٽي نصيب.
مارگرٽ: ڌڻي منھنجا! مھر ڪر پنھنجي ٻالڪ تي. ديوتائون، پوتر ديوتائون، رکي وٺو ھن نمائيءَ کي. ھينري - آءُ توتي نھارڻ کان پيئي ڊڄان.

ميفسٽو: آءُ - حڪم ٿي ويو، ختم ٿي!

آڪاس وائي: مُڪت ٿي!

ميفسٽو: (فائوست کي) ھيڏانھن، مون ڏانھن!

(فائوست سان گڏ غائب ٿي ٿو وڃي.)

آواز (اندران، جھڪو ٿيندو ٿو وڃي) ھينري! ھينري!

Rs. 30.00

پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو: انڌي ماءُ جڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪڙهندڙ، پڙهندڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪُندڙ، پاڙي، ڪاڻو، ڀاڄوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پڻ) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پڻ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پڻ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پڻ به مختلف آهن ۽ هوندا. اهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ٻرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پڻ ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پڻ جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پڻ پاڻ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غير تجارتي non-commercial رهندا. پڻن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته ڀلي ڪمائي، رڳو پڻن سان اُن جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پڙهندڙ نسل . پڻ The Reading Generation

پَن کي کليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وَس پٽاندڙ وڌ
 کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليگڱن، ڇپائيندڙن ۽
 ڇاپيندڙن کي ھمٿائين. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ
 کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رُڪاوٽ کي نه مڃين.
 شيخ اياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٽ،
 پُڪار سان تشبيهه ڏيندي انهن سڀني کي بمن، گولين ۽ بارود
 جي مد مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو ته:
 گيت به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

... ..

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇپن ٿا،
 ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي منجهه پهچن ٿا،

... ..

ڪالهه هُيا جي سُرخ گلن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
 گيت به ڄڻ گوريلا آهن.....

... ..

هي بيت اُٿي، هي بم-گولو،

جيڪي به ڪٽين، جيڪي به ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فرق نه آ، هي بيت به بم جو ساٿي آ،

جنهن رڻ ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ چم جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته

”هاڻي ويڙهه ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه

وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني آهي.

پَنَ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رڳو نصابي ڪتابن تائين محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسل جا پَنَ سڀني کي **ڇو، ڇا، ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي نه رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ.“
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)

پڙهندڙ نسل . پَنَ The Reading Generation